

ԵՎՐՈՊԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՄԱՐ
EUROPEAN UNION FOR ARMENIA

«ՀԿ ԿԵՆՏՐՈՆ» ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ
ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ՉԱՐԳԱՑՄԱՆ ՀԿ

ՔՀԿ-ՆԵՐԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՖԻՆԱՆՍԱԿՈՐՄԱՆ ԱՂԲՅՈՒՐՆԵՐԸ. ՄՇՏԱԴԻՏԱՐԿՈՒՄ

Երևան, 2019թ.

ԵՎՐՈՊԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՍԱՐ
EUROPEAN UNION FOR ARMENIA

Սույն զեկույցը մշակվել է Եվրոպական միության ֆինանսական աջակցությամբ, «Իրավաբանների հայկական ասոցիացիա» հասարակական կազմակերպության ղեկավարությամբ կոնսորցիումով գործարկվող «Կառուցողական երկխոսության հանձնառություն» ծրագրով տրամադրված ենթադրամաշնորհի շրջանակներում «ՀԿ Կենտրոն» քաղաքացիական հասարակության զարգացման հասարակական կազմակերպության կողմից իրականացվող «Թափանցիկ և հասանելի հանրային միջոցներ» ծրագրի շրջանակներում:

Բովանդակության համար պատասխանատվություն է կրում «ՀԿ Կենտրոն» քաղաքացիական հասարակության զարգացման հասարակական կազմակերպությունը, և պարտադիր չէ, որ այն արտահայտի Եվրոպական միության տեսակետները:

Ուսումնասիրությունն իրականացրել է՝

«ՀԿ Կենտրոն» քաղաքացիական հասարակության զարգացման ՀԿ

Հասցե՝ Հայաստան, Վանաձոր, Խորենացի 6/1

Հեռախոս՝ 0322 43315, 091743315

Էլ. փոստ՝ info@ngoc.am, ngoc.csd.ngo@gmail.com

Ծրագրի ղեկավար՝ Արփինե Հակոբյան

Հիմնական հետազոտող՝ Անահիտ Ղարիբյան

ՇՊ մասնագետ՝ Սյուզան Հովսեփյան

Երախտիքի խոսք

«ՀԿ Կենտրոն» քաղաքացիական հասարակության զարգացման ՀԿ-ն ԵՄ ֆինանսական աջակցությամբ, Իրավաբանների հայկական ասոցիացիայի «Կառուցողական երկխոսության հանձնառություն» ծրագրի շրջանակներում իրականացրել է «Թափանցիկ և հասանելի հանրային միջոցներ» ենթադրամաշնորհային ծրագիրը:

Ծրագրի շրջանակներում կատարվել է մշատադիտարկում նախարարությունների կողմից 2017թ.-ին (2016թ.-ի դիտարկմամբ) ոչ պետական, ոչ առևտրային կազմակերպություններին հատկացված դրամաշնորհների, սուբսիդիաների, նվիրատվությունների ու պատվիրակված ծառայությունների տրամադրման ընթացակարգերի թափանցիկությունն ու հաշվետվողականությունը բացահայտելու նպատակով՝ ներկայացնելով ոլորտի զարգացմանն ուղղված առաջարկությունները:

Շնորհակալություն ենք հայտնում հետազոտության բոլոր մասնակիցներին՝ առանցքային տեղեկատուներին, նախարարության ներկայացուցիչներին, ՔՀԿ ներկայացուցիչներին և փորձագետներին, որոնց անտրտունջ մասնակցությունն ապահովեց թեմայի համակողմանի վերլուծությունը:

Մինևույն ժամանակ շնորհակալություն ենք հայտնում հետազոտության մեջ ներգրավված բոլոր այն անձանց, ովքեր նպաստել են դաշտային աշխատանքների իրականացմանն ու տվյալների հավաքագրմանը:

Բովանդակություն

Հապավումների ցանկ..... 4

Համառոտագիր..... 6

Հետազոտության ծրագիր 7

Պետական բյուջեից ՔՀԿ-ներին ֆինանսական աջակցության տրամադրման առանձնահատկություններն ու ցուցանիշները..... 16

    ՔՀԿ-ների պետական ֆինանսավորման արդի հիմնախնդիրներն ու իրավական կարգավորումները:..... 16

    ՔՀԿ-ների պետական ֆինանսավորման աղբյուրներն ու ցուցանիշները 20

Սշտադիտարկման ընթացիկ արդյունքները..... 33

    Նախարարություններից ստացված պատասխաններն ու հարցումների արդյունքները..... 33

Հետազոտության արդյունքների վերլուծություն 38

    ՔՀԿ-ների և ՏԻՄ-երի միջև համագործակցության հնարավորություններն ու առկա դժվարությունները... 48

    ՔՀԿ-ներին ֆինանսական աջակցության տրամադրման ընթացակարգերը 38

    Հանրային իրազեկման և ՔՀԿ-ների հետ արդյունավետ հաղորդակցության մեխանիզմները..... 45

Կրթության և գիտության նախարարություն 52

Տնտեսական զարգացման և ներդրումների նախարարություն..... 56

Աշխատանքի և Սոցիալական Հարցերի Նախարարություն..... 58

Տրանսպորտի, Կապի և Տեղեկատվական Տեխնոլոգիաների նախարարություն 69

Ֆինանսների նախարարություն 71

Սփյուռքի նախարարություն..... 71

ՀՀ տարածքային կառավարման և զարգացման նախարարություն 72

Գյուղատնտեսության նախարարություն..... 73

Պաշտպանության նախարարություն 75

Մշակույթի նախարարություն 76

Սպորտի և Երիտասարդության Հարցերի նախարարություն 79

Առցանց հացման տվյալների վերլուծություն..... 86

    Առցանց հարցում նախարարություններից 2016-2017թթ. ֆինանսական աջակցություն ստացած կառույցների շրջանում..... 86

    Առցանց հարցում ՔՀԿ ներկայացուցիչների շրջանում..... 89

Դրամաշնորհային ծրագրերը գնահատել և ֆինանսավորել ըստ ծրագրի կարևորության և հեռանկարների՝ որոշ ծրագրերի համար իրականացնելով նպատակային ֆինանսավորում առանց մրցույթի: 92

Ֆինանսական նախահաշիվների հաստատման/մերժման համար հրավիրել մասնագիտական հանձնաժողով: 92

Փոքր դրամաշնորհներն ազատել գնումների օրենքի պարտավորություններից: 92

Եզրափակիչ դրույթներ և առաջարկներ նախարարությունների կողմից ՔՀԿ-ներին հատկացվող ֆինանսական միջոցների արդյունավետ բաշխման նպատակով..... 94

ՀԱՎԵԼՎԱԾ..... 99

Հապավումների ցանկ

ԱԱՀ – Ավելացված արժեքի հարկ

ԲԿԳ - Բաց կառավարման գործընկերության

ԲՀ – Բարեգործական հիմնադրամ

ԲՀԿ – Բարեգործական հասարակական կազմակերպություն

ԲՈՒՀ – Բարձրագույն ուսումնական հաստատություն

ԳԱՄԿ - գյուղատնտեսության աջակցության մարզային կենտրոն

ԵՀԿ – Երիտասարդական Հասարակական Կազմակերպություն

ԶԼՄ – Զանգվածային լրատվության միջոց

ԶՈՒ – Զինված ուժեր

ԻԱՄ – Իրավաբանական անձանց միություն

ԾԻԳ - Ծրագրերի իրականացման գրասենյակ

ՀԿ - հասարակական կազմակերպություն

ՀՀ – Հայաստանի հանրապետություն

ՀՀ ԿԳՆ - Հայաստանի Հանրապետության Կրթության և

Գիտության նախարարություն

ՀՀ ԳՆ – Հայաստանի Հանրապետության Գյուղատնտեսության նախարարություն

ՀՀ ՏԿԶՆ - Հայաստանի Հանրապետության Տարածքային Կառավարման և

Զարգացման նախարարություն

ՀՀ ՏԶՆՆ - Հայաստանի Հանրապետության Տնտեսական Զարգացման և

Ներդրումների Նախարարություն

ՀՀ ՏԿՏՏՆ - Հայաստանի Հանրապետության Տրանսպորտի, Կապի և

Տեղեկատվական Տեխնոլոգիաների Նախարարություն

ՀՀ ՄՆ - Հայաստանի Հանրապետության Սփյուռքի Նախարարություն

ՀՀ ԱՍՀՆ - Հայաստանի Հանրապետության Աշխատանքի և Մոցիալական Հարցերի Նախարարություն

ՀՀ ՄՆ - Հայաստանի Հանրապետության Մշակույթի Նախարարություն

ՀՀ ՍԵՀՆ - Հայաստանի Հանրապետության Սպորտի և Երիտասարդության Հարցերի Նախարարություն

ՀՀ ՖՆ - Հայաստանի Հանրապետության Ֆինանսների Նախարարություն

ՀՀ ՊՆ - Հայաստանի Հանրապետության Պաշտպանության Նախարարություն

ՀՀ ՊԵԿ - Հայաստանի Հանրապետության Պետական Եկամուտների Կոմիտե

ՀՀ ԱԳՆ - Հայաստանի Հանրապետության Արտաքին Գործերի Նախարարություն

ՀՀ ԲՆ - Հայաստանի Հանրապետության Բնապահպանության Նախարարություն

ՀՀ ԷԵԲՊՆ - Հայաստանի Հանրապետության Էներգետիկ Ենթակառուցվածքների և Բնական Պաշարների Նախարարություն

ՀՀ ԱԻՆ - Հայաստանի Հանրապետության Արտակարգ Իրավիճակների Նախարարություն

ՀՀ ԱրՆ - Հայաստանի Հանրապետության Արդարադատության Նախարարություն

ՀՀ ԱռՆ - Հայաստանի Հանրապետության Առողջապահության Նախարարություն

հզր - հազար

ՀՄԴ – Հիմնադրամ

վլրդ - միլիարդ

ՄՀԿ – Մարզական Հասարակական Կազմակերպություն

ՄՊԸ – Սահմանափակ Պատասխանատվությամբ Ընկերություն

ՊՈԱԿ – Պետական Ոչ Առևտրային Կազմակերպություն

ՏԻՄ – Տեղական Ինքնակառավարման Մարմին

ՏՏ – Տեղեկատվական Տեխնոլոգիաներ

ՓԲԸ – Փակ Բաժնետիրական Ընկերություն

ՔՀԿ - Քաղաքացիական Հասարակության Կազմակերպություն/Կառույց

ՖԻՔ – Ֆոկուս Ինսթիյին Քննարկում

ՇՊ – Շահերի Պաշտպանություն

Համառոտագիր

Այսօր մեր երկրում ՔՀԿ-ի ֆինանսավորման աղբյուրների ուսումնասիրությունն ու հիմնախնդիրների վերհանումը նոր ուղի են հարթում ոլորտի հետագա զարգացման, ՔՀԿ-ների կայունության ապահովման և հանրային միջոցների հասանելիության ապահովման հարցում: Պետության կողմից իրականացվող ծրագրերի արդյունավետության և հանրային քաղաքականության մշակման հարցում ՔՀԿ-ներն իրենց անմիջական ավանդն ունեն ոչ միայն տարաբնույթ ծրագրերի միջոցով պետության բեռի թեթևացման, այլև այդ ծրագրերը հասարակության բոլոր խմբերին առավել նպատակային ու հասանելի դարձնելու գործում:

Սույն հետազոտությունը նպատակ ունի ցույց տալու այն առանցքային խնդիրները, որոնք առկա են հանրային միջոցների բաշխման թափանցիկության, հասանելիության և հաշվետվողականության ապահովման ընթացքում: Մեր մշտադիտարկմամբ կարևոր ենք համարել ուսումնասիրել նախարարությունների կողմից ոչ պետական, ոչ առևտրային կազմակերպություններին ֆինանսական հատկացումների իրավական հիմքերը, դրանցում առկա բացերն ու պետական միջոցների բաշխման առանձնահատկությունները: Մասնավորեցնելով խնդիրը՝ մշտադիտարկման առարկա են դարձել դրամաշնորհների, սուբսիդիաների, նվիրատվությունների, նվիրաբերությունների տրամադրման ընթացակարգերն ու դրանց թափանցիկությունը հաշվետու ժամանակահատվածում (2017թ.):

Հետազոտության արդյունքում պարզ դարձավ, որ մեզ հետաքրքրող ժամանակահատվածում, նախարարությունները տրամադրել են վերոգրյալ ֆինանսական հատկացումները մեծամասամբ առանց մրցույթային կարգի: Բացի այդ «Սուբսիդիաներ ոչ պետական կազմակերպություններին» և «Նվիրատվություն ոչ կառավարչական (հասարակական) կազմակերպություններին տնտեսագիտական հոդվածներով հատկացվող գումարներն առավելապես հատկացվել են պետական ՀՄԴ-ներին, ՄՀԿ-ներին, տարբեր միություններին և ծառայություններ մատուցող մի շարք այլ իրավաբանական անձանց, օրինակ՝ ԻԱՄ-ներին, ՍՊԸ-ներին, ՓԲԸ-ներին և այլն: Նման իրավիճակի պայմաններում իրապես հասարակական գործունեություն ծավալող կազմակերպություններին հատկացվող գումարներն ընդհանուրի համեմատ շատ չնչին են, իսկ դրամաշնորհների տրամադրման ընթացակարգերը, որոնք սահմանվել են նախարարությունների կողմից ոչ միայն չեն ապահովում մրցակցություն, այլև ՔՀԿ ներկայացուցիչների համար շատ դեպքերում մատչելի և հասանելի չեն: Ստեղծված իրավիճակի վերաբերյալ կան մի շարք փորձագիտական կարծիքներ և հիմնավորումներ, որոնք զեկույցում կներկայացվեն յուրաքանչյուր

նախարարության համար առանձին բաժիններում և եզրափակիչ առաջարկություններում:

Հետազոտության ծրագիր

Հիմնախնդրի արդիականություն

Սույն հիմնախնդրի ուսումնասիրության անհրաժեշտությունը պայմանավորված է նախորդ տարիներին նախարարությունների կողմից ոչ պետական, ոչ առևտրային կազմակերպություններին դրամաշնորհների, սուբսիդիաների, նվիրատվությունների ու պատվիրակված ծառայությունների տրամադրման ընթացակարգերի անհստակությունն ու իրականացված ծրագրերի ցածր հաշվետվողականությունը: Ընդ որում հաշվետու ժամանակահատվածում (2017թ.-ին, 2016թ.-ի հետահայացով) ոլորտի կարգավորման իրավական մեխանիզմներն ու դրանց գործարկման կարգի վերաբերյալ դրույթները չեն ապահովում նախարարությունների կողմից հատկացվող ֆինանսական միջոցների թափանցիկությունն ու հասանելիությունը ՔՀԿ ներկայացուցիչների համար:

Այսպես, նախարարությունների կողմից վերոնշյալ կազմակերպություններին հատկացվող ֆինանսական միջոցների տրամադրման ընթացակարգերն ու վարվող քաղաքականությունը չի ապահովում հստակ, պարզ և մատչելի տեղեկատվությամբ ոլորտի շահագիրգիր կողմերին, ինչն էլ պայմանավորել է սույն մշտադիտարկումն անցկացնելու հրատապությունը:

Մշտադիտարկման նպատակն է՝

Նկարագրել նախարարությունների կողմից ոչ պետական, ոչ առևտրային կազմակերպություններին ֆինանսական աջակցության ձևերի տրամադրման ընթացակարգերն ու մեխանիզմները, ուսումնասիրել դրանց մատչելիությունն ու թափանցիկությունը ՔՀԿ-ների համար:

Մշտադիտարկման օբյեկտը

2016-2017թթ.-ին ՀՀ նախարարությունների կողմից դրամաշնորհային, սուբսիդիայի, նվիրատվության, նվիրաբերության կամ պատվիրակված ծառայությունների մատուցման պայմանագրով ֆինանսական աջակցություն ստացած ոչ պետական, ոչ առևտրային կազմակերպությունները:

Մշտադիտարկման առարկան

ՔՀԿ-ներին ՀՀ նախարարությունների կողմից ֆինանսական աջակցության ձևերի տրամադրման ընթացակարգերն ու մեխանիզմները:

Մշտադիտարկման մեթոդաբանությունն ու փուլերը

Ժամանակացույց

<i>Փաստաթղթերի վերլուծություն</i>	մարտ-ապրիլ, 2019թ.
<i>Գրավոր հարցումների փաստաթղթավորում</i>	մարտ, 2019թ.
<i>Մշտադիտարկման մեթոդաբանության մշակում</i>	մարտ, 2019թ.
<i>Ձեռք բերված տվյալների և առկա փաստաթղթերի ուսումնասիրություն</i>	մարտ-ապրիլ, 2019թ.
<i>Տվյալների հավաքագրում առաջնային տեղեկատվության աղբյուրներից (առցանց հարցումներ, խորացված հարցազրույցներ փորձագետների և առանցքային տեղեկատուների շրջանում, ֆոկլուս խմբային քննարկումներ)</i>	ապրիլ, 2019թ.
<i>Տվյալների մշակում և մուտքագրում</i>	ապրիլ 15-31, 2019թ.
<i>Մշտադիտարկման զեկույցի կազմում</i>	ապրիլ 20-31, 2019թ.
<i>Մշտադիտարկման արդյունքների հանրային քննարկում</i>	մայիս, 2019թ.

Տեղեկատվության հավաքման մեթոդներն ու աղբյուրները:

Մշտադիտարկման նպատակով և խնդիրներով սահմանված հարցերի շուրջ համակողմանի հետազոտության անցկացման նպատակով ուսումնասիրվել են ինչպես որոշումներ կայացնողների, այնպես էլ առանցքային տեղեկատուների և դրամաշնորհ ստացած կազմակերպությունների ներկայացուցիչների կարծիքները: Ընտրված մեթոդների բազմազանությունն ապահովել է նախարարությունների կողմից ֆինանսական աջակցության տրամադրման ընթացակարգերի և գործող մեխանիզմների վերաբերյալ բովանդակալից տեղեկատվության ստացումը՝ հաշվետու ժամանակահատվածում առկա իրավիճակի նկարագրման և ոլորտի քաղաքականությանն առնչվող առաջարկությունների ներկայացման համար:

Մշտադիտարկման նպատակով և առարկայով պայմանավորված ընտրվել են հետազոտության հետևյալ մեթոդները (քանակական և որակական):

ՓԱՍՏԱԹՂԹԵՐԻ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹՅՈՒՆ

Մեթոդի նկարագրություն: Ցանկացած հետազոտություն սկսվում է փաստաթղթերի վերլուծությունից: Այն թույլ է տալիս ծանոթանալ հետազոտության օբյեկտին, միևնույն ժամանակ մշակել հետազոտության նպատակներն ու խնդիրները: Փաստաթղթերի դերում կարող են հանդես գալ հիմնախնդրի վերաբերյալ արված հետազոտությունները և դրանց հիման վրա իրականացված վերլուծությունները, ոլորտի իրավական կարգավորումները, վիճակագրական նյութերը, հաշվետվությունները, ՁԼՄ-ների տեղեկատվական հաղորդումները, տեսահոլովակները և այլն:

Փաստաթղթերն ընդգրկում են 2017թ. (նաև 2016թ.) նախարարությունների կողմից ոչ պետական ոչ առևտրային կազմակերպություններին դրամաշնորհների, սուբսիդիաների, նվիրատվությունների ու նվիրաբերությունների տրամադրման մասին արված հարցումների պաշտոնական պատասխանները, նախարարությունների կողմից դրանց տրամադրման ընթացակարգերի

վերաբերյալ հետազոտությունները, կառավարության որոշումները, պաշտոնական հրամանները, իրավական և օրենսդրական փաստաթղթերը, մամուլի հրապարակումներն ու առնչվող այլ հետազոտություններ:

Զեկույցի պատրաստման ընթացքում հիմնախնդրին առնչվող անհրաժեշտ տեղեկատվությունը լրամշակվել և համալրվել է հետևյալ սկզբնաղբյուրներով՝

1. «Ոչ կառավարական կազմակերպություններին պետության կողմից սոցիալական ծառայությունների պատվիրակման ինստիտուտը Հայաստանում»: Զեկույց հայերեն լեզվով. «Արմավիրի զարգացման կենտրոն» ՀԿ, 2006թ. Հայաստան:
2. «Քաղաքացիական հասարակության կառույցների պետական ֆինանսավորման մեխանիզմները ՀՀ-ում»: Զեկույց հայերեն լեզվով. «Պրոֆեսիոնալները հանուն քաղաքացիական հասարակության» ՀԿ, 2012թ.:
3. [Անկախ հաշվետվական մեխանիզմ \(ԱՀՄ\). Հայաստանի միջանկյալ զեկույց 2016-2018. Տաթևիկ Մարգարյան:](#)
4. [Անկախ հաշվետվական մեխանիզմ \(ԱՀՄ\). Հայաստանի ամփոփիչ զեկույց 2016-2018. Տաթևիկ Մարգարյան:](#)
5. [ՀՀ Երիտասարդական պետական քաղաքականության 2013-2017 ռազմավարության մոնիթորինգ և գնահատման հաշվետվություն, Երիտասարդական ուսումնասիրությունների ինստիտուտ, Եր., 2016թ.](#)
6. ՀՀ ֆինանսների նախարարության [«Ինտերակտիվ բյուջե»](#) (2017թ.)
7. ՀՀ կառավարության որոշումներ, իրավական և օրենսդրական կարգավորումներ, ՀՀ օրենսդրական փոփոխություններ և գործող օրենքներ:
8. [Հայաստանի քաղաքացիական հասարակության կազմակերպությունների կայունության ինդեքս: Զեկույց հայերեն լեզվով: Քաղաքացիական զարգացման և համագործակցության հիմնադրամ:](#)
9. Նախարարություններին ուղարկված հարցումների պատասխանները, դրանց ուղեկցող նյութերն ու փաստաթղթերը, իրավական կարգավորումներն ու հիմնախնդրի ուսումնասիրության նպատակով արված այլ հետազոտություններ:

Առհասարակ մեր ուսումնասիրության ընթացքում կառավարության/նախարարությունների կողմից տրամադրվող դրամաշնորհների, սուբսիդիաների, նվիրատվությունների ու ծառայությունների պատվիրակման կարգի և իրավական հիմքերի ուսումնասիրության համար որպես հիմնական մեթոդ ընտրվել է փաստաթղթերի վերլուծության մեթոդը, որն ուղեկցվել է տվյալների հավաքագրման որակական ու քանակական մեթոդների համադրմամբ (ուսումնասիրվել են ինչպես այդ ոլորտին առնչվող համացանցային

տվյալները, այնպես էլ օրենսդրական ակտերի, հրամանագրերի և որոշումների փաստաթղթերը, դրանց կանոնակարգերն ու հաշվետվությունները):

Բոլոր նախարարությունների կողմից 2016թ.-2017թ. դրամաշնորհների, սուբսիդիաների, նվիրատվությունների, նվիրաբերությունների և ծառայությունների պատվիրակման համար գոյություն ունեցող իրավական հիմքերը ստորև նշված փաստաթղթերն են՝

1. «ՀՀ պետական բյուջեից իրավաբանական անձանց սուբսիդիաների և դրամաշնորհների հաստատման կարգը հաստատելու մասին» ՀՀ կառավարության 24.12.2003 թ.-ի N 1937-Ն որոշում:
2. «Պետական դրամաշնորհների հաշվառման և հաշվետվությունների կազմման ու հրապարակման կարգը հաստատելու մասին» ՀՀ կառավարության 16.01.2003թ.-ի N 32-Ն որոշում:
3. «ՀՀ պետական բյուջեից հատկացված միջոցները հասարակական կազմակերպություններին որպես դրամաշնորհներ հատկացնելու կարգը հաստատելու մասին» ՀՀ նախագահի հրամանագիր (ճանաչվել է ուժը կորցրած 05.04.2018):

Փաստաթղթերը ենթակարկվել են բովանդակային (որակական) և ձևայնացված (քանակական) վերլուծության: Զեկույցում վերջիններիս վերաբերյալ տեղեկատվությունը կներկայացվի տողատակերում՝ համապատասխան հղումներով:

ՈՐԱԿԱԿԱՆ ԽՈՐԻՆ ՀԱՐՑԱԶՐՈՒՅՑՆԵՐ

***Մեթոդի նկարագրություն:** Որակական հարցազրույցների միջոցով հնարավոր է հետազոտել սոցիալ-տնտեսական, քաղաքական, մշակութային, միջավայրային փոփոխություններն ու երևույթների որակական տեղաշարժերը, ինչպես նաև գնահատել իրականացված սոցիալական ծրագրերի արդյունավետությունը: Այս մեթոդի միջոցով հնարավոր է հասկանալ մարդկանց սոցիալական փորձը և վերակառուցելու իրադարձությունները, որոնց հետազոտողներն անմիջական մասնակցություն չեն ունեցել: Որակական հարցազրույցների տեսակներից՝ խորին հարցազրույցները թույլ են տալիս ստանալ անձանց փորձառության խորը և բովանդակային տեղեկատվություն: Հարցազրույցի այս տեսակը ճկուն է և դինամիկ, հնարավորություն է տալիս հետաքրքրող հարցերի շրջանակը ընդլայնել և խորացնել հարցազրույցի ընթացքում՝ շեղվելով հարցերի մշակված հաջորդականությունից:*

Մշտադիտարկման ընթացքում որակական հարցազրույցներ են անցկացվել ոլորտի փորձագետների և առանցքային տեղեկատուների հետ: Թե՛ փորձագետները, թե՛ առանցքային տեղեկատուներն ընտրվել են ձևակույտի մեթոդով: Որակական մեթոդների կիրառման նպատակն է հասկանալ, թե նախարարություններից ՔՀԿ-ներին ֆինանսական աջակցության տրամադրման գործընթացքում ինչ սկզբունքներ, ոչ ֆորմալ կանոնակարգեր և գործոններ են ազդել:

Ընդհանուր առմամբ իրականացվել են թվով 19 հարցազրույցներ:

ՖՈԿՈՒՍ ԽՄԲԱՅԻՆ ՔՆՆԱՐԿՈՒՄՆԵՐ

Մեթոդի նկարագրություն: ՖԽՔ մեթոդը կարելի է օգտագործել ցանկացած տեսակի հետազոտություններում, սակայն այն ավելի նպատակահարմար է կիրառել հատկապես նկարագրողական և հետախուզական հետազոտություններում, երբ հետազոտվող խնդրի վերաբերյալ տեղեկատվությունը սուղ է: Այս մեթոդը կիրառելի է նաև քաղաքականության հետազոտություններում, որտեղ մասնակիցները խմբային քննարկման ընթացքում գնահատում են այս կամ քաղաքականության ազդեցությունն ու արդյունավետությունը:

Մշտադիտարկման ընթացքում անցկացվել են 2 ՖԽՔ-ներ ոչ պետական, ոչ առևտրային (քաղաքացիական հասարակության) կազմակերպությունների ներկայացուցիչների շրջանում:

ԱՌՑԱՆՑ ՀԱՐՑՈՒՄՆԵՐ

Մեթոդի նկարագրություն: Առցանց հարցումներն իրականացվում են, երբ հետազոտության համար թիրախային խմբերն անհասանելի են ինչ-ինչ պատճառներով: Այսինքն՝ հնարավոր չէ նրանց հետ անցկացնել դեմ առ դեմ հարցազրույցներ ֆինանսական միջոցների կամ ժամանակի սղության պատճառով:

Որակական բնութագրիչների քանակական միտումները պարզելու նպատակով մենք տեղին են համարել անցկացնել առցանց հարցումներ ՔՀԿ ներկայացուցիչների շրջանում: Մեթոդը թույլ կտա հասկանալ փորձագետների և առանցքային տեղեկատուների ներկայացրած խնդիրների տարածականությունը: Ընդհանուր առմամբ լրացվել է 159 առցանց հարցաթերթիկ, որոնցից մի մասը հեռախոսային հարցման միջոցով:

Մշակվել է առցանց հարցման 2 հարցաթերթ: Մեկը՝ 2017թ. նախարարությունների կողմից ֆինանսական աջակցություն ստացած ՔՀԿ-ների շրջանում, լրավցել է 75 հարցաթերթ հավանականային ընտրանքով, մյուսից՝ 84 հարցաթերթիկ լրացվել է տարերային ընտրանքով այլ ՔՀԿ-ների շրջանում:

Հետազոտության ընտրանք

150 շահառուների շրջանում (75-ը լրացվել է 2016-2017թթ. նախարարություններից ֆինանսական աջակցություն ստացածների շրջանում, 75-ը՝ ՔՀԿ ներկայացուցիչների)

Առցանց հարցումներ

Հարցազրույցներ առանցքային տեղեկատուների (թվով 9) և փորձագետների (թվով 10) շրջանում մինչև տեղեկատվության հազեցման աստիճանը:

Որակական խորին հարցազրույցներ

2 Ֆոկուս խմբային քննարկումներ շահառուների շրջանում:

Ֆոկուս խմբային քննարկումներ

Տեղեկատվության հավաքագրման համար մշակվել են 4 հետազոտական գործիքներ՝ ֆոկուս խմբային քննարկման ուղեցույց, առանցքային

տեղեկատուների և փորձագիտական հարցազրույցների հարցաշար և առցանց հարցման 2 կիսաձևայնացված հարցաթերթեր:

Առաջադրված խնդիրները

- ❖ Ուսումնասիրել 2017թ.-ին (2016թ.-ի դիտարկմամբ) նախարարությունների կողմից ոչ պետական, ոչ առևտրային կազմակերպություններին դրամաշնորհների, սուբսիդիաների, նվիրատվությունների ու պատվիրակված ծառայությունների տրամադրման ընթացակարգերն ու քաղաքականությունը:
- ❖ Ուսումնասիրել հիմնախնդրին առնչվող մասնագիտական, օրենսդրական, իրավական փաստաթղթերն ու տեղեկատվական դաշտը:
- ❖ Պարզել ոլորտը կարգավորող իրավական, օրենսդրական ակտերի կենսունակությունը:
- ❖ Պարզել նախարարությունների կողմից ոչ պետական, ոչ առևտրային կազմակերպություններին դրամաշնորհների, սուբսիդիաների, նվիրատվությունների ու պատվիրակված ծառայությունների տրամադրման վերաբերյալ շահառուների իրազեկվածությունը, տեղեկատվության ստացման/տարածման հիմնական աղբյուրները, հետադարձ կապի ապահովման մեխանիզմները:
- ❖ Պարզել ըստ ոլորտների և մարզերի ոչ պետական, ոչ առևտրային կազմակերպություններին դրամաշնորհների, սուբսիդիաների, նվիրատվությունների ու պատվիրակված ծառայությունների տեսքով բյուջետային հատկացումների արդյունավետությունն ու առանձնահատկությունները:
- ❖ Պարզել ոլորտի զարգացման առանցքային դերակատարներին, քաղաքականություն մշակողներին, շահագրգիռ կողմերին, ինչպես նաև նրանց միջև ձևավորված համագործակցային դաշտի առանձնահատկությունները:
- ❖ Ուսումնասիրել շահագրգիռ կողմերի միջև ստեղծված հաղորդակցության հարթակները և դրանց կենսունակությունը:
- ❖ Բացահայտել շահագրգիռ կողմերի համագործակցության եզրերը, համագործակցության ընթացքում հնարավոր դժվարությունները, խոչընդոտները, ինչպես նաև ծագած դժվարությունների հաղթահարման ուղիները:
- ❖ Դուրս բերել դրամաշնորհների տրամադրման կարգի ինստիտուցիոնալ խնդիրներն ու դրանց հաղթահարման մեխանիզմները:

- ❖ Ուսումնասիրել միջազգային (հաջողված) փորձը և ներկայացնել առաջարկություններ գոյություն ունեցող քաղաքականության բացերի վերացման նպատակով:

Հիպոթեզ 1

Կառավարությունը չունի հասարակական սեկտորին (ՔՀԿ-ներին) ֆինանսական աջակցության տրամադրման համար հետևողական քաղաքականություն, հստակ և թափանցիկ ընթացակարգեր, որով կորոշվեն, թե ինչպիսի ծրագրեր են ֆինանսավորվելու, ինչ մեխանիզմով և ինչքան գումար է հատկացվելու ՀԿ-ներին և/կամ ոչ պետական, ոչ առևտրային կազմակերպություններին:

Հիպոթեզ 2

Պետական բյուջեից ՔՀԿ-ներին տրամադրվող ֆինանսական հատկացումների մասին տեղեկատվությունը հասանելի և հստակ չէ շահառու խմբերից մեծամասնության համար, որի արդյունքում չի ապահովվում մրցակցային դաշտ և նվազում է դրամաշնորհների տրամադրման արդյունավետությունը՝ տեղ թողնելով կոռուպցիոն ռիսկերի և չարաշահումների առաջացման համար:

Հիմնական հասկացությունների սահմանում

Սուբսիդիա¹ - պետության հանձնարարությամբ և որոշված գնով կազմակերպության կողմից որպես նվազագույն շահավետ գնից ցածր գնով ապրանքների արտադրության, արտահանման, ներմուծման, աշխատանքների կատարման և ծառայությունների մատուցման արդյունքում այդ կազմակերպության կրած վնասի կամ դրա մի մասի փոխհատուցումն է: Ընդ որում՝ սուբսիդիան ուղղված չէ կազմակերպության համար կապիտալ ակտիվների ձեռքբերմանն ու հիմնական ֆոնդերի կամ դրամագլխի ավելացմանը և կազմակերպության ընթացիկ գործունեության արդյունքում գոյացող եկամուտների հավելում է:

Դրամաշնորհ² - տնտեսության որևէ ճյուղի կամ գործունեության որևէ տեսակի իրթանման նպատակով բյուջեից կազմակերպությանն իր կանոնադրական խնդիրների իրականացման նպատակով անհատույց և անվերադարձ տրամադրվող դրամական հատկացում: Ելնելով տրամադրման ձևից և պայմաններից, դրամաշնորհները կարող են լինել ապրանքային, ոչ ապրանքային, պայմանական և ոչ պայմանական.

ա) ապրանքային դրամաշնորհ է համարվում ոչ դրամային (նյութական կամ ոչ նյութական ակտիվներ) ձևով տրամադրված դրամաշնորհը,

¹«ՀՀ պետական բյուջեից իրավաբանական անձանց սուբսիդիաների և դրամաշնորհների հաստատման կարգը հաստատելու մասին» ՀՀ կառավարության 24.12.2003 թ.-ի N 1937-Ն որոշում:

² Նույն տեղում:

բ) ոչ սպրանքային դրամաշնորհ է համարվում դրամային ձևով տրամադրված դրամաշնորհը,

գ) պայմանական դրամաշնորհ է համարվում այն դրամաշնորհը, որի տրամադրման և հետագա օգտագործման համար պայմանագրերով սահմանվում են որոշակի պայմաններ,

դ) առանց պայմանի դրամաշնորհ է համարվում այն դրամաշնորհը, որի տրամադրման և օգտագործման համար պայմանագրով չեն սահմանվում որոշակի նախապայմաններ:

Նվիրատվություն³ - Նվիրատվության պայմանագրով մի կողմը (նվիրատուն) մյուս կողմի (նվիրառուի) սեփականությանն անհատույց հանձնում է կամ պարտավորվում է հանձնել գույք կա՛մ իրեն, կա՛մ երրորդ անձին ուղղված գույքային իրավունք (պահանջ), կամ ազատում է, կամ պարտավորվում է նրան ազատել իր կամ երրորդ անձի հանդեպ ունեցած գույքային պարտավորությունից⁴:

Նվիրաբերություն⁵ է ճանաչվում գույքի կամ իրավունքի նվիրատվությունը հանրօգուտ նպատակներով: Նվիրաբերություններ կարող են արվել քաղաքացիներին, բուժական, դաստիարակչական հիմնարկներին, սոցիալական պաշտպանության ու նույնանման այլ հաստատություններին, բարեգործական, գիտական և ուսումնական հաստատություններին, հիմնադրամներին, թանգարաններին ու մշակույթի այլ հաստատություններին, հասարակական և կրոնական կազմակերպություններին, ինչպես նաև պետությանն ու համայնքներին: Ընդ որում, նվիրաբերությունն ընդունելու համար որևէ մեկի թույլտվություն կամ համաձայնություն չի պահանջվում: Նվիրաբերողի կողմից գույքի նվիրաբերությունը քաղաքացուն պետք է պայմանավորված լինի, իսկ իրավաբանական անձանց՝ կարող է պայմանավորված լինել այն որոշակի նշանակությամբ օգտագործելով: Այդպիսի պայմանի բացակայության դեպքում քաղաքացուն կատարված նվիրաբերությունը համարվում է սովորական նվիրատվություն: Մնացած դեպքերում նվիրաբերված գույքը նվիրառուն պետք է օգտագործի դրա նշանակությամբ համապատասխան:

Քաղաքացիական հասարակության կազմակերպություն (ՔՀԿ) - Համաշխարհային Բանկի կողմից ՔՀԿ-ների առավել կիրառական սահմանման համաձայն ՔՀԿ-ն ասպարեզ է, որը գտնվում է ընտանիքից, պետությունից և շուկայից դուրս և ստեղծվում է անհատական և հավաքական գործողությունների, կազմակերպությունների և հաստատությունների կողմից՝ ընդհանուր շահերի առաջխաղացման նպատակով: ՔՀԿ-ների տակ հասկացվում են ոչ

³ [ՀՀ քաղաքացիական օրենսգիրք. գլուխ 34](#)

⁴ **Հասարակական կազմակերպության պարագայում ավելի ճիշտ կլինի խոսել ոչ թե «նվիրատվություն», այլ «նվիրաբերություն» հասկացության մասին.

⁵ Նույն տեղում:

կառավարական, շահույթ չհետապնդող ՀԿ-ները, ՀՄԴ-ները, ԻԱՄ-ները, ստեղծագործական միավորումները, բարեգործական կազմակերպությունները, քաղաքացիական շարժումներն ու ակտիվության ձևերը:

Հասարակական կազմակերպություն (ՀԿ)⁶ - շահույթ ստանալու նպատակ չհետապնդող և ստացված շահույթը մասնակիցների միջև չբաշխող (ոչ առևտրային) կազմակերպության՝ հասարակական միավորման, տեսակ, որում իրենց շահերի ընդհանրության հիման վրա, օրենքով սահմանված կարգով, միավորվել են ֆիզիկական անձինք՝ Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիները, օտարերկրյա քաղաքացիները, քաղաքացիություն չունեցող անձինք՝ իրենց ոչ կրոնական հոգևոր կամ ոչ նյութական այլ պահանջմունքները բավարարելու, իրենց և այլոց իրավունքներն ու շահերը պաշտպանելու, հասարակությանը, նրա առանձին խմբերին նյութական և ոչ նյութական աջակցություն ապահովելու, հանրօգուտ այլ գործունեություն իրականացնելու նպատակներով:

Հիմնադրամ⁷ - քաղաքացիների և (կամ) իրավաբանական անձանց կամավոր գույքային վճարների հիման վրա ստեղծված և անդամություն չունեցող ոչ առևտրային կազմակերպություն, որը հետապնդում է սոցիալական, բարեգործական, մշակութային, կրթական, գիտական, առողջապահական, բնապահպանական և (կամ) այլ հանրօգուտ նպատակներ:

ԻԱՄ⁸ – իրավաբանական անձանց միություններ:

---

⁶ [ՀՀ օրենքը հասարակական կազմակերպությունների մասին ընդունված 2001թ. դեկտեմբերի 4-ին:](#)

⁷ [ՀՀ օրենքը հիմնադրամների մասին:](#)

⁸ [Քաղաքացիական օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին ՀՀ օրենքում՝ ընդունված 2016թ. դեկտեմբերի 16-ին, նշվում է, որ ԻԱՄ-ները պարտավոր են վերակազմավորվել հասարակական կազմակերպության օրենքի ուժի մեջ մտնելու պահից երկու տարվա ընթացքում:](#)

Պետական բյուջեից ՔՀԿ-ներին ֆինանսական աջակցության տրամադրման առանձնահատկությունները⁹

ՔՀԿ-ների պետական ֆինանսավորման արդի հիմնախնդիրներն ու իրավական կարգավորումները:

Մինչ օրս ՔՀԿ-ների գոյատևման և գործունեության ֆինանսավորման հիմնական աղբյուրը Հայաստանում շարունակում են մնալ դրամաշնորհները: ՔՀԿ-ների ծրագրերի մեծամասնությունն իրականացվում է միջազգային դոնոր կազմակերպությունների կողմից տրամադրվող դրամաշնորհների օգնությամբ: Տեղական աղբյուրներից, մասնավորապես պետական բյուջեի միջոցներից, ՔՀԿ-ներին տրվում են թե՛ դրամաշնորհներ, թե՛ սուբսիդիաներ: Սակայն այդ գործընթացն այժմ է ընկնում համակարգված քաղաքականության, հստակ և թափանցիկ ընթացակարգերի բացակայությամբ, իրականացվող ծրագրերի վերաբերյալ տեղեկատվության անմատչելիությամբ:

ՀՀ-ում ՔՀԿ-ների զարգացման ներկա փուլի հիմնական խնդիրներից են ֆինանսական վիճակի անկայունությունը, կախվածությունն արտասահմանյան դոնոր կազմակերպություններից և տեղական աղբյուրներից միջոցների հայթհայթման մեխանիզմների սղությունն ու անհասանելիությունը:

Ջոնս Հոփքինսի համալսարանի մասնագետների կողմից աշխարհի 36 երկրներում անցկացված ուսումնասիրության տվյալներով ՔՀԿ-ների գործունեության ֆինանսավորման երեք հիմնական աղբյուրներ գոյություն ունեն. ծառայությունների դիմաց (այդ թվում ձեռնարկատիրական ակտիվությունից) ստացվող վճարները՝ 53%, պետական ֆինանսավորումը՝ 34% և նվիրատվությունները՝ 12%:

ՀՀ-ում ՀԿ-ների ֆինանսական կենսունակության խնդիրների լուծման գործում կարևոր է միջազգային առաջավոր փորձի և ազգային առանձնահատկությունների հիման վրա հեռանկարային քայլերի մշակումը:

Այսպես ոլորտի արդյունավետ զարգացման առաջնահերթ քայլերն են՝ Ա) կառավարության կողմից ՀԿ-ներին հատկացվող դրամաշնորհների ու ֆինանսական աջակցության գործընթացների համակարգում-կանոնակարգումը, այդ նպատակով համապատասխան քաղաքականության և կառուցակարգերի ձևավորումը:

Բ) Հասարակական կարևորություն ունեցող որոշ ծրագրեր (սոցիալական աջակցության, կրթական, հետազոտական, իրականացվող քաղաքականության կամ ծրագրերի վերահսկողության, մշտադիտարկման և այլ ծրագրեր) ՏԻՄ և պետական մարմինների կողմից ՀԿ-ներին պատվիրակելու ավանդույթի

⁹ *Ձեկույցի սույն բաժնի իրավական կարգավորումներին վերաբերող տեղեկատվությունը մշակվել է «ՀԿ կենտրոն» քաղաքացիական հասարակության զարգացման ՀԿ նախագահ Արփինե Հակոբյանի կողմից:

ձևավորումը:

Գ) Ոչ կառավարական կազմակերպություններին տրամադրվող պետական դրամաշնորհների առցանց տվյալների բանկի ստեղծումը, ինչպես նաև մշտադիտարկման գործիքակազմի մշակում պետական բյուջեից կատարվող ծախսերի հաշվետվողականության բարձրացման նպատակով:

Դ) Արևելաեվրոպական երկրների (Հունգարիա, Սլովակիա, Լիտվա, Լեհաստան, Ռումինիա) պրակտիկայում տեղ գտած «1%-ի մարդասիրական օրենքի» համանմանությամբ հարկատուների եկամտահարկից որոշակի մասհանմամբ ՀԿ-ներին ֆինանսական աջակցության կառուցակարգերի ձևավորման հարցի հետազոտումը:

Ե) ՀԿ-ներին անմիջական տնտեսական գործունեություն իրականացնելու, ներդրումներ կատարելու իրավունք տրամադրելու նպատակահարմարության հարցի ուսումնասիրությունը:

Թվարկված առաջնահերթությունները մեր կարծիքով այն անհրաժեշտ գործողություններն են, որոնք կարող են ստեղծված իրավիճակում ապահովել ոլորտում առկա բացերի ու հիմնախնդիրների լուծումը: Մինևույն ժամանակ զեկույցի հաջորդ բաժիններում կարող եք գտնել առավել գործնական և առարկայական առաջարկներ, որոնք բարձրացվել են ՔՀԿ ներկայացուցիչների կողմից:

Ըստ էության մեր կողմից ընտրված ժամանակահատվածը, այն է՝ 2017թ. (2016թ.-ի հետահայացով) պայմանավորված է նաև կառավարության կողմից «ԲԿԳ»-ի հանձնառությունների մշակման և դրանց գործարկման մեկնարկով: Այս առումով, հետաքրքիր է հասկանալ, թե որքանով են հանձնառություններում տեղ գտած դրույթները կյանքի կոչվում և ինչ բացթողումներ կան:

Մինևույն ժամանակ 2017թ. ՔՀԿ ոլորտի իրավական կարգավորումները ևս մեծ ազդեցություն են ունեցել պետական բյուջեից ֆինանսական հատկացումների ընթացակարգերի սահմանման վրա: Մասնավորապես, 2016թ. դեկտեմբեր ամսին ընդունվեցին ՔՀԿ-ների գործունեությունը կարգավորող [«Հասարակական կազմակերպությունների մասին»](#) և [«Հիմնադրամների մասին»](#) օրենքների փոփոխությունները, իսկ դրանց իրավական ակտերն ուժի մեջ մտան 2017թ. փետրվարին: Նոր օրենսդրությամբ ՔՀԿ-ների վերահսկումը տեղի է ունենում ՀՀ ՊԵԿ-ի կողմից: Սակայն մինչ այդ ՀՀ ԱրՆ-ն էր զբաղվում ՔՀԿ-ների գործունեության իրավական համապատասխանությամբ, իսկ ՊԵԿ-ը պատասխանատու էր միայն հարկային հարցերի համար: Նոր օրենսդրության իրավական ակտերով ՀԿ-ները պարտավոր են ներկայացնել հաշվետվություններ յուրաքանչյուր տարվա կտրվածքով: 2017թ. օգոստոսին Պետական Ռեգիստրն իր կայքում հրապարակել էր այն կազմակերպությունների ցանկը, որոնք վերջին չորս տարիների ընթացքում հաշվետվություն չեն ներկայացրել և հայտնվել են

լուծարման վտանգի առաջ: «Հասարակական կազմակերպությունների մասին» օրենքի համաձայն՝ պետական բյուջեից ֆինանսավորվող ՀԿ-ները պետք է 2017թ. տարեկան հաշվետվությունները հրատարակեին մինչև 2018թ. մայիս ամիսը, իսկ ՀՄԴ-ները նոր օրենքի համաձայն՝ պարտավոր են ներկայացնել տարեկան ֆինանսական հաշվետվություններ: Ըստ օրենքի՝ ՔՀԿ-ները ազատվում են նաև դրամաշնորհների և նվիրատվությունների հարկերից, սակայն ստացված եկամուտներից նրանք պետք է վճարեն շահութահարկ, ինչպես նաև 20% ԱԱՀ, եթե ընդհանուր տարեկան շրջանառությունը (սահմանված բոլոր տեսակի գործունեության տեսակների եկամուտը) գերազանցի 58.35 մլն դրամ:

Կառավարության որոշումներով բոլոր նախարարությունները 2016թ. հիմնել են հասարակական խորհուրդներ, որոնք ներառում են նաև ՔՀԿ-ներին: Հասարակական խորհուրդները 2017թ.-ին կարողացել են գործող ՔՀԿ-ներին շրջանում հանրային իրազեկում իրականացնել և որոշակիորեն ներգրավվել այդ գործընթացում՝ ներկայացնելով նաև հանրային քաղաքականություն ձևավորելու հնավորությունների մասին¹⁰:

Չնայած Հայաստանում գրանցված ՔՀԿ-ների մեծ մասն ուսումնասիրությունների համաձայն պասիվ են¹¹, այդուհանդերձ տարեցտարի ավելանում է ՔՀԿ-ների թիվը: Համաձայն ՀՀ ԱՆ տվյալների 03.10.2017թ. դրությամբ Հայաստանում գրանցված են եղել 4782 ՀԿ-ներ, 1119 ՀՄԴ-ներ և 317 ԻԱՄ-ներ¹², իսկ 2016թ. դեկտեմբեր ամսվա դրությամբ գրանցված են եղել 4644 ՀԿ-ներ, 1073 ՀՄԴ-ներ և 219 ԻԱՄ-ներ¹³: Ընդ որում կան շատ ՀԿ-ներ և ՀՄԴ-ներ, որոնք ստեղծվել են պետության, պետական պաշտոնյաների կամ հայտնի գործիչների կողմից, որոնց ծրագրերը պարբերաբար ֆինանսավորվում են: ՀԿ-ները չնայած չեն կարող ստեղծվել պետության կողմից, սակայն մեր իրականությունում կան այնպիսիք, որոնք ստեղծվել են պետական այս կամ այն ծրագրերի իրականացման համար¹⁴: ՀՄԴ-ներն այս առումով կարող են ստեղծվել թե՛ պետության, թե՛ անհատների կողմից: Տվյալ պարագայում, որպեսզի հնարավոր լինի տարանջատել պետական և ոչ պետական ՀՄԴ-ները միմյանցից, պետք է պարզել հիմնադիրներին: Այսպես, եթե ՀՄԴ-ն ստեղծվել է որևէ պետական կառույցի կամ պաշտոնյայի կողմից, ապա պետությունը պարտավորություններ ունի որոշակի

¹⁰ [Հայաստանի քաղաքացիական հասարակության կազմակերպությունների կայունության ինդեքսը 2017թ. համար](#):

¹¹ Մեր ուսումնասիրության արդյունքում փորձել ենք կապ հաստատել 2017թ. պետական բյուջեից ֆինանսական աջակցություն ստացած բոլոր ՔՀԿ ներկայացուցիչների հետ, սակայն դրանց միայն կեսն է հասանելի կամ շարունակում իր գործունեությունը:

¹² [ՀՀ ԱՆ Իրավաբանական անձանց պետական ռեգիստրի գործակալությունում գրանցված կազմակերպությունների վիճակագրությունը՝ 03.10.2017թ. դրությամբ](#):

¹³ [Նույն տեղում](#):

¹⁴ *Օրինակ՝ զեկույցում ավելի ուշ հանդիպող՝ «Հայաստանի երիտասարդական» ՀՄԴ-ն, «Պաշտպանամարզատեխնիկական /ՊՄՏ/ օդանավորողների և տիեզերագնացների դպրոց ՀԿ-ն, որը համագործակցում է ՀՀ ՊՆ-ի հետ:

Ֆինանսական աջակցություն տրամադրել: Սակայն այս տարի, պայմանավորված նախարարություններում դրամաշնորհների տրամադրման կարգի փոփոխությամբ, մրցույթների անցկացումը որոշակի ռիսկեր է ստեղծել պետական ՀՄԴ-ների համար, որոնք ևս պետք է մրցույթով ֆինանսավորվեն, ինչը մեծապես ձևական բնույթ է կրում, քանի որ հնարավոր չէ դադարեցնել պետական ծրագրեր իրականացնող ՀՄԴ-ների ֆինանսավորումը (չնայած շատ դեպքերում այն կարող է դադարեցվել մինչև մրցույթի արդյունքների հրապարակումը):

«Նույն Լույս հիմնադրամը, որը կրթաթոշակներ էր տրամադրում, կրկին պետության միջոցով էր աշխատում, այսինքն՝ արտուրդ է, որ այստեղ մրցույթ հայտարարվի, քանի որ հիմնադրամը հատուկ հենց այդ նպատակով է ստեղծվել»: (փորձագետ)

Նաև իրավական կարգավորումներում պարզ չէ, թե ինչպես է որոշվում ՔՀԿ-ների հետ կնքվող պայմանագրի տեսակը, այսինքն՝ պայմանագրով սահմանվում է դրամաշնորհ, նվիրատվություն, նվրաբերություն, սուբսիդիա, թե ծառայությունների պատվիրակում: Այս ամենը ևս տեղի է ունենում առանց կանոնակարգման և հստակեցման: Գոյություն չունի հստակ մեխանիզմ, որով պարզ կլինի, թե որ դեպքերում ՔՀԿ-ների հետ կնքվող պայմանագիրը ինչ սկզբունքով պետք է տրվի:

ՔՀԿ-ների գործունեության թափանցիկությունը ևս խնդրահարույց է, քանի որ գրանցված ՔՀԿ-ները սովորաբար հետևում են դոնորների կողմից ներկայացված հաշվետվության պահանջներին և որպես կանոն անհրաժեշտ չեն համարում տեղական կամ միջազգային դոնորներից ստացված միջոցների օգտագործման մասին հաշվետվություններ հրապարակել: Բացի այդ, ՔՀԿ-ների տեղական ֆինանսավորման աղբյուրները սահմանափակ են, որի պատճառով առավել խոշոր ՔՀԿ-ները օգտվում են օտարերկրյա նվիրատուների դրամաշնորհներից, ինչպես նաև հանրային դրամահավաքի հնարավորությունից: Իսկ այն ՔՀԿ-ները, որոնք պետական սուբսիդիաներ են ցանկանում ստանալ, նախապես գրանցվում են պետական բյուջեում: Դրամաշնորհային մրցույթներին դիմելիս ՀՄԴ-ների և ՀԿ-ների կանոնադրական նպատակները անպայմանորեն պետք է համապատասխանեն ծրագրերի բովանդակային բաղադրիչներին:

Սույն հետազոտությանը մասնակցած փորձագետների և առանցքային տեղեկատուների մեծ մասի համոզմամբ կառավարությունը դեռևս չունի հասարակական սեկտորին ֆինանսական աջակցության տրամադրման համար հետևողական քաղաքականություն, հստակ և թափանցիկ ընթացակարգեր, որով կորոշվի, թե ինչպիսի ծրագրեր են ֆինանսավորվելու, ինչ մեխանիզմով և ինչքան գումար է հատկացվելու ՔՀԿ-ներին: Բացի այդ, կատարվող գործընթացների իրականացման մասին տեղեկատվությունը հասանելի չէ հանրությանը, ինչը հնարավորություն չի տալիս եզրակացություններ անել դրամաշնորհների

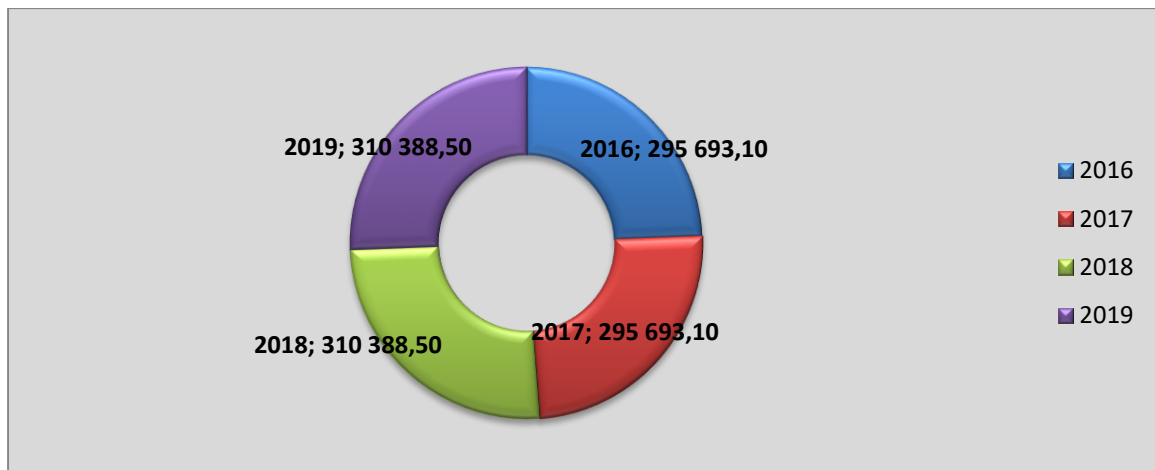
տրամադրման արդյունավետության վերաբերյալ՝ տեղ թողնելով կոռուպցիոն ռիսկերի և չարաշահումների համար: Միննույն ժամանակ պարզ չէ, թե ինչպես է որոշվում ՔՀԿ-ների հետ սուբսիդիայի, նվիրատվության, նվիրաբերության կամ դրամաշնորհների պայմանագրերի կնքման նպատակարհարմարությունն ու կարգը:

Այսպիսով, ըստ փորձագետների, նախարարությունների բյուջեում պետք է լինի հստակ տող ՔՀԿ-ներին դրամաշնորհ տրամադրելու մասին՝ «աջակցություն քաղհասարակության կառույցներին» անվանմամբ, որպեսզի հաջորդող տարվա համար, երբ նախարարությունը բյուջետային հայտ է ներկայացնում ֆինանսների նախարարությանը գումար ստանալու նպատակով, նա իր բյուջետային հայտի մեջ համապատասխան տողով ֆինանսական հատկացում ստանա և արդյունքում պարզ լինի, թե այդ գումարը ինչ նպատակով է ծախսվել:

ՔՀԿ-ների պետական ֆինանսավորման աղբյուրներն ու ցուցանիշները

Ընդհանուր առմամբ վերլուծելով ՀՀ բյուջեի մասին օրենքում պլանավորված ֆինանսական միջոցների հատկացումները «Քաղաքական կուսակցություններ, հասարակական կազմակերպություններ, արհմիություններ» տողով, ֆինանսական ցուցանիշների նկատելի փոփոխություններ կտեսնենք: Ընդ որում, այս տողով հատկացող գումարների մեջ ծախսերի հիմնական մասը ուղղվում է «Աջակցություն կուսակցությունների դաշինքներին» ծրագրով նախատեսված միջոցառումների վրա, մասնավորապես 2019թ. միջոցառման պլանավորված հատկացումը կազմել է 103,538.7 հզր դրամ:

Աղյուսակ 1.

Այսպես, եթե անցնենք ֆինանսական ցուցանիշների ուսումնասիրությանը 2017թ. շահույթ չհետապնդող կառույցներին դրամաշնորհների և սուբսիդավորումների համար բյուջետային (պլանավորված) գումարը կազմել է շուրջ 6.8 մլրդ. դրամ, իսկ 2016թ.-ին՝ 7.7 մլրդ դրամ:

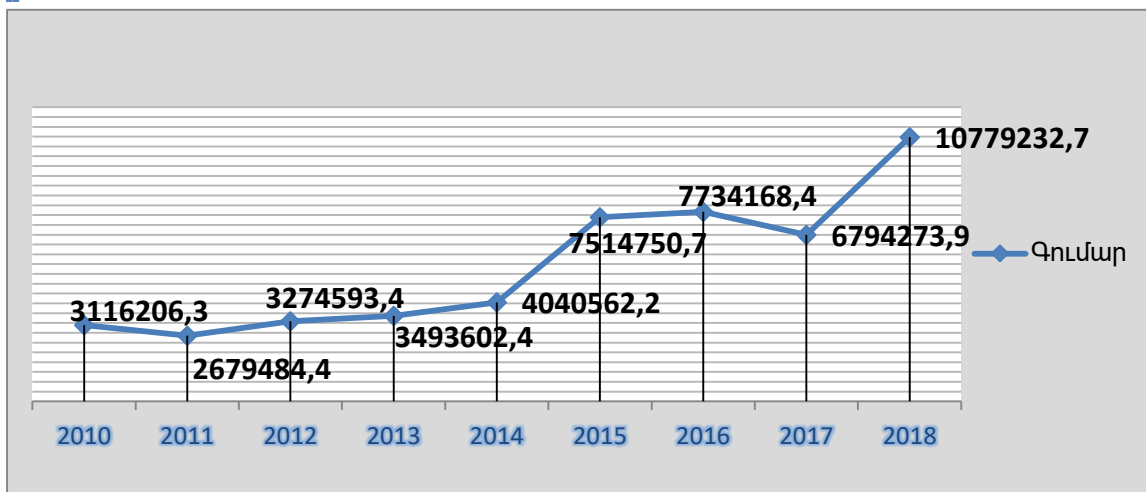
2016-2017թթ. պետական բյուջեից «Սուբսիդիաներ ոչ պետական կազմակերպություններին» տնտեսագիտական հոդվածով փաստացի տրամադրվել է համապատասխանաբար 4,5 և 2,9 մլրդ ՀՀ դրամ, իսկ «Նվիրատվություն ոչ կառավարչական (հասարակական) կազմակերպություններին տնտեսագիտական հոդվածով 8,4 և 4,7 մլրդ դրամ: Բացի այդ կառավարությունը ՔՀԿ-ներին ֆինանսավորում է տրամադրել նաև բյուջեի այլ տողերի շրջանակներում, որոնց տրամադրման ընթացակարգերը ոչ միշտ են թափանցիկ եղել հանրության համար:

Ընդհանուր առմամբ ՀՀ պետական բյուջեից ՔՀԿ-ներն աջակցություն ստանում են «Նվիրատվություններ ոչ կառավարական (հասարակական) կազմակերպություններին», «Սուբսիդիաներ ոչ պետական ոչ ֆինանսական կազմակերպություններին», «Այլ ծախսեր» և «Հիմնական բաժիններին չդասվող պահուստային ֆոնդեր» հոդվածներով (տնտեսագիտական դասակարգում)¹⁵:

Միննույն ժամանակ, հասարակական հատվածի զարգացման նպատակով ՀՀ կառավարությունն ամեն տարի ֆինանսական աջակցություն է տրամադրում ՀԿ-ներին: 2010թ.-ից ի վեր դիտարկելով պետական բյուջեի «նվիրատվություն ոչ կառավարչական (հասարակական) կազմակերպություններին» և «սուբսիդիաներ ոչ պետական կազմակերպություններին» տնտեսագիտական հոդվածներով ՔՀԿ-ների ֆինանսական հատկացումները՝ կարող ենք տեսնել նկատելի դրական շարժընթաց:

Ինչպես երևում է Գծապատկեր 1-ում բյուջեում պլանավորված հատկացումները ևս վերջին տարիներին գրանցել են շոշափելի աճ:

Գծապատկեր 1. ՔՀԿ-ներին տրամադրվող ֆինանսական միջոցների ըստ տարիների. պլանավորված (հզր դրամ):

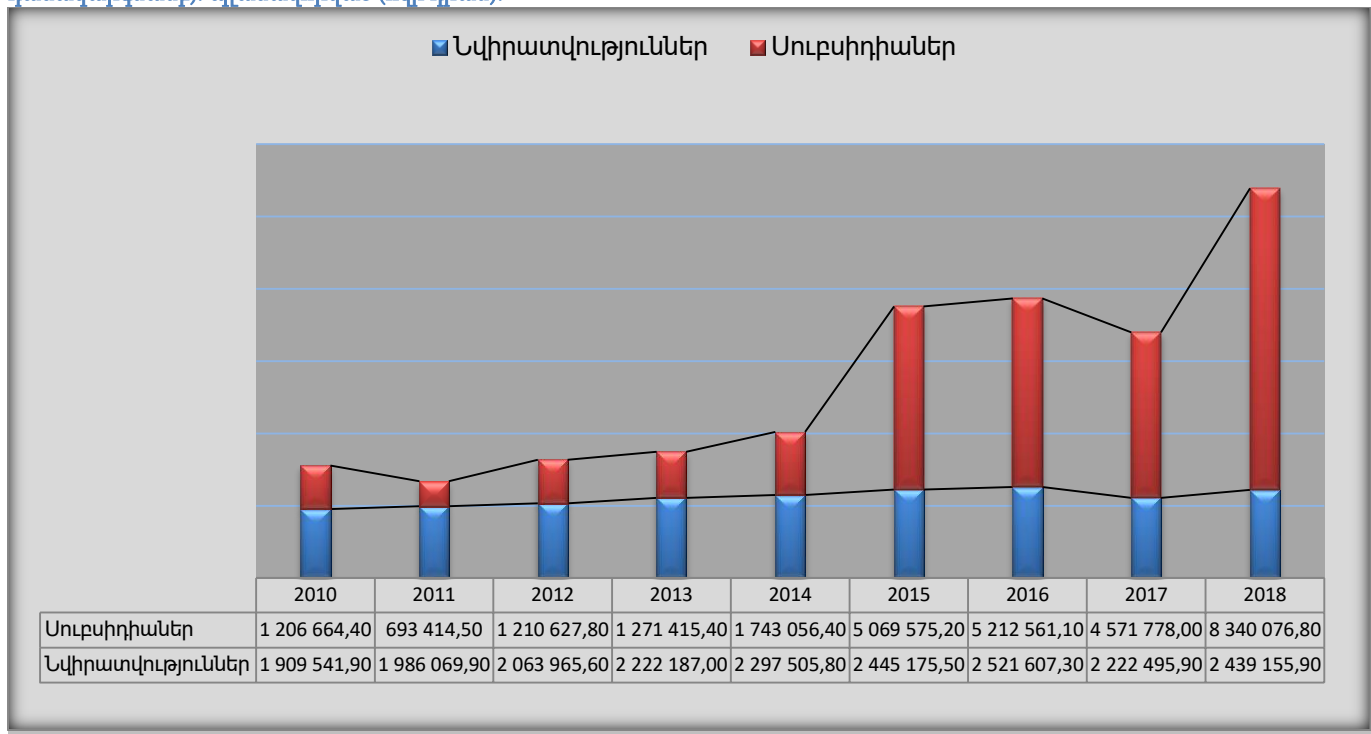

¹⁵ Տե՛ս «Քաղաքացիական հասարակության կառույցների պետական ֆինանսավորման մեխանիզմները ՀՀ-ում»: Զեկույց հայերեն լեզվով. «Որո՞ջեսի՞նչները հանուն քաղաքացիական հասարակության» ՀԿ, 2012թ.:

Այսպես, հաշվետու ժամանակահատվածում (2017թ.) սոցիալական ոլորտի ծրագրերի համար պետությունը կնքել է հիմնականում սուբսիդիայի պայմանագրեր սոցիալական ծառայություններ մատուցող ՔՀԿ-ների հետ: 2010թ.-ից ի վեր սուբսիդիայի և նվիրատվությունների պայմանագրերով իրականացված հատկացումների շարժընթացը դիտարկելով՝ կնկատենք, որ սուբսիդավորվող ծրագրերի թիվը բյուջեի պլանավորման մեջ էականորեն աճել է¹⁶:

Մյուս կողմից էլ 2019թ. ունենք վերոնշյալ ցուցանիշների համեմատ էական բացասական միտում: Պայանավորված պետական հիմնադրամների և մի շարք ԾԻԳ-երի լուծարմամբ ՔՀԿ-ներին ուղղված ֆինանսական միջոցները նվազել են և ընթացիկ տարում «Աջակցություն քաղաքական կուսակցություններին՝ հասարակական կազմակերպություններին և արհմիություններին» ծրագրային տողով բյուջեն կազմել է 310.388.500 դրամ¹⁷:

Գծապատկեր 2. ՔՀԿ-ներին տրամադրվող ֆինանսական միջոցներն ըստ տարիների (տնտեսագիտական դասակարգմամբ). պլանավորված (հզր դրամ):

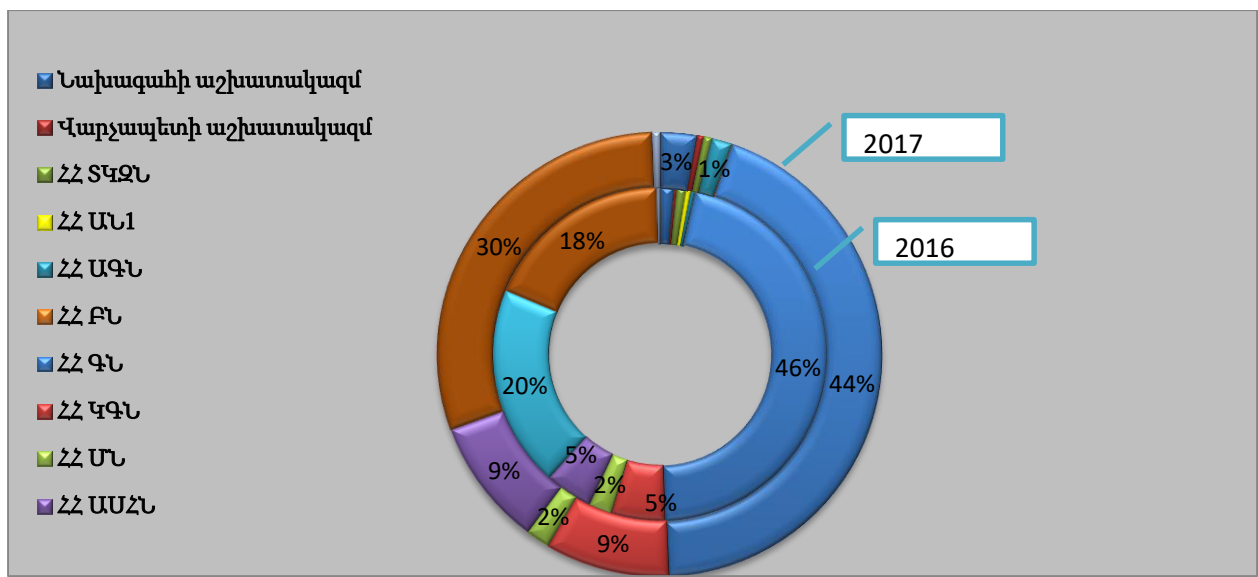
Չնայած ֆինանսական հատկացումների զգալի մասը թվում է, թե այս երկու տնտեսագիտական հոդվածներով ուղղվում են ՔՀԿ-ներին, այդուհանդերձ պետական բյուջեից ՔՀԿ-ներին ֆինանսական հատկացումներ տրամադրելու գործընթացը հստակեցված չէ օրենքով և իրականացվում է բազմաթիվ անորոշ ընթացակարգերով, որի արդյունքում հատկացումներն ուղղվում են ոչ այնքան «ոչ կառավարչական», (այն է՝ հասարակական) և «ոչ պետական»

¹⁶ ՀՀ 2010-2018թթ. պետական բյուջեի մասին օրենք:

¹⁷ Տե՛ս նաև «Քաղաքացիական Հասարակության գաղափարն ու մոդելները. զարգացման միտումները. թեր էվ դեմ փաստարկներ»: Հովհաննես Հովհաննիսյան

կազմակերպություններին, այլ պետական հիմքով ստեղծված մի շարք ՀՄԴ-ների, ՄՀԿ-ների (մարզական ֆեդերացիաներ), մշակութային միությունների, հրատարակչությունների, ճամբարների և այլն: Այդ գործընթացը կարգավորող իրավական ակտերը¹⁸¹⁹²⁰²¹ տարբերություններ չեն սահմանում առևտրային, շահույթ հետապնդող և այդպիսի նպատակներ չունեցող ՔՀԿ-ների միջև, ինչը խիստ դժվարացնում է վերջիններիս մասնակցությունը հետազոտական, սոցիալական, կրթական, մշտադիտարկման, խորհրդատվական և նմանատիպ այլ ծրագրերին: Պատկերը նույնն է նաև միջազգային կազմակերպությունների կողմից պետական կառավարման օղակների (նախարարություններ, ԾԻԳ-եր) միջոցով ՔՀԿ-ներին հասցեագրված միջոցների տրամադրման կապակցությամբ:

Գծապատկեր 3. Նախարարությունների կողմից ֆինանսական հատկացումների տոկոսային հարաբերակցությունը՝ ըստ ՀՀ ՖՆ տվյալների (փաստացի):

Ինչպես տեսնում ենք Գծապատկեր 3.-ից 2016-2017թթ.-ին ամենամեծ հատկացումները տեղի են ունեցել նախագահի աշխատակազմի կողմից: Ընդ որում 2016թ. «Հայաստանի երիտասարդական հիմնադրամը» (ՀԵՀ) ճանաչվել է գործընկեր կազմակերպություն, ում վերապահվել է ՔՀԿ-ների միջև դրամաշնորհային մրցույթների կազմակերպման իրավասությունը: Ընդ որում այս իրավասությունները ՀԵՀ-ը ստանձնել է դեռևս 2013թ. երկրորդ կիսամյակից²² ընդհուպ մինչև 2017թ.²³: 2018թ. թավշյա հեղափոխությունից հետո ՀՄԴ-ի գործունեության վերաբերյալ խոշոր կոռուպցիոն բացահայտումներ արվեցին:

¹⁸ Պետական բյուջեի մասին ՀՀ օրենք:

¹⁹ ՀՀ օրենքը գնումների մասին:

²⁰ ՀՀ Պետական բյուջեից իրավաբանական անձանց սուբսիդիաների և դրամաշնորհների հատկացման կարգ: (ՀՀ կառավարության 2003թ. դեկտեմբերի 24 N 1937-Ն որոշում):

²¹ ՀՀ պետական բյուջեից ՀՀ Նախագահի աշխատակազմին հատկացված միջոցները հասարակական կազմակերպություններին որպես դրամաշնորհներ հատկացնելու կարգ: (ՆՀ-118-Ն, 19-ը մայիսի, 2008թ.):

²² Տե՛ս Գործընկեր կազմակերպություն ճանաչելու և Հայաստանի Հանրապետության Նախագահի 2013 թվականի հունվարի 9-ի ՆԿ-2-Ա կարգադրությունն ուժը կորցրած ճանաչելու մասին. 13.04.2013:

²³ ՀՀ նախագահի կարգադրությունը գործընկեր կազմակերպություն ճանաչելու մասին: 27.01.2017թ. ՆԿ-11-Ա:

Մասնավորապես մամուլում սկսեցին հրապարակվել հոդվածներ, որտեղ ներկայացվում են այդ տարիներին ՀՄԴ-ում կատարված ապօրինությունները²⁴:

Այսպես, ինչպես երևում է գծապատկեր 3.-ից նախարարություններից ոչ կառավարչական կազմակերպություններին հատկացվող նվիրատվությունների և սուբսիդիաների ամենախոշոր շահառուն 2016թ. եղել է ՀՀ ԳՆ-ն, որը միջոցների զգալի մասը տրամադրել է իր կողմից ստեղծված հիմնադրամներում իրականացվող ծրագրերին (Տե՛ս աղյուսակ 2.): Մինչդեռ 2017թ.-ին ԳՆ-ն, կրկին լինելով առաջատար ՔՀԿ-ներին նվիրատվությունների տրամադրման գումարի չափով, զիջում է ԿԳՆ-ին սուբսիդիայի պայմանագրերով հատկացվող գումարի չափով (Տե՛ս աղյուսակ 3.):

Աղյուսակ 2. 2016թ. ՔՀԿ-ներին տրամադրված գումարը ըստ գերատեսչությունների (փաստացի); ՀՀ ՖՆ տվյալների համաձայն:

2016թ. գերատեսչություն	Նվիրատվություններ այլ շահույթ չհետապնդող կազմակերպություններին	Սուբսիդիաներ	Ընդամենը
Նախագահի աշխատակազմ	144824793	0	144824793
Վարչապետի աշխատակազմ	20000000	11000400	31000400
ՀՀ ՏԿԶՆ	62617000	34633800	97250800
ՀՀ ԱՆ	59999995.5	0	59999995.5
ՀՀ ԱԳՆ	46033200	0	46033200
ՀՀ ԲՆ	7124900	0	7124900
ՀՀ ԳՆ	3255898030	1904271200	5160169230
ՀՀ ԿԳՆ	56658190	531687600	588345790
ՀՀ ՄՆ	151760200	98917500	250677700
ՀՀ ԱՍՀՆ	66048400	452850100	518898500
ՀՀ ՏԿՏՏՆ	2200000000	0	2200000000
ՀՀ ՍԵՀՆ	2061004929	0	2061004929
ՀՀ ՄՆ	34000000	0	34000000
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	8165969637.5	3033360600	11199330237.5

Աղյուսակ 3. 2017թ. ՔՀԿ-ներին տրամադրված գումարը ըստ գերատեսչությունների (փաստացի):

2017թ. գերատեսչություն	Նվիրատվություններ այլ շահույթ չհետապնդող կազմակերպություններին	Սուբսիդիաներ	Ընդամենը
Նախագահի աշխատակազմ	157889436	0	157889436
Կառավարության/վարչապետի աշխատակազմ	20000000	8292960	28292960
ՀՀ ՏԿԶՆ	30270554	31251700	36267700
ՀՀ ԱԳՆ	85736619	0	85736619
ՀՀ ԲՆ	7070400	0	7070400
ՀՀ ԳՆ	2105917600	498330660.9	2604248260.9
ՀՀ ԿԳՆ	40512000	532736300	573248300
ՀՀ ՄՆ	51000000	55137100	106137100

²⁴ Տե՛ս «Հայաստանի երիտասարդական հիմնադրամ»-ի գործադիր տնօրենին մեղադրանք է առաջադրվել՝ փողերի վճարման և յուրացման համար»: (Կայքը դիտվել է 25.04.2019թ.)

ՀՀ ԱՍՀՆ	60411900	487592756	548004656
ՀՀ ՄԵՀՆ	1773343722	0	1773343722
ՀՀ ՄՆ	34000000	0	34000000
ՀՀ ՏՋՆՆ	5016000	0	5016000
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	4371168231	1613341476.9	5984509707.9

Ինչպես նշվեց, վերոհիշյալ հոդվածներից ֆինանսավորում է հատկացվում նաև պետության կողմից հիմնադրված և/կամ կառավարվող տարբեր ՀՄԴ-ներին (Տե՛ս Աղյուսակ 4.): Ըստ ՖՆ տվյալների՝ ՔՀԿ-ներին սուբսիդիաների և նվիրատվությունների տեսքով հատկացումների համար 2016թ.-ին՝ 15, իսկ 2017թ.-ին՝ 12 պայմանագրեր են կնքվել ՀՄԴ-ների հետ: Ուսումնասիրելով այս ՀՄԴ-ների ստեղծման հիմքը՝ պարզեցինք, որ դրանցից շատերը ստեղծվել են պետության կողմից: Մասնավորապես, աղյուսակ 4.-ում ներկայացված են այն ՀՄԴ-ների ցանկը, որոնք 2016-2017թթ. ստացել են ֆինանսական աջակցություն նախարարությունների կողմից: Այս պարագայում հարց է առաջանում, թե «նվիրատվություններ ոչ կառավարչական (հասարակական) կազմակերպություններին» և «սուբսիդիաներ ոչ պետական կազմակերպություններին» տնտեսագիտական հոդվածներում, որքանով են իրականում «հասարակական» և «ոչ պետական» եզրույթները պահպանվում, երբ ֆինանսական միջոցների գերակշիռ մասն ուղղվում է պետական ՀՄԴ-ներին և ամենամյա պարտադիր պետական ֆինանսավորում ունեցող պետական հիմքով ստեղծված այլ կազմակերպությունների: Բնականաբար վերջիններս ազատ են ընտրելու ցանկացած կազմակերպաիրավական ձև և որևէ կերպ չեն խախտում օրենքը, սակայն մեր կարծիքով այստեղ գոյություն ունեցող անորոշությունը հիմնականում ռիսկեր է ստեղծում հենց ՔՀԿ-ների համար, որոնց ուղղված պետական հատկացումները փաստացիորեն շատ ցածր են, սակայն թվերի տեսքով ունենք ուռճացված պատկեր:

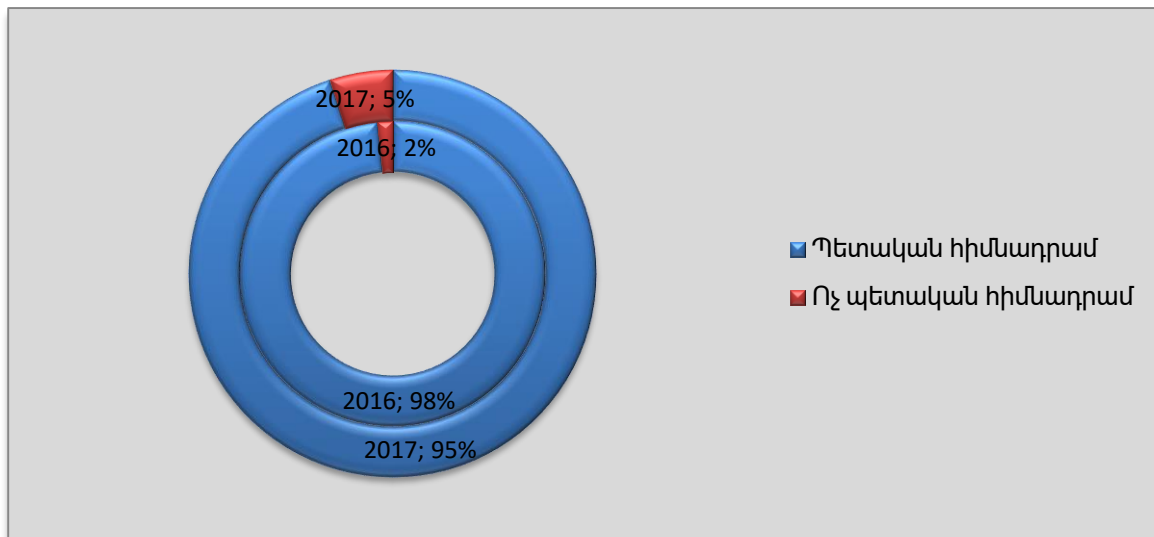
Աղյուսակ 4. 2016-2017թթ. հիմնադրամների և տրամադրված ֆինանսական հատկացումները:

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅԱՆ ԱՆՎԱՆՈՒՄ	2016թ.	2017թ.	Ստեղծման հիմքը
Սեանի իշխանի պաշարների վերականգնման և ձկնաբուծության զարգացման ՀՄԴ	3000000000	2000000000	պետական
Հայաստան համահայկական ՀՄԴ	2246033200	42738756	պետական
Հայաստանի խաղողագործության և գինեգործության ՀՄԴ	211750000	94031100	պետական
Հայաստան Արցախի ՀՄԴ	59999995.5	0	ոչ պետական
Երևան ՀՄԴ	59617000	20000000	պետական
ՀՀ անտառների վերականգնման և զարգացման ՀՄԴ	44148030	11886500	պետական
Վանաձորի տարեցների տուն ՀՄԴ	23571600	24000200	ոչ պետական
Կովկասի տարածաբջանային բնապահպանական կենտրոն ՀՄԴ-ի հայաստանյան մասնաձյուղ	7124900	7070400	ոչ պետական
Հայաստանի Տուրիզմի Զարգացման ՀՄԴ-ի Նաիրի մասնաձյուղ	6311200	5055400	պետական

Հայաստանի շախմատի ակադեմիա ՀՄԴ	4800000	0	պետական
Սուտիզմի Ազգային ՀՄԴ ԲՀԿ	-	26666900	ոչ պետական
Մշակույթ համահայկական ՀՄԴ	1000000	700000	պետական
Մշակույթի զարգացման բարեգործական ՀՄԴ	-	300000	ոչ պետական
Հանս Քրիստիան Կոֆոլե բարեգործական ՀՄԴ	-	56076700	ոչ պետական
Ընդամենը	5664355925.5	2288525956	6 (ոչ պետական), 8 (պետական)

Ինչպես երևում է աղյուսակից 2016թ. ընդամենը 3 ոչ պետական ՀՄԴ-ներ են ֆինանսական աջակցություն ստացել պետությունից: Իսկ 2017թ.-ին, չնայած ՀՄԴ-ներին հատկացվող գումարն էականորեն նվազել է, սակայն ավելի շատ են ոչ պետական ՀՄԴ-ները, որոնք ստացել են նվիրատվություններ և սուբսիդիաներ նախարարություններից: Գծապատկեր 4.-ում ներկայացնում ենք պետական և ոչ պետական հիմնադրամների հատկացված գումարների տոկոսային հարաբերակցությունը:

Գծապատկեր 4. Պետական և ոչ պետական հիմնադրամների հատկացվող ֆինանսական միջոցների տոկոսային հարաբերակցությունը 2016-2017թթ. (Փաստացի)՝ ըստ ՀՀ ՖՆ տվյալների:

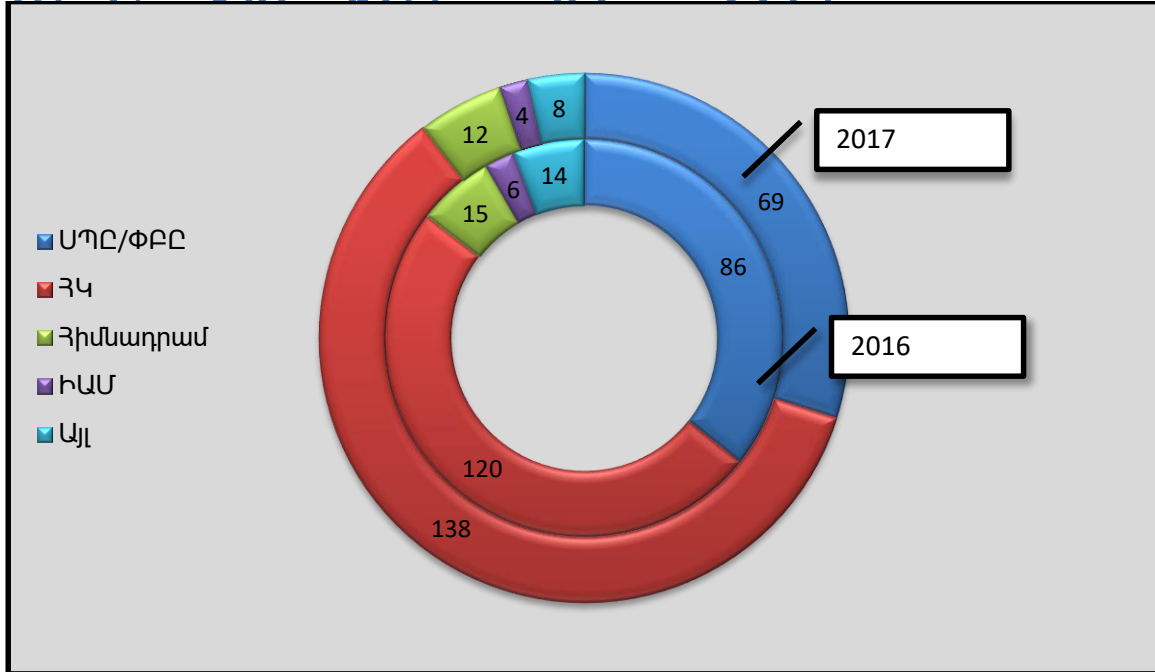

Այդուհանդերձ թե՛ պետության կողմից հիմնադրված և/կամ կառավարվող ՀՄԴ-ները, թե՛ մարզական ֆեդերացիաները, մշակութային միությունները, հրատարակչություններն ու ճամբարները դժվար է ՔՀԿ համարելը, քանզի դրանցում գերակայող է պետության մասնակցությունը: Ի դեպ, նշված կազմակերպությունները պետական բյուջեից միջոցներ են ստանում նաև «ընթացիկ դրամաշնորհներ պետական հատվածի այլ մակարդակներին» տողով: Այսինքն, կառավարությունն ինքը մի դեպքում այս կառույցներին ֆինանսավորում է՝ որպես ոչ պետական, ոչ կառավարչական կազմակերպություն, մեկ այլ դեպքում՝ որպես պետական կառույց:

Այսպես, գծապատկեր 5.-ում ներկայացված են ֆինանսավորված կառույցների կազմակերպատիրավական ձևերը:

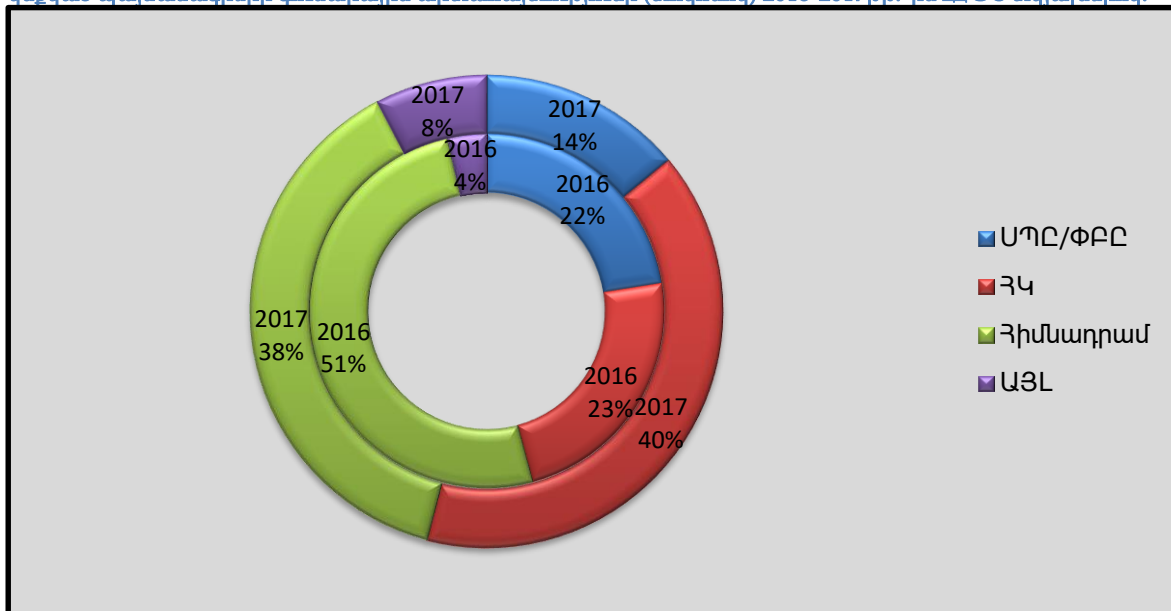
2016-2017թթ. ՔՀԿ-ներին ֆինանսական աջակցության տնտեսագիտական հողվածներով պայմանագրերն կնքվել են ստորև ներկայացվող կազմակերպատիրավական կարգավիճակ ունեցող կառույցների հետ:

Գծապատկեր 5. Պետական ֆինանսավորման առանձնահատկություններն ըստ կազմակերպատիրավական ձևի կնքված պայմանագրերի քանակը (թվով) 2016-2017թթ.-ին ՀՀ ՖՆ տվյալներով:

Ըստ պայմանագրերի արդյունքում վճարված գումարների ունենք հետևյալ պատկերը.

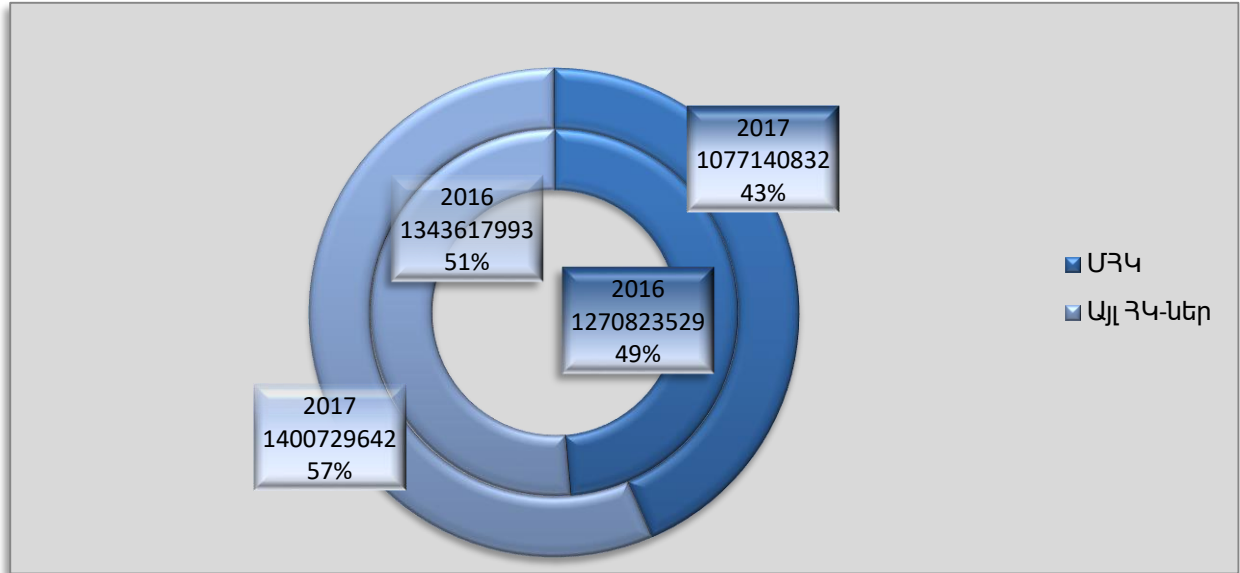
Գծապատկեր 6. Պետական ֆինանսավորման առանձնահատկություններն ըստ կազմակերպատիրավական ձևի կնքված պայմանագրերի գումարային արտահայտությունը (տոկոսով) 2016-2017թթ.-ին ՀՀ ՖՆ տվյալներով:

Ընդ որում 2016թ. 120 ՀԿ-ներից 33-ը ՍՀԿ-ներ են, իսկ 9-ը սպորտային կոմիտեներ: 2017թ. 140 ՀԿ-ներից՝ 35-ը կրկին մարզական և սպորտային ֆեդերացիաներ են, իսկ 5-ը՝ սպորտային կոմիտեներ: Ընդհանուր առմամբ, եթե դիտարկենք ֆինանսական բաշխվածությունը, կստանանք հետևյալ պատկերը (Գծապատկեր

7.): Այսինքն՝ բոլոր նախարարություններից սպորտային ֆեդերացիաներին և կոմիտեներին հասկացվող գումարները այլ ՀԿ-ներին տրամադրվող գումարների մոտ կեսն է կազմում: 2016թ. այն եղել է 49%, իսկ 2017թ.՝ 43 %:

Գծապատկեր 7. ՄՀԿ-ներին և այլ ՀԿ-ներին փաստացի տրամադրված ֆինանսական հասկացումների տոկոսային հարաբերակցությունը 2016-2017թթ. ՀՀ ՖՆ տվյալներով:

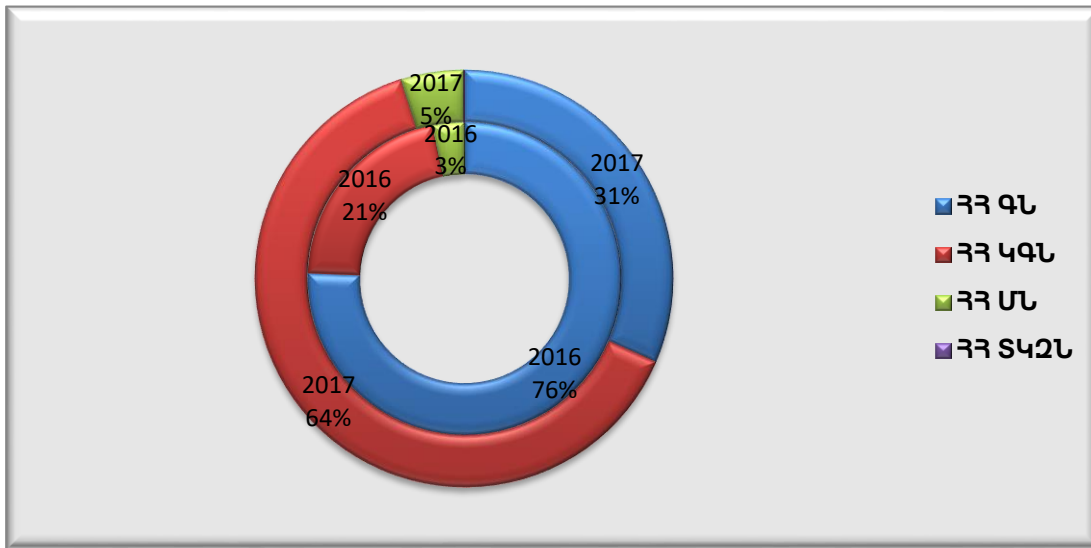

Հետաքրքրական է, որ նախարարությունները 2016-2017թթ. ՄՊԸ և ՓԲԸ կազմակերպչական կարգավիճակ ունեցող կազմակերպությունների հետ կնքել են միայն սուբսիդիայի պայմանագրեր: Այս առումով միայն չորս նախարարություններ են սուբսիդավորել ՄՊԸ-ների և ՓԲԸ-ների ծառայությունները: Մասնավորապես՝ ՀՀ ԳՆ, ՀՀ ՄՆ, ՀՀ ՏԿԶՆ և ՀՀ ԿԳՆ-ն: 2016թ. և 2017թ. նախարարությունների կողմից վճարված գումարներն ըստ նշված կարգավիճակի կազմակերպությունների ունեն հետևյալ տեսքը:

Աղյուսակ 5. Նախարարությունների կողմից ՄՊԸ և ՓԲԸ կազմակերպչական ձև ունեցող կառույցների հետ կնքված պայմանագրերի քանակն ու գումարային արտահայտությունը ՀՀ ՖՆ տվյալներով (սուբսիդիաներ ոչ պետական ոչ առևտրային կազմակերպություններին և նվիրատվություններ այլ շահույթ չհետապնդող կազմակերպություններին տևտ. հոդվածներով):

ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ	2016թ.		2017թ.	
	Պայմանագրերի քանակ	Վճարված գումար	Պայմանագրերի քանակ	Վճարված գումար
ՀՀ ԳՆ	2	1904271200	2	264420868.9
ՀՀ ԿԳՆ	14	531687600	14	532736300
ՀՀ ՄՆ	69	81965500	52	40015100
ՀՀ ՏԿԶՆ	1	896100	1	745000
Ընդամենը	86	2518820400	69	837917268.9

Գծապատկեր 8. Ըստ նախարարությունների ՍՊԸ և ՓԲԸ կազմակերպչախրավական ձև ունեցող կառույցների հետ կնքված պայմանագրերի ֆինանսական հատկացումները տոկոսային արտահայտությամբ 2016-2017թթ. ՀՀ ՖՆ տվյալներով (սուբսիդիաներ ոչ պետական ոչ առևտրային կազմակերպություններին և նվիրատվություններ այլ շահույթ չհետապնդող կազմակերպություններին տնտ. հոդվածներով):

Հետազոտությանը մասնակցած նախարարության ներկայացուցիչներն իրենց հարցազրույցներում 2016-2017թթ. ՔՀԿ-ներին տրամադրված ֆինանսական հատկացումների վերաբերյալ պարզաբանումներ անելիս հղվում էին ՀՀ բյուջեի մասին օրենքում դրամաշնորհների տեսքով առանց մրցույթի իրականացվող ծրագրերի ցանկին՝ նկատելով, որ այդ ժամանակահատվածում մրցույթային կարգով ֆինանսական հատկացումներ չեն եղել (Տե՛ս Աղյուսակ 6.):

Աղյուսակ 6. «ՀՀ 2017 թ.-ի պետական բյուջեի մասին» օրենքով նախատեսված այն ծրագրերի ցանկը, որոնց գծով հատկացումների գումարները տնտեսվարող սուբյեկտներին տրամադրվել են դրամաշնորհների տեսքով՝ առանց մրցույթի: (Դիտարկվել են միայն ՔՀԿ-ները):

Գերատեսչություն	Ծրագրի անվանում	Տրամադրվող դրամաշնորհի գումարը (հզր դրամ)	Դրամաշնորհ ստացող տնտեսվարող սուբյեկտի անվանումը
ՀՀ կառավարության աշխատակազմ	Շախմատիստների պատրաստման ծառայություններ	127,910.5	«Հայաստանի շախմատի ակադեմիա» ՀՄԴ
	Մասնագիտական կրթության որակի ապահովման ծառայություններ	68,021.9	«Մասնագիտական կրթության որակի ապահովման ազգային կենտրոն» ՀՄԴ
	Աջակցություն արտասահմանում ուսանողներին սովորող	100,000.0	«Լույս» մշակութային, գիտական, կրթական ՀՄԴ
ԸՆԴԱՄԵՆԸ		295,932.4	
ՀՀ տնտեսական զարգացման և ներդրումների նախարարություն	Աջակցություն ՓՄՁ սուբյեկտներին	152,600.0	«Հայաստանի փոքր և միջին ձեռնարկատիրության զարգացման ազգային կենտրոն» ՀՄԴ
	Պետական աջակցություն «Հայաստանի ՀՄԴի կանոնադրական ինդիքների իրականացմանը»	399,903.7	ՀՀ տնտեսական զարգացման և ներդրումների նախարարություն «Հայաստանի զարգացման ՀՄԴ»
	ՀՀ արտահանմանն ուղղված	475,000.0	

	արդյունաբերական քաղաքականության ռազմավարության մեջ նախատեսված միջոցառումների իրականացման պետական աջակցության ծրագիր		
	Հայաստանի ներդրումային միջավայրի բարեփոխումների ծրագիր	21,032.4	
	Տեղեկատվական տեխնոլոգիաների ոլորտի խթանման ծառայություններ	91,460.0	«Ձեռնարկությունների ինկուբատոր ՀՄԴ» «Ինֆորմացիոն տեխնոլոգիաների ձեռնարկությունների միություն»
	Գյումրու և Վանաձորի տեխնոլոգիական կենտրոնների գործունեության իրականացում	149,595.4	«Ձեռնարկությունների ինկուբատոր ՀՄԴ»
ԸՆԴԱՄԵՆԸ		1,289,591.5	
ՀՀ սպորտի և երիտասարդության հարցերի նախարարություն	Մարզային, համահայկական և միջազգային նշանակության երիտասարդական միջոցառումների կազմակերպում	87,711.5	Հայաստանի երիտասարդական ՀՄԴ
	-	2,338.0	«Ինֆորմացիոն ազատության կենտրոն» ՀԿ
ԸՆԴԱՄԵՆԸ		90,049.5	
ՀՀ մշակույթի նախարարություն	Թանգարանային ծառայություններ և ցուցահանդեսներ	4,533.6	«Կալենց» մշակութային ՀՄԴ
	Հանրապետական մրցույթներ, փառատոներ, ստուգատեսներ	8,700.0	«Հայաստանի երաժշտական ընկերություն» ՀԿ, «Մշակութային կրթության աջակցության» ՀՄԴ
	Աջակցություն ազգային փոքրամասնությունների մշակույթի տարածմանը	3,000.0	«Հարմոնիա» ռուսական մշակույթի միջազգային կենտրոն» ՀԿ, «Հայաստանի հրեական համայնք» ՀԿ, «Եզդիների ազգային միություն» ՀԿ, «Հունական հասարակական կազմակերպությունների միություն» ՀԿ
	Աջակցություն հայկական պատմամշակութային հուշարձանների վավերագրմանը	53,000.0	«Հայկական ճարտարապետությունն ուսումնասիրող» ՀՄԴ
	Երաժշտական և արվեստի դպրոցներում ուսումնամեթոդական աշխատանքներ	77,604.7	«Մշակութային կրթության աջակցության» ՀՄԴ
	Աջակցություն շնորհալի պատանի երաժիշտկատարողների մասնագիտական կարողությունների զարգացմանը և կատարելագործմանը	15,926.6	«Հարմոնիում» երաժշտական զարգացման կենտրոն» հասարակական կազմակերպություն
ԸՆԴԱՄԵՆԸ		162,764.9	
ՀՀ կրթության և գիտության	Աջակցություն արտասարձական	10,000.0	«Աշխատանքային ռեզերվներ» մարզական ՀԿ

նախարարություն	դաստիարակությանը		
	Ռազմահայրենասիրական դաստիարակության ռազմավարության իրականացում	69,796.0	ՀՀ երկրապահ կամավորականների միություն
	Դպրոցականների հանրապետական սպարտակիադայի անցկացում	35,000.0	«Դպրոցականների հանրապետական մարզական ֆեդերացիա» ՀԿ
	Ակադեմիական փոխճանաչման և շարժունության ծառայություններ	42,259.5	«Ակադեմիական փոխճանաչման և շարժունության ազգային տեղեկատվական կենտրոն» ՀՄԴ
	«Հայրենյաց ասպետներ» հայրենասիրական կրթադաստիարակչական ծրագիր	69,359.3	«Հայ ասպետ» կրթադաստիարակչական բարեգործական ՀՄԴ
	Բուխարեստի համալսարանում հայոց լեզվի դասավանդման կազմակերպում	3,600.0	«Երևանի պետական համալսարան» ՀՄԴ
	Մփյուռքագիտության ոլորտում գիտական կադրերի պատրաստման գծով նպաստների տրամադրում (Զալցբուրգ)	3,600.0	
	Առուտիզմ և զարգացման այլ իանգարումներ ունեցող երեխաների բուժման, վերականգնման, կրթության և զբաղվածության ապահովում	81,796.0	«Առուտիզմ ազգային ՀՄԴ»
	Պրահայի Կարլովի համալսարանում հայոց լեզվի դասավանդման կազմակերպում	5,704.3	«Երևանի պետական համալսարան» ՀՄԴ
	Կրթության գերազանցության ազգային ծրագրի իրականացում	666,337.1	«ԱՅԲ» կրթական ՀՄԴ
ԸՆԴԱՄԵՆԸ		987,452.2	

** ՀՀ ՄՆ-ում ծրագրեր են իրականացվում համատեղ ՀԿ-ների և ՊՈԱԿ-ների միջև: Նման համատեղ ծրագրերում ընդգրկված ՀԿ-ների մասին տեղեկատվությունը ներկայացված չէ:

Մեր կողմից դիտարկվել է նաև 2016թ.-ի բյուջեի մասին օրենքում նախատեսված ծրագրերի ցանկը՝ 2017թ.-ին դրանց գերակշիռ մասը կրկնվում է թե՛ հատկացված գումարների չափերը, թե՛ կազմակերպությունները: 2017թ. ծրագրում ավելացել են միայն «Ինֆորմացիայի ազատության կենտրոն» ՀԿ-ն, «Հունական հասարակական կազմակերպությունների միություն» ՀԿ-ն և «Այբ» հիմնադրամը:

Բացի այդ, վերլուծելով 2016-2017թթ. ՀՀ ՖՆ բյուջետային ծախսերի վերաբերյալ ներկայացրած հաշվետվությունը, 2017թ. 16 կազմակերպություններ ստացել են նախարարություններից ֆինանսական հատկացումներ 2 և ավել անգամներ: Աղյուսակում 6.-ում կարող եք ծանոթանալ այդ կազմակերպություններին՝ ըստ հատկացումների հաճախականության և գումարների:

Աղյուսակ 6. 2016-2017թթ. կրկնվող կազմակերպությունների անուններն ու պայմանագրերի քանակը ըստ գումարների:

N	Կազմակերպություն	2017թ. հատկացումների քանակ (անգամ)	Ընդհանուր գումարի չափ	2016թ. հատկացումների քանակ (անգամ)	Ընդհանուր գումարի չափ
1	Հայաստանի ազգային օլիմպիական կոմիտե ԻԱՄ	2	75975700	4	299029700
2	Հայաստանի կույրերի միավորում ՀԿ	2	52632600	2	59108400
3	Խուլերի հայկական սպորտային կոմիտե ՀԿ	2	18342000	3	26156200
4	Հայ կանանց միջազգային միավորում ՀԿ	2	14000000	2	14000000
5	Հարմոնիա ռուսական մշակույթի միջազգային կենտրոն ՀԿ	3	11820000	3	11820000
6	Ուկրաինա Հայաստանի ուկրաինացիների ֆեդերացիա ՀԿ	2	3466000	2	3466000
7	Գրական թերթ խմբագրություն ՍՊԸ	2	2050000	2	2050000
8	Գոլոս ՍՊԸ	2	2000000	2	2000000
9	Հայաստանի քրդական ազգային խորհուրդ ՀԿ	2	1718000	2	1718000
10	Գրական էտալոն ՍՊԸ	2	1650000	2	2995000
11	Սատիրիկոն ՍՊԸ	2	1560000	1	550000
12	Գրանիշ գրական համայնք ՀԿ	2	1400000	1	500000
13	Իվերիա վրացական բարեգործական համայնք ՀԿ	2	1318000	2	1318000
14	Հայաստանի Երևանի բելառուսների համայնք Բելառուս ՀԿ	2	1318000	2	1318000
15	Եզդիների ազգային կոմիտե ՀԿ	2	1309000	2	1309000
16	Եզդիների ազգային միություն ՀԿ	2	1309000	2	1309000

2016թ. բացի վերոնշյալ կազմակերպություններից կան նաև 6 այլ կազմակերպություններ, ովքեր բազմակի հատկացումներ են ունեցել, սակայն ամենամեծ ֆինանսական հատկացումները բաժին են հասել «Հայաստան համահայկական հիմնադրամ»-ին՝ 2,2 մլրդ դրամ (2 հատկացման ընդհանուր գումարի չափով) և «Հայաստանի խաղողագործության և գինեգործության հիմնադրամը» 211,7 միլիոն դրամ (2 հատկացման ընդհանուր գումարի չափով):

Զեկույցի հավելվածում նաև կցված է 2016-2017թթ. ըստ ՀՀ ՖՆ տվյալների այն կազմակերպությունների ցանկը (աղյուսակ 13.), որոնք համընկնում են, այսինքն՝ ֆինանսական հատկացումներ են ունեցել և՛ 2016թ.-ին և՛ 2017թ.-ին: Ընդ որում կրկնվում են ոչ միայն կազմակերպությունները, այլև հատկացվող գումարների չափը:

Այսպիսով ընդհանրացնելով վերոգրյալ փաստերը՝ առաջիկա տարիներին, օրենսդրական բարեփոխումների համատեքստում սահմաժեշտ է հստակեցնել ՀՀ պետական բյուջեից ՔՀԿ-ներին տրվող ֆինանսական աջակցության ռազմավարությունն ու ընթացակարգերը՝ տարբերակելով վերջիններս շահույթ հետապնդող կազմակերպությունների համար սահմանված ընթացակարգերից և

մատչելի դարձնելով դրանք ոչ կառավարական կազմակերպությունների՝ ՔՀԿ-ների համար: Ցանկալի է, որպեսզի պետական բյուջեից ՔՀԿ-ներին միջոցների հատկացումը իրականացվի առանձին տողով, որպեսզի ապահովվի դրանց հասցեականությունը և վերահսկման արդյունավետությունը: Պետական բյուջեում ՔՀԿ-ներին հատկացումների չափը պետք է որոշվի ելնելով իրականացվող քաղաքականության առաջնահերթություններից: Ընդ որում, ՔՀԿ-ներին կատարվելիք հատկացումների տողի ձևավորումը պետք է կապակցված լինի յուրաքանչյուր հաջորդ տարվա բյուջեի ծրագրավորման գործընթացի հետ²⁵:

Մշտադիտարկման ընթացիկ արդյունքները

Նախարարություններից ստացված պատասխաններն ու հարցումների արդյունքները.

Աղյուսակ 7. 2019թ. մարտ ամիսն «ՀԿ Կենտրոն» քաղաքացիական հասարակության զարգացման ՀԿ-ի կողմից բոլոր նախարարություններին ուղարկված հարցումների պատասխանները:

Գերատեսչություն	Պատասխանի արդյունքը	Հարցման ամսաթիվ	Պատասխանի ամսաթիվ	2017թ. (նաև 2016թ.) ոչ պետական, ոչ առևտրային կազմակերպություններին տրամադրած դրամաշնորհ, սուբսիդիա, նվիրատվություն ու պատվիրակված ծառայություններ	
1.	ԱԻՆ	Ժամանակին՝ Լիարժեք	19.02.2019թ.	19.03.2019թ.	Չեն տրամադրվել
2.	ՀՀ ԱրՆ ₁	Ժամանակին՝ լիարժեք	18.02.2019թ.	27.02.2019թ.	Չեն տրամադրվել
3.	ՀՀ ԱՌՆ ₂	Ժամանակին՝ Լիարժեք	18.02.2019թ.	27.02.2019թ.	Չեն տրամադրվել
4.	ՀՀ ԱԳՆ	Ժամանակին՝ սխալ Տե՛ս Հավելված Աղյուսակ 2	18.02.2019թ.	22.02.2019թ.	Պատասխանել են, որ չեն տրամադրել, սակայն բյուջեի կատարման հաշվետվության մեջ երևում են հատկացումներ:
5.	ՀՀ ԲՆ	Ժամանակին՝ սխալ Տե՛ս աղյուսակ 2	18.02.2019թ.	26.02.2019թ.	Պատասխանել են, որ չեն տրամադրել, սակայն բյուջեի կատարման հաշվետվության մեջ երևում են հատկացումներ:
6.	ՀՀ ԳՆ	Ժամանակին՝ թերի (Հաշվետվություններ չեն ներկայացվել)	18.02.2019թ.	20.03.2019թ.	Տրամադրվել են
7.	ՀՀ ԷԵԲՊՆ	Ժամանակին՝	20.02.2019թ.	25.02.2019թ.	Չեն տրամադրվել

²⁵ Տե՛ս Հայաստանի Հանրապետությունում Քաղաքացիական Հասարակության Կազմակերպությունների Զարգացման Ռազմավարության Հայեցակարգ (Նախագիծ):

		Լիարժեք:			
8.	ՀՀ ԿԳՆ	Ժամանակին՝ Թերի (Հաշվետվություններ ներկայացվել) չեն	18.02.2019թ.	22.02.2019թ.	Տրամադրվել են
9.	ՀՀ ՄՆ	Ժամանակին՝ թերի (Հաշվետվություններ ներկայացվել) չեն	18.02.2019թ.	25.02.2019թ.	Տրամադրվել են
10.	ՀՀ ԱՍՀՆ	Ուշացած/թերի	18.02.2019թ.	06.03.2019թ.	Տրամադրվել են
11.	ՀՀ ՍԵՀՆ	Ժամանակին՝ թերի (Հաշվետվություններ ներկայացվել) չեն	18.02.2019թ.	22.02.2019թ.	Տրամադրվել են
12.	ՀՀ ՄՆ	Ժամանակին՝ թերի (Հաշվետվություններ ներկայացվել) չեն	18.02.2019թ.	25.02.2019թ.	Տրամադրվել են
13.	ՀՀ ՏԿԶՆ	Ժամանակին՝ թերի (Հաշվետվություններ ներկայացվել) չեն	18.02.2019թ.	26.02.2019թ.	Տրամադրվել են
14.	ՀՀ ՏԶՆՆ	Ժամանակին՝ Լիարժեք	18.02.2019թ.	26.02.2019թ.	Տրամադրվել են
15.	ՀՀ ՏԿՏՏՆ	Ժամանակին՝ Լիարժեք	18.02.2019թ.	22.02.2019թ.	Տրամադրվել են
16.	ՀՀ ՖՆ	Ժամանակին՝ Թերի	18.02.2019թ.	26.02.2019թ.	Չեն տրամադրվել
17.	ՀՀ ՊՆ	Ոչ մի պատասխան			Չեն արձագանքել հարցմանը, սակայն բյուջեի կատարման հաշվետվության մեջ երևում են հատկացումներ:

Պարզաբանում: Հարցումներն ուղարկվել են ՀՀ բոլոր նախարարություններին: Հարցման մեջ մասնավորապես խնդրել ենք տրամադրել տեղեկատվություն հետևյալ հարցերի վերաբերյալ՝

- 2016-2017թթ. ընթացքում պետական միջոցներից ՀԿ-ներին, հիմնադրամներին և ԻԱՄ-ներին (այսուհետ՝ կառույցներ) տրամադրած դրամաշնորհների, սուբսիդիաների և/կամ նվիրաբերությունների, ինչպես նաև պատվիրակված ծառայությունների համար հատկացված գումարները, վերջիններիս տրաման ընթացակարգերը, գումարներ ստացած կառույցների ամբողջական ցանկը:
- 2016-2017թթ. ընթացքում ֆինանսավորման հայտ ներկայացրած, սակայն մերժում ստացած կառույցների ցանկը²⁶:

²⁶ Միայն ՀՀ ՄՆ-ն է մերժում ստացած կառույցների ցանկ ունեցել և ներկայացրել հարցման պատասխանում, մյուսները նշել են, որ նման տեղեկատվություն չունեն կամ չեն ունեցել մերժում ստացած ծրագրեր:

- 2016-2017թթ. ընթացքում ֆինանսավորում ստացած կառույցների կողմից ներկայացված հաշվետվությունները (կատարողական):
- Նախարարության կողմից վերոնշյալ կառույցներին ֆինանսական աջակցության տրամադրման առաջնահերթություն ներկայացնող ոլորտներն ու հիմնական ծրագրային ուղղվածությունները:

Վերոնշյալ հարցերի վերաբերյալ ամբողջական և լիարժեք պատասխաններ են տրվել միայն ՀՀ ՏԿՏՏՆ-ի և ՏԶՆՆ-ի կողմից. ներկայացվել են առանձին 2016-2017թթ. ֆինանսավորում ստացած կառույցների ամբողջական ցանկը, կառույցների մերժման վերաբերյալ պարզաբանումը, ֆինանսավորում ստացած կառույցների բոլոր կատարողական հաշվետվությունները, ծրագրային առաջնահերթությունները:

Մյուս նախարարությունները ներկայացված հարցերի վերաբերյալ տրամադրել են ոչ լիարժեք տեղեկատվություն: Մասնավորապես՝ ՊՆ-ն որևէ կերպ չի արձագանքել հարցմանը, սակայն 2016-2017թթ. բյուջեի կատարման հաշվետվության մեջ երևում են ֆինանսական հատկացումներ նշված կառույցները: ՀՀ ԲՆ-ն պատասխանել է, որ նշված ժամանակահատվածում չի հատկացրել ֆինանսական աջակցություն նշված կառույցներին, սակայն ՀՀ ՖՆ տրամադրած տվյալներում առկա է հակառակը ապացուցող տեղեկատվություն: ՀՀ ԱԳՆ-ն ևս պատասխանել է, որ չի ունեցել ֆինանսական հատկացումներ նշված կառույցներին, սակայն բյուջեի կատարման հաշվետվության մեջ կան հակառակը ապացուցող փաստեր:

Ընդհանուր առմամբ հարցումների և փաստաթղթերի ուսումնասիրության արդյունքում պարզ դարձավ, որ միայն 5 նախարարություններ 2016-2017թթ. առհասարակ չեն տրամադրել դրամաշնորհներ, սուբսիդիաներ, նվիրատվություններ և նվիրաբերություններ ոչ պետական ոչ առևտրային կազմակերպությունների, իսկ 12-ը՝ տրամադրել են, որից 9-ը հարցման արդյունքում տրամադրել է որոշակի տեղեկատվություն, իսկ 3-ը՝ կա՛մ չեն արձագանքել, կա՛մ տվել են բացասական պատասխան: Ընդ որում վերջիններիս աշխատակիցների հետ հարցազրույցների անցկացման նպատակով՝ հնարավոր չեղավ կապվել համապատասխան մասնագետի հետ: Բոլորին չնայած խնդրել էինք փոխանցել նաև իրավասու կոնտակտային անձանց տվյալներ, սակայն նրանց մեծամասնությունը չէր տիրապետում անհրաժեշտ տեղեկատվությանը և չէր կարողանում պարզաբանումներ տալ դրամաշնորհների տրամադրման ընթացակարգերի վերաբերյալ: Մասնավորապես միայն ՀՀ ՏԿԶՆ-ում հնարավոր եղավ ինչ-որ տեղեկատվություն ստանալ հենց այն մասնագետից, ում կոնտակտային տվյալները ներկայացվել էին: Մյուս բոլոր նախարարություններում անհրաժեշտ տեղեկատվությունը ստացվել է մեծ դժվարությամբ՝ բազմաթիվ զանգերի և այցելությունների արդյունքում:

Աղյուսակ 8. Նախարարության աշխատակիցների հետ իրականացված հարցազրույցների վերաբերյալ տեղեկատվություն:

Նախարարություն	Հարցազրույց	Պաշտոն/բաժին
1. ՀՀ ԳՆ	Դեմ առ դեմ հարցազրույց	Ֆինանսական վարչության պետ՝ Էդուարդ Կարապետյան
2. ՀՀ ԿԳՆ	Դեմ առ դեմ հարցազրույց	Ֆինանսական վարչության պետ՝ Վահրամ Գասպարյան
3. ՀՀ ՄՆ	Այցելություններ և հեռախոսային հարցումներ	Տարբեր բաժինների, վարչությունների աշխատակիցներ, ովքեր չհամաձայնեցին դեմ առ դեմ հարցազրույցի, սակայն կցկատուր տեղեկատվություն տվեցին նախարարության կողմից տրամադրվող դրամաշնորհների վերաբերյալ:
4. ՀՀ ԱՍՀՆ	Դեմ առ դեմ հարցազրույց	ՀՀ ԱՍՀՆ-ի ընտանիքի, կանանց և երեխաների հիմնահարցերի վարչության գլխավոր մասնագետ Կարինե Սուջյան
5. ՀՀ ՄՆ	Դեմ առ դեմ հարցազրույց	Ֆինանսատնտեսական վարչության պետի տեղակալ, գլխավոր հաշվապահ՝ Գասպարյան Քրիստինե:
6. ՀՀ ՍԵՀՆ	Դեմ առ դեմ հարցազրույց	Երիտասարդական քաղաքականության վարչության պետ՝ Թամարա Թորոսյան:
7. ՀՀ ՏԿԶՆ	Դեմ առ դեմ հարցազրույց	Ֆինանսատնտեսագիտական, հաշվապահական հաշվառման բաժնի գլխավոր մասնագետ Գայանե Բադալյան
8. ՀՀ ՏԿՏՏՆ	Հեռախոսային հարցազրույց	Տեղեկատվական, Բարձր Տեխնոլոգիաների Եվ Թվայնացման Վարչության պետ՝ Արման Գալստյան
9. ՀՀ ՏԶՆՆ	Դեմ առ դեմ հարցազրույց	Ֆինանսական և հաշվապահական հաշվառման բաժնի պետ Ռաֆիկ Բադդասարյան

Աղյուսակ 9. Նախարարությունների պաշտոնական կայքէջերի ուսումնասիրություն:

ԳԵՐԱՏԵՄՉ ՈՒԹՅՈՒՆ	ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ ԿԱՅԷՋ	ՊԵՏԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵԻՑ ՈՉ ՊԵՏԱԿԱՆ ՈՉ ԱՌԵՎՏՐԱՅԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻՆ ՏՐԱՄԻՐՎՈՂ ԴՐԱՄԱՇՆՈՐՀՆԵՐԻ, ՍՈՒԲՍԻԴԻԱՆԵՐԻ, ՆԿԻՐԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՑԱԼ ՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ	
1.	ԱԻՆ	http://www.mes.am	Առկա չէ
2.	ՀՀ ԱՆ ₁	http://www.moh.am	1. 2017-2019թթ. ընթացքում իրավաբանական անձանց տրամադրված սուբսիդիաների և դրամաշնորհների մասին տեղեկատվություն: 2. Տեղեկատվություն ՀՀ առողջապահության նախարարության կողմից կնքված դրամաշնորհների պայմանագրերի մասին
3.	ՀՀ ԱՆ ₂	http://moj.am/	Առկա չէ
4.	ՀՀ ԱԳՆ	https://www.mfa.am	Առկա չէ
5.	ՀՀ ԲՆ	http://www.mnp.am	Դռնոր կազմակերպությունների կողմից իրականացվող ծրագրերի վերաբերյալ դրամաշնորհային մրցույթների հայտարարություն:
6.	ՀՀ ԳՆ	http://minagro.am/	Նախարարության կողմից պետական բյուջեի միջոցներով իրականացվող ծրագրերի հայտերի և հաշվետվությունների փաթեթը ամբողջությամբ տեղադրված է կայքի ԴՐԱՄԱՇՆՈՐՀՆԵՐ Բաժնում:
7.	ՀՀ ԷԵԲՊՆ	http://www.minenergy.am	Առկա չէ
8.	ՀՀ ԿԳՆ	http://edu.am/	Ներկայացված են հայտարարությունները դրամաշնորհի հատկացման մրցույթների մասին, որոշ թվականների ծրագրային եռամսյակային հաշվետվությունները, այդ թվում տարեկան ամփոփ հաշվետվությունները, որոնք չեն պարունակում տեղեկատվություն ՔՀԿ-ների տրամադրած դրամաշնորհների, սուբսիդիաների, նվիրատությունների և նվիրաբերությունների մասին տեղեկատվություն:
9.	ՀՀ ՄՆ	http://mincult.am	Ներկայացված են դրամաշնորհային մրցույթի հրավերներն ու հայտադիմումի փաթեթները «դրամաշնորհային ծրագրեր» բաժնում: Առկա են միջոցառումների ընթացիկ հաշվետվությունները:
10.	ՀՀ ԱՍՀՆ	http://www.mlsa.am	Կայքում տեղադրված են առաջնահերթություն ունեցող ծրագրերի իրականացման նպատակով դրամաշնորհների տրամադրման համար հայտարարված մրցույթի հրավերի փաթեթները: Ներդրումային ծրագրերի հաշվետվություններ: Նախարարի հրամանները:

11.	ՀՀ ՄԵՀՆ	http://msy.am	Կայքում տեղադրված են ՀՀ-ում գործող ԵՀԿ-ներին դրամաշնորհների տրամադրման համար հայտարարված մրցույթի հրավերի վաթեթը եռամսյակային կտրվածքով:
12.	ՀՀ ՄՆ	http://www.mindiaspora.am	Առկա չէ
13.	ՀՀ ՏԿԶՆ	http://www.mtad.am	Առկա չէ
14.	ՀՀ ՏՋՆՆ	http://www.mineconomy.am	Առկա չէ
15.	ՀՀ ՏԿՏՏՆ	http://mtcit.am/	Հայտարարություններ բաժնում առկա են Մրցույթների հրավերները: Ներկայացված են տարեկան և եռամսյակային հաշվետվություններ:
16.	ՀՀ ՖՆ	http://www.minfin.am/	Առկա է ինտերակտիվ բյուջեյի համապատասխան տնտեսագիտական հոդվածներով տրամադրով աջակցության ֆինանսական բաղադրիչները, սակայն ծրագրերի պայմանագրերը հասանելի չեն կայքի ծրագրային ապահովման սխալի պատճառով:
17.	ՀՀ ՊՆ	http://www.mil.am	Առկա չէ

Հետազոտության արդյունքների վերլուծություն

ՔՀԿ-ներին ֆինանսական աջակցության տրամադրման ընթացակարգերը

Իրավիճակի նկարագրություն: Նախարարությունների կողմից ոչ պետական, ոչ առևտրային կազմակերպություններին ֆինանսական աջակցության տրամադրման մրցույթները հայտարարվում և տեղադրվում են Գնումների միասնական հարթակում՝ [ազդարարում](#): Ըստ նախարարության ներկայացուցիչների՝ կայքի հայտարարության համաձայն, ով դիմում և պահանջներին համապատասխանում է և մինևույն ժամանակ առաջարկում է ցածր գին, ինքն էլ ճանաչվում է մրցույթի հաղթող:

Հետազոտության մասնակիցների կարծիքով՝ ՔՀԿ-ներին պետական միջոցներից հատկացումներ տրամադրելու ընթացակարգերը, որոնք կարգավորվում են կառավարության 1937-Ն որոշմամբ, մի շարք սահմանափակումներ ունի: Այն չի ապահովում դրամաշնորհների, սուբսիդիաների, նվիրատվությունների, նվիրաբերությունների տրամադրման թափանցկությունն ու հաշվետվողականությունը: Պարզ չէ նաև, թե ինչպես է որոշվում պայմանագրերի ձևերից յուրաքանչյուրը:

Ներկայումս նախարարությունների կողմից ֆինանսավորվող ծրագրերի մշտադիտարկման համար չկա մշակված գործիքակազմ, որով կհսկվեն դրանց իրականացման արդյունավետությունն ու ազդեցությունը, այսինքն՝ հասկանալի չէ, թե այդ բյուջետային ծախսերը տեղին են կատարվում, թե՛ ոչ: Իրավական առումով ներկա փուլում անհրաժեշտություն է առաջացել հստակեցնելու դրամաշնորհների տրամադրման ընդհանուր կարգը. բոլոր գերատեսչությունների համար պետք է սահմանել մրցույթների կազմակերպման միօրինակ հայտադիմում և հաշվետվությունների ներկայացման ձև, որոնք կգործեն համընդհանուր ընթացակարգի առկայության պայմաններում: Օրենսդրական փոփոխությունների կամ իրավական կարգավորումների միջոցով պետք է ամրագրել նաև իրականացվելիք քայլերի հաջորդականությունը, որը տարրնթերցումների տեղիք չի տա, այսինքն՝ հայտաձևերի մշակման, դիմումների ընդունման, հայտերի գնահատման, ծրագրերի մշտադիտարկման և արդյունքում հաշվետվությունների ձևով դրանց ամփոփման փուլերի համար մեկ համընդհանուր սկզբունք պետք է գործի:

Այսպես, պետք է հստակեցվի ոչ միայն այն, թե ինչ կարգով են տրամադրվում պետական դրամաշնորհները, սուբսիդիաները, նվիրատվությունները, նվիրաբերությունները և պատվիրակվող ծառայությունները (ինչ գումարի շրջանակներում), այլև այն, թե ինչ գնահատման և վերահսկման մեխանիզմներով պետք է դրանք ստուգվեն: Բացի այդ հաշվետվողականության ապահովման համար յուրաքանչյուր նախարարություն

իր պաշտոնական կայքում պետք է հրապարակի այն կազմակերպությունների ցանկը, ըստ պայմանագրի տեսակների, որոնց հատկացումներ են արվել տվյալ տարվա ընթացքում: Այստեղ պետք է նշվեն նաև այն կազմակերպությունների ծրագրերը, ովքեր առանց մրցույթի, սեփական ծրագիրն են ներկայացրել և հավանության արժանանալով՝ նախարարության կողմից ֆինանսավորվել են. նման ծրագրերի վերաբերյալ պետք է լինեն հաշվետու ամփոփագրեր:

Մրցույթային կարգով դրամաշնորհների տրամադրման գործընթացը ևս պետք է սահուն իրականացնել, որպեսզի ռիսկեր չստեղծվեն ո՛չ պետության, ո՛չ հասարակության, ո՛չ էլ ՔՀԿ-ների համար:

«Մրցույթային կարգով աշխատելը մի քիչ դժվար կլինի, քանի որ մենք պետք է հասկանանք, թե ինչու ենք ուզում մրցակցություն լինի, ինչպես ենք ուզում դա անել, որպեսզի դրանով գործին նաև չվնասենք: Որովհետև պատկերացրեք «Առաքելություն Հայաստան» ենթադրենք ինչ-որ ենթակառուցվածք է ստեղծել, մարդկանց է ընդունել աշխատանքի, որոնք փորձառություն ունեն ու սկսել է ծառայություն մատուցել: Հիմա մրցույթ հայտարարի պետությունը, և մեկ ուրիշը գա շահի: Ես դեմ չեմ, եթե դա ավելի էժան է, բայց մենք պետք է հասկանանք արդյո՞ք այդ նոր ընտրված կազմակերպությունը ի վիճակի է նույն որակի ու քանակի ծառայություն մատուցել: Հիմա փաստորեն մրցույթային է դարձել ու ռիսկի գործոն է ավելացել: Պատկերացրեք գալիս է մի կազմակերպություն ու ավելի էժան գին է առաջարկում, հետո էլ խնամքը ստացողները դժգոհ են մնում այդ ծառայություններից ու բողոքում են Սոցապ նախարարությանը: Ի՞նչ պետք է անի այդ դեպքում նախարարությունը... Հավանաբար կարելի է կանոնակարգել նպատակային ցուցանիշներ սահմանելով և ավելի երկարժամկետ պայմանագիր կնքելով: Այսինքն ոչ թե մի տարվա համար, այլ ասենք 3 տարի լինի, եթե կառույցը պայմանները բավարարի, ու ծառայություններից դժգոհություններ չլինեն, այդ ընթացքում ծառայությունները նրանց պատվիրակվեն: Հետո նորից մրցույթ հայտարարեն: Բայց ամեն տարի մրցույթ անելը նույն ՀԿ-ի համար ռիսկային կարող է լինել: Ինձ թվում է սա նուրբ հարց է հատկապես սոցիալական ոլորտի համար ու պետք է ռիսկերը հաշվարկել: Այսինքն՝ արդյո՞ք մենք խնայողություն անելով մրցույթի արդյունքում ռիսկի տակ չենք դնում ծառայության որակը: Պետք է արդ հարցերը բոլորը գնահատել»: (Փորձագետ)

ՔՀԿ-ները դրամաշնորհներ են ստանում նաև «այլ ընթացիկ դրամաշնորհներ» և «այլ ծախսեր» տնտեսագիտական հոդվածներով, որը կրկին բազմաթիվ տարրնթերցումների և կամայականությունների է հանգեցնում: Բացի այդ այստեղ նաև կարող են ընտրողաբար որոշվեն, թե ինչպիսի պայմանագրեր պետք է կնքվի համագործակցող կազմակերպությունների հետ: Այդ իսկ պատճառով անհրաժեշտ է հստակեցնել կոնկրետ հոդվածները, թե բյուջեի որ տողով են ՔՀԿ-ները ստանալու ֆինանսական աջակցություն:

Ամենամեծ խնդիրը, որը նշվել է բոլոր փորձագետների կողմից, ՔՀԿ-ներին ուղղվող պետական միջոցների նկատմամբ վերահսկողության բացակայությունն է: ՔՀԿ ներկայացուցիչների համար հասկանալի չէ, թե ինչպես են ընտրվում այն ՀԿ-ները, որոնց մեծ գումարներ են փոխանցվում այս կամ այն ծրագրի իրականացման համար: Սույն հիմնախնդիրն էլ, փորձագետների կարծիքով, պատճառ է դառնում կոռուպցիոն սխեմաների առաջացման համար:

Չնայած «ԲԿԳ» չորրորդ հանձնառությամբ նախատեսվել է, որ նախարարություններում պետք է մրցույթային կարգ ներդրվի և մշակվեն համընդհանուր ձևաչափեր, սակայն ոչ բոլոր նախարարություններն են ներկայումս մրցույթային կարգով առաջնորդվում և բացի այդ չկա որևէ համընդհանուր հայտաձև նախարարությունների կողմից տրամադրվող դրամաշնորհային մրցույթներին դիմելու համար:

Այդուհանդերձ ԲԿԳ-ի առանձին հանձնառությունների կատարման համար հատուկ մշտադիտարկում չի արվում, սակայն կա պատասխանատու անձ, ով պարզապես զբաղվում է այդ աշխատանքների կազմակերպմամբ և հետևում դրանց ընթացքին: Յուրաքանչյուր տարի, կապված ԲԿԳ-ում տեղի ունեցող աշխատանքների, որևէ նախարարություն ստանձնում է հանձնառության իրականացումը: Օրինակ, 2018թ. իրավական կարգավորումների և փոփոխությունների մշակման անհրաժեշտությամբ պայմանավորված՝ ՀՀ ԱրՆ-ն էր ստանձնել հանձնառության իրականացման պարտավորությունը, սակայն նախարարությունը իրավասու չէր պահանջել և հետևել, որ մյուս նախարարությունները հաշվետվություններ ներկայացնեին ընթացիկ աշխատանքների վերաբերյալ: Այս առումով հանձնառությունների կատարման համար վերահսկողությունը վերապահված է միայն կառավարությանը: Այնուամենայնիվ նախարարությունների վրա դրված չեն որոշակի պարտավորություններ, որպեսզի ձևավորեն մասնագիտական խմբեր ԲԿԳ-ի հանձնառություններն իրականացնելու համար²⁷:

Ներկայումս ՀՀ ՄՆ-ն, ԱՍՀՆ-ն, ՍԵՀՆ-ն անցկացնում են դրամաշնորհային մրցույթներ, որոնք կազմակերպվում են առանձին նախարարների հրամաններով և չունեն միասնական ընթացակարգ: Սյուս նախարարությունները դեռևս շարունակում են համագործակցել միայն այն կառույցների հետ, որոնց նախկինում ֆինանսավորել են (Տե՛ս [աղյուսակ 13](#)):

«Այսինքն՝ «յուրիմշիկ» կազմակերպությունները, որոնք սերտորեն համագործակցում են նախարարությունների հետ, նրանք ամեն տարի, շատ թե քիչ, ստանում են ինչ-որ գումարներ»: (Փորձագետ)

²⁷ Տաթևիկ Մարգարյան՝ անկախ հետազոտող (Փորձագիտական հարցազրույց՝ Ա. Ղարիբյանի 28.03.2019 թ. Երևան):

ՔՀԿ-ների ներկայացուցիչների կարծիքով գնումների գործընթացն ու հայտարարվող մրցույթների ընթացակարգերը թափանցիկ և հասանելի չեն բոլորի համար, քանի որ պետական դրամաշնորհների տրամադրման գործընթացում նախկինում բացահայտվել են մի շարք կոռուպցիոն սխեմաներ, ինչի պատճառով մեծամասնությունը կորցրել է իր վստահությունը պետական դրամաշնորհների և նախարարությունների հանդեպ:

«Թափանցիկությունը, ընթացակարգերի հստակությունը դեռևս խնդրահարույց են, ինչպես նաև հետևանքն ու մերժումները հիմնավորված չեն: Անգամ մերժման դեպքում պետք է նշվի, թե հայտը ինչու է մերժվել, և որևէ հիմնավորում չինի, որովհետև հետագայում դիմելու համար դա հնարավորություն է ստեղծում սխալների վրա սովորելու: Բսկ առանց հիմնավորման մերժումը, կարծում եմ ՀԿ-ի զարգացմանն ու աճին է խոչընդոտում հետագա ծրագրերին դիմելու համար»:

(ՖԽՔ մասնակից)

Մեծաթիվ են նաև այն ՀԿ-ները (Տե՛ս [առցանց հարցման տվյալները](#)), որոնք ընդհանրապես չեն դիմում նախարարությունների կողմից հայտարարվող դրամաշնորհային մրցույթներին, քանի որ այն համոզմանն են, որ բյուրոկրատական քաշքշուքները շատ են կամ ունեն ձևավորված բացասական կարծիք ՔՀԿ-ների պետական ֆինանսավորման մեխանիզմների մասին: Մյուս կողմից էլ պետական դրամաշնորհների փոքր գումարները ևս հետաքրքրություն չեն առաջացնում ՀԿ-ների մոտ, ովքեր առավել մեծ գումարների աջակցություն են ստանում միջազգային այլ դոնոր կազմակերպություններից:

Այսպիսով ՔՀԿ-ների և նախարարությունների միջև առաջացել է փոխադարձ անվստահության մթնոլորտ, որը հաղթահարելու դեպքում է միայն հնարավոր ապահովել արդյունավետ հաղորդակցություն:

«Հիմա մի ՀԿ կարողա ապրանք է վաճառում, մեկ այլ ՀԿ ծառայություն է մատուցում: Եվ այս առուծախի գործընթացում մենք ոչ միայն վաճառում ենք այդ ապրանքը կամ ծառայությունը, մենք նաև վաճառում ենք կամ առաջարկում ենք վստահությունը: Ամենակարևոր խնդիրը երևի դա է: Ու չկա երևի այդպիսի երկիր կամ պետական համակարգ, որն ընտրելություն կատարելիս չձգտի նրան, ում վստահում է»:

(ՖԽՔ մասնակից)

Մեկ այլ պատճառ ոլորտում առաջացած վստահության ճգնաժամի բացատրության համար հետևյալ կերպ է ձևակերպվել.

«Վստահությունը կոտրվում է կողքի այն ոչ առողջ փոխհարաբերությունների պատճառով, որոնք մինչ օրս ձևավորվել են: Շատ կազմակերպություններ իրենց խնդիրներով զբաղվելու փոխարեն (կարողությունները հզորացնելու փոխարեն), զբաղվում են մյուս կազմակերպություններին փնտվելով, ցեխ շաքտելով:

Պատճառներից մեկն էլ դա է, որ նման անարդարացի մրցակցություն կա կազմակերպությունների միջև»:

(ՖԽՔ մասնակից)

Մյուս կողմից էլ, մրցույթային կարգի անցնելով, ՔՀԿ-ները, որոնք տարիների փորձ ունեն և նախկինում համագործակցել են նախարարության հետ, միանգամից կարող են զրկվել ֆինանսավորումից, ինչն ազդում է ոչ միայն տվյալ ծրագրի կամ ծառայության որակի վրա, այլև բազում ֆինանսական ռիսկեր է առաջացնում հենց այդ ՀԿ-ի հետագա գործունեության համար: Ուստի մրցույթային կարգը ևս պետք է մտածված լինի և իրականացվի սահուն կերպով՝ խուսափելու համար նոր արհավիրքներից: Ըստ փորձագետների, ՖԽՔ մասնակիցների և նախարարությունների ներկայացուցիչների՝ ներկայիս փուլում դրամաշնորհների տրամադրման մրցույթային կարգի ընդունումն ու գործարկումը տեղի ունենում շատ տարերայնորեն և այն ՀԿ-ները, որոնք մշտապես ֆինանսավորվել են նախարարությունից, այս տարի մի քանի ամիս զրկվել են ֆինանսավորումից ու ստիպված են եղել իրականացնել ծրագրերը՝ այլ ֆինանսական միջոցներ ներգրավելով:

«Այս դեպքում ևս պետք է անցումը շատ սահուն անել, այսինքն ֆինանսավորումը տալ, այդ ընթացքում մրցույթն անել, ու նոր հաջորդ տարում հնարավորություն տալ մրցույթին մասնակցելու, որպեսզի ՀԿ-ների ֆինանսական կայունությունը չթուլանա: Բնականաբար ՀԿ-ների համար սա շատ ռիսկեր է պարունակում»:

(Փորձագետ)

Այժմ կառավարության որոշման մեջ ասվում է, որ տրվում են սուբսիդիաներ, դրամաշնորհներ, նվիրատվություններ, նվիրաբերություններ և իրականացվում է ծառայությունների պատվիրակում ոչ պետական, ոչ առևտրային կազմակերպություններին, սակայն կարգը, թե ինչպես պետք է այդ ամենը տրամադրվի, չի նշվում: Նշված չէ նաև, որ նախարարությունների կողմից ՔՀԿ-ներին մրցույթային կարգով ֆինանսական միջոցների տրամադրման ընթացակարգերը պետք է լինեն հրապարակային, թափանցիկ, ձևավորվեն անկախ հանձնաժողովներ մրցույթների անցկացման համար, հայտադիմումների ձևաթղթեր մշակվեն և այլն:

Այսպես, 2016-2017թթ. ՔՀԿ ներկայացուցիչների հետ նախարարությունները սուբսիդիայի պայմանագրով էին աշխատում, ինչը որոշակի տարընթերցումների առիթ է ստեղծում այն առումով, թե ինչու պետք է պետությունը սուբսիդավորի ոչ պետական կազմակերպություններին, տվյալ դեպքում նրանց նվազագույն աշխատավարձերի փոխհատուցմամբ:

«Սուբսիդիան չի կարող մրցույթային կարգով տրվի, որովհետև սուբսիդիան կոնկրետ ծախսի փոխհատուցում է: Այսինքն կազմակերպությունը ինչ-որ ծախս է արել ու պետությունը սուբսիդիայի տեսքով փոխհատուցում է: ԲԿԳ

քննարկումների ընթացքում ՀՀ ՖՆ ներկայացուցիչը զարմացած էր և տեղյակ չէր, որ ՀԿ-ներին սուբսիդիայի անվան տակ գումար է տրվել: Ասում էր, ո՞նց կարող էր ՀԿ-ին սուբսիդիա տրվել, եթե այն պետական կառույց չէ: Իրենք այդ քննարկումներից հետո որոշեցին, որ ՀԿ-ներին չպետք է տրվի սուբսիդիա, այլ պետք է տրվի դրամաշնորհ, այսինքն՝ դա իրենց համար տարօրինակ էր: Օրինակ՝ «Առաքելություն Հայաստանը» աշխատավարձ է տալիս ու մի քիչ իսկապես արտուրդ էր, թե ինչու է պետությունը սուբսիդիա տրամադրում մարդկանց, որոնք պետական մարմնի ներկայացուցիչ չեն»:

(Փորձագետ)

Այս առումով նաև պարզ չէ, թե օրինակ մարզական ֆեդերացիաների ֆինանսավորումը ինչպես պետք է տեղի ունենա, երբ ամբողջությամբ անցում կատարվի մրցույթային կարգին, քանի որ նրանք ամեն տարի հստակ գումարի չափով ֆինանսական աջակցություն են ստանում ՀՀ ՄԵՀՆ-ից: Նույնը նաև վերաբերում է ազգային փոքրամասնություններին, որոնց ևս հաստատուն գումարի չափով ֆինանսական աջակցություն է տրամադրվում²⁸ (Տե՛ս աղյուսակ 13.):

Մրցույթային կարգին ամբողջությամբ անցնելու համար մեկ այլ խոչընդոտ է «Գնումների մասին ՀՀ օրենքի» անկատարությունն ու դրա կիրառման ընթացքում առաջացող բազմաթիվ սահմանափակումներ, որոնք աշխատում են շրջանցել թե՛ ՔՀԿ-ները, թե՛ նախարարությունները: Վերջիններիս պնդմամբ «Գնումների մասին ՀՀ օրենքը» կարիք ունի լրամշակման, որպեսզի նախարարությունները կարողանան ավելի որակյալ ու պատշաճ մակարդակի ծառայություններ ունենան մրցույթների հայտարարման աղյուսքում: Նմանատիպ մրցույթները չպետք է անցկացվեն այն ոլորտներում, որտեղ ծրագրերի արդյունավետությունը կախված է դրա շարունակականության հետ և բովանդակային կատարման համար անհրաժեշտ է պետական ֆինանսավորում, որը կհամապատասխանի բյուջեում նախանշված ոչ ֆինանսական ցուցանիշներին: Այս ամենը հաշվի առնելով՝ նախարարություններն աշխատում են խուսափել այդ ընթացակարգերից և ուղղակի պատվիրակել որոշ ծառայություններ իրենց հայտնի կազմակերպություններին:

«Մրցույթի տարբերակը արդյունավետ չեմ համարում, քանի որ ամեն ինչ չի հնարավոր մրցույթով իրականացնել՝ անկախ նրանից, որ շուկայում կա այն մրցակցող կազմակերպությունը, որը կարող է տվյալ ծառայությունները մատուցել: Նախ գնումների համակարգն այսօր շատ խրթին ու բարդեցված է: Խճճված ու ինքն իրենից շատ բարդություններ առաջացնող օրենք է, որի մեջ ես կանոնակարգում չեմ տեսնում: Մեկը բյուջեի տնօրինման պահով: Այս տարվա բյուջեով այնպիսի արտուրդ իրավիճակ են ստեղծվել գնումների մասով, որ ասում է, եթե դու այսօր

²⁸ ՀՀ կառավարության շխատակազմի ղեկավար-նախարարի 2017 թ. հունվարի 31-ի N 41 –Ա հրաման

այս տարվա *срв* կողում²⁹ ունեւ տնտեսում, դու իրավունք չունեւ այլ տեղ տեղափոխելու կամ օգտագործելու, դու պետք է վերադարձնեւ բյուջէ: Այսօր շուկայում ոչ ոք չի կարող կանխատեսել որևէ ապրանքի կամ ծառայության գին, այդ պատճառով մրցույթ է անում ու պարզվում է, որ այն թանկ է կամ հակառակը: Եվ ես չգիտեմ, թե ինչ անեմ, երբ այդ ծառայության գինը բարձրացել է ու ես էլ չունեմ տնտեսումն օգտագործելու հնարավորություն ու մի քանի անգամ մրցույթ եմ հայտարարել իմ ուզած գնով ապրանք կամ ծառայություն գտնելու համար առաջարկ չի եղել: Ես չգիտեմ ինչ անեմ, բայց ունեմ մեկ այլ միջոցառում, որտեղ ունեմ տնտեսում, բայց չեմ կարողանում ձկուն ձկնով իմ տնտեսումը բերել այստեղ՝ հիմնավորելով, որ այդ տնտեսման կարիքը ես ունեմ ու փաստացի ներկայացնում եմ, որ 2 անգամ մրցույթը չի իրականացել: Ես չեմ կարողանում ձկուն այդ գործընթացը կառավարել ու ստիպված որոշման նախագիծ եմ կազմում, մտնում եմ բյուջէ, որպեսզի իմ տնտեսումները վերադարձնեմ պահուստային ֆոնդ, որ այնտեղից նորից բերեմ հատկացնեմ ինձ նույն միջոցառման կամ ծրագրի համար: Այդ անում եմ, որպեսզի ես կարողանամ իմ գումարը տնօրինեմ: Բայց դա նշանակում է, որ ես դեռ կարծիքներ պետք է հավաքեմ, նախագիծ ներկայացնեմ, որ ընդամենը իմ գումարը այստեղից այնտեղ դնեմ, ավելի կոնկրետ՝ ես «տուն-տունիկ» եմ խաղում: Նույնը ծրագրերի մասով է: Ես չգիտեմ, թե եթե մրցույթ հայտարարեմ, քանի ամիս հետո կկարողանամ ունենալ արդյունք այս ամենը հաշվի առնելով: Ստացվում է, որ տարին անցավ, իմ ծրագիրը խափանվեց, չստացվեց: Դա մեկ: Հետո ամեն բան չի, որ պետք է մրցույթով իրականացնել: Շատ ծրագրեր դրված է, որ մենք պետք է մրցույթով անենք, մենք աշխատում ենք դա փոխել, որ դրամաշնորհով պատվիրակենք, որովհետև ծրագրերը մասնավոր գաղտնիքներ են պարունակում, որ չպետք է բոլորն իմանան: Մասնագիտական որոշ բաներ կան, որ քո երկրի համար ռազմավարական նշանակություն ունեն, օրինակ՝ դու չես հայտարարի, թե քո երկրում որքան է դաբաղը, քանի որ դա գաղտնիության տարր ունի: Այսօր մենք չենք կարող այդքանը բացահայտել ու համոզել, որ սա չի կարելի մասնավորին տալ: Սա պետք է պատվիրակվի ու արվի այն լաբորատորայի կողմից, որոնք պետական են»:

(Նախարարության ներկայացուցիչ)

Թե՛ նախարարությունները, թե՛ ՔՀԿ ներկայացուցիչները ցանկանում են օրենսդրական այնպիսի կարգավորում կամ փոփոխություն իրականացվի, որով նրանք հնարավորություն կունենան օգտվելու իրենց տնտեսած գումարներից:

Այսպիսով նախարարությունների կողմից անցկացվող դրամաշնորհային մրցույթները հասանելի չեն բոլոր ՔՀԿ-ների համար, բացի այդ կան բազմաթիվ բյուրոկրատական քաշքշուքներ, որոնք արհեստականորեն պատնեշներ են ստեղծում դրամաշնորհային մրցույթների ընթացակարգերում: Նման

²⁹ Տե՛ս [ՀՀ կառավարության 2014 թվականի դեկտեմբերի 11-ի N 1391 - Ն որոշումը](#)

արհեստական բարդությունների արդյունքում երբեմն նախարարությունների կողմից հայտարարված դրամաշնորհային և գնումների մասին մրցույթները չեն կայանում, որի արդյունքում էլ նախարարությունը (իմանալով նաև այդ մրցույթները նման կերպ չեղարկելու բոլոր մեխանիզմները) կրկին ընտրում է այն կազմակերպություններին, որոնց հետ ի սկզբանե ցանկանում էր համագործակցել:

Հանրային իրազեկման և ՔՀԿ-ների հետ արդյունավետ հաղորդակցության մեխանիզմները

Չնայած ՔՀԿ ներկայացուցիչներից շատերը ունեն ժամանակակից տեղեկատվական տեխնոլոգիաներից օգտվելու հմտություններ և կարող են հեշտությամբ անհրաժեշտ տեղեկատվությունը գտնել համացանցում, այդուհանդերձ, ՖԽՔ և առցանց հարցմանը մասնակիցների կարծիքով նախարարությունները պետք է հանրային իրազեկման նպատակով հանդիպումներ, ֆոկլուս խմբային քննարկումներ և հանրային լսումներ կազմակերպեն ընդլայնելու համար ՔՀԿ-ների հետ իրենց համագործակցության շրջանակը ([Տե՛ս աղյուսակ 11.](#)): Կայքէջերում պարզապես հայտարարություն տեղադրելով հնարավոր չէ ապահովել դիմումատուների լայն շրջանակ: Ուստի տեղեկատվությունը սպառվում է միայն նեղ շրջանակներում, որի պատճառով էլ նախարարությունների հետ համագործակցող ՔՀԿ-ների շրջանակը տարեցտարի չի թարմանում: Մյուս կողմից էլ տեղեկատվությունը կարող է որոշակի ժամանակահատվածով անհասանելի դառնալ տվյալ կայքէջում տեխնիկական խնդիրների առաջացման պատճառով: Այս առումով անհրաժեշտ է ընտրել տեղեկատվության տարածման ավելի լայն շրջանակ՝ թիրախային ու մատչելի դարձնելով այն բոլոր շահագրգիռ կառույցների համար:

«Շատ հաճախ մենք ակնջալուր ենք լինում, որ նախարարությունը հանրային քննարկում կամ լսումներ է արել, որին մասնակցել են որոշ քանակությամբ ՀԿ-ներ: Այդ մասին լսում ու զարմանում ես, որովհետև դրա մասին նախապես տեղյակ չենք եղել՝ որպես շահագրգիռ կառույց: Այդ հանրային լսման հրավերն էլ նախարարությունը ընտրովի է ուղարկում իր սիրելի կամ ոչ սիրելի ՀԿ-ներին կամ ՔՀԿ կառույցներին: Այսինքն թափանցիկությունն ասվածը պետք է հասանելի լինի բոլորին: Հիմա թափանցիկությունը կհստվ չափ է ապահովվում»:

(Փորձագետ)

Փոճագետների և ՔՀԿ ներկայացուցիչների մեծամասնության կարծիքով հանրային լայն իրազեկումն առաջին քայլն է, որով նախարարությունները կարող են փոխադարձ համագործակցության եզրեր գտնեն ՔՀԿ-ների հետ: Ըստ ՔՀԿ ներկայացուցիչների՝ իրազեկվածության խնդրից բացի, նախարարությունների կողմից դրամաշնորհային մրցույթները կազմակերպվածության առումով ևս բազմաթիվ խնդիրներ կան՝ թերի է փաստաթղթային կազմն ու մրցույթների

փաթեթները ոչ լիարժեք են ներկայացված, իսկ հետադարձ կապի ապահովման միջոցները զարգացած չեն: Նախարարությունները չունեն համապատասխան ենթակառուցվածքներ դրամաշնորհային մրցույթների անցկացման համար՝ չկան հատուկ մասնագիտացված ստորաբաժանումներ, աշխատակիցները տեղյակ չեն միայնաց աշխատանքներից և մրցույթների ընթացակարգերից, երբեմն առաջանում է մասնագետների առկայության խնդիր, քանի որ հեռախոսազանգերին հազվադեպ են պատասխանում և այլն: Մրցույթներին վերաբերող ցանկացած տեղեկատվություն ճշտելու դեպքում մեծ դժվարությամբ են գտնվում համապատասխան մասնագետները, ովքեր նախ հասանելի կլինեն, երկրորդ հերթին՝ կկարողանան ճիշտ արձագանքել և անհրաժեշտ տեղեկատվությունը մատուցել ընթացակարգերի վերաբերյալ. *«այսինքն, թե ինչպես դիմեն, ինչ ընթացակարգով, ինչ փաստաթղթային կազմով, ինչ ժամանակացույցերով և այլն»* (փորձագետ):

Ըստ ՖԽՔ մասնակիցների՝ նախարարությունները նաև չունեն համապատասխան հմտություններն ու փորձառությունն ՔՀԿ-ների հետ աշխատելու համար:

«Ինձ թվում է խնդիրը երկուստեք է: Եթե կառավարությունն իսկապես ցանկանում է իրական մրցույթ անցկացնել ու թափանցիկ, հասանելի դարձնել բոլոր ՔՀԿ-ների համար, ապա իրենք գոնե պետք է բազա ունենան, եթե ոչ 100 տոկոսանոց, գոնե 98 տոկոսանոց, որ կարողանան իրազեկել ՔՀԿ-ներին: Իմ կարծիքով իրենց մոտ այդ բազան առկա չէ, կամ էլ ՀԿ-ների մասին լիարժեք կերպով ինֆորմացված չեն»:

(ՖԽՔ մասնակից)

Մյուս կողմից էլ ՖԽՔ մասնակիցներն այս խնդիրը կապում են նաև ՔՀԿ-ների պասիվության հետ՝ պատճառաբանելով, որ իրենք պետք է նախանձախնդիր լինեն դիմելու դրամաշնորհներին, քանի որ նախարարության կայքէջերում կան հղումներ, որոնք կարող են ուսումնասիրել ու գտնել անհրաժեշտ ողջ տեղեկատվությունը: Խնդիրը շատերը համարում են երկուստեք փոխապայմանավորված, այսինքն և՛ ՀԿ-ների մոտ չկա մրցույթին դիմելու ու անհրաժեշտ տեղեկատվությունը գտնելու շարժառիթ, և՛ նախարարությունների մոտ՝ այդ տեղեկատվությունը հնարավորինս պարզ ու մատչելի դարձնելու համար:

Հանրային իրազեկումից բացի անհրաժեշտ է պարբերաբար իրականացնել քննարկումներ և աշխատաժողովներ ՔՀԿ-ների և նախարարությունների միջև, որպեսզի մշակվեն ու առաջարկվեն մրցույթների անցկացման համար հստակ չափորոշիչներն ու ընթացակարգերը: Նաև պարզաբանումներ տրվեն մրցույթային փաթեթների լրացման կարգի վերաբերյալ այնպես, ինչպես որ ՔՀԿ-ներն են դրամաշնորհային մրցույթները հայտարարելիս բաց միջոցառման կանչ հայտարարում ու մանրամասն բացատրում դրամաշնորհի տրամադրման կարգը:

Այնուհետև պետք է ստեղծել փորձագիտական հանձնաժողովներ, որոնք կգնահատեն մրցույթի արդյունքում ստացված հայտադիմումները:

Վերոնշյալ բոլոր գործողությունները պետք է իրականացնել բաց և թափանցիկ ընթացակարգերով, որոնք կլինեն նպատակային և արդյունավետ:

«Վերջերս ԲՆ-ի կողմից հայտարարված դրամաշնորհային մրցույթի հայտը, որ կարդում էի, այսինքն՝ մրցույթի ձևանմուշը, պարզորոշ երևում էր, որ այն հնարավորություն է տալիս անհավասար մրցակցության դաշտ ստեղծել հայտատուների միջև, որովհետև ես որպես ՀԿ, եթե լրացնում եմ այն ու այնտեղ հստակեցված չեն մրցույթի պահանջները, և մյուս ՀԿ-ն, որն իրենց պահանջներով է կոնկրետ առաջնորդվում, մեր մեջ ակնհայտորեն առաջանում է մրցակցության անդունդ»:

(ՖԽՔ մասնակից)

Նախարարություններից մշտապես ֆինանսական աջակցություն ստացած ՔՀԿ ներկայացուցիչների հաղորդմամբ մրցույթային կարգն էականորեն ոչինչ չի փոփոխել նախարարությունների հետ իրենց ունեցած պայմանագրերի դրույթներում, քանի որ իրենք նախկինի պես ստանում են միևնույն գումարի չափով ֆինանսական աջակցություն՝ առաջարկելով միևնույն ծառայությունները, պարզապես փոխվել է պայմանագրի ձևը (սուբսիդիայի պայմանագրերը փոխվել են դրամաշնորհային պայմանագրով):

Փորձագետների կարծիքով այն, որ նախարարությունը տարիներ շարունակ որևէ ծրագրի կամ ծառայության մատուցման համար համագործակցել է որոշակի կառույցների հետ, և հաշվի առնելով նրանց փորձն ու արհեստավարժությունը, վստահություն չունի նորերի հանդեպ, հիմնավոր փաստարկ չէ մրցույթների միջոցով ստեղծարարությամբ, նորարարական գաղափարներով, տեխնոլոգիական նոր լուծումներով և փորձով օժտված կառույցների հետ չհամագործակցելու համար:

Չնայած միջազգային փորձի տեղայնացումը բավականին բարդ է հաշվի առնելով մեր իրականության յուրահատկությունները, բայց և այնպես փորձագետներից մի մասի կարծիքով հնարավոր է փոխառել և հաջողությամբ տեղայնացնել պետության և ՔՀԿ-ների միջև արդյունավետ հաղորդակցության որոշ մեխանիզմներ:

«Օրինակ շատ երկներում, որոնք որ մեզ պես զարգացող երկրներ են՝ Սլովակիա, Հունգարիա, կա մեկ տոկոս օրենքի գաղափար, որ յուրաքանչյուր գրանցված աշխատող իր եկամուտից կամ աշխատավարձից մեկ տոկոսն իր կամարտահայտությամբ ամեն ամսվա կամ տարվա վերջում փոխանցում է որևէ կազմակերպության, որը գործունեություն է ծավալում ինչ-որ սոցիալական խմբերի կամ խնդիրների լուծման ուղղությամբ, ծրագրերի իրականացման համար: Մենք Հայաստանում ունենք շուրջ 5000 գրանցված ՀԿ և շատ լավ կլինի, որ եթե

մենք տեղյակ լինենք որևէ կազմակերպության գործունեությունից ու ծրագրերից, մենք մեր նախընտրությամբ գումար հատկացնենք սովյալ կառույցների: Եվ այդ դեպքում ՔՀԿ-ները կհիմանան իրենց ֆինանսական կայունության ապահովման հնարավորությունները և կախված չեն լինի նախարարություններից կամ դոնոր կազմակերպություններից, ինչը կայունություն կապահովեր իրենց գործունեության համար: Այսօր ոլորտի ամենամեծ բացը հենց այդ անկայունությունն է, քանի որ եթե կա դրամաշնորհ, ՔՀԿ-ն գոյատևում է, եթե չկա, ուրեմն չի աշխատում ու կանգնում է փաստի առաջ: Այս պահին մինչև չլուծվի մեր քաղհասարակության ֆինանսական կայունության հարցը, որևէ մոդելի տեղայնացում հնարավոր չէ պատկերացնել»:

(Փորձագետ)

Սոցիալական գործընկերության հեռանկարները. ՔՀԿ-ների և ՏԻՄ-երի միջև համագործակցության հնարավորություններն ու առկա դժվարությունները
Իրավիճակի նկարագրություն: Հետազոտությանը մասնակցած փորձագետների և առանցքային տեղեկատուների համոզմամբ համայնքապետարաններն ու ՏԻՄ-երը սոցիալական գործընկերության առանցքային օղակներից են, որոնց հետ համագործակցության պայմաններում հնարավոր է ապահովել ՔՀԿ-ների համաչափ զարգացումը երկրի ողջ տարածքում՝ հանրապետական ճյուղային մակարդակներում իրականացնելով ու մատուցելով ավելի որակյալ ծառայություններ ու ծրագրեր:

Ներկայումս երկրում կան համայնքապետարանների հետ ՔՀԿ-ների համագործակցության հաջողված փորձեր, երբ ՔՀԿ-ների՝ համայնքային խնդիրների լուծմանն ուղղված առաջարկությունները հաշվի են առնվել և քննարկվել են համայնքապետարանի աշխատակիցների կողմից³⁰:

«Մենք ունենք ծրագիր, որը կոչվում է սոցիալական համագործակցության համայնքային մոդել: Էությունը հենց կայանում է դրանում, որ մենք համայնքապետարանի հետ ուղղակիորեն ենք աշխատում. և՛ համայքնը, և՛ բիզնես սեկտորը, և՛ այլ կառույցները ՀԿ-ների հետ միասին սոցիալական գործընկերության մի մոդել են ներդնում, որի շրջանակներում նույն համայնքապետարանը մեզ տարածք տվեց, բարեկարգեց այն ու հիմա 2 հաստիք է իր բյուջեով պահելու և ծառայություն է պատվիրակելու այդ կենտրոնին: Ինքն իհարկե միջին մասնագիտական և կարիերայի կողմնորոշման կենտրոն է ու այդ ուղղությամբ է աշխատում, բայց կարծում եմ, որ այն իդեալական մոդելներից մեկն է լինելու, որը հետո հուսամ, որ կտարածվի Հայաստանում»:

(ՖԽՔ մասնակից)

³⁰ Տե՛ս [«Սոցիալական գործընկերության համայնքային մոդելի արդյունավետության ապահովման ուղիները» կլոր սեղան քննարկում:](#)

Ցանկացած ծրագիր, որն իրականացվում է համայնքում, պետք է համագործակցի համայնքապետարանների հետ: Ավելին՝ յուրաքանչյուր համայնքապետարան իր բյուջեում ունի սոցիալական կամ այլ ոլորտների ՀԿ-ների հետ աշխատելու համար բյուջետային հատկացումներ, որոնք, ըստ ՔՀԿ ներկայացուցիչների, անարդյունավետ են ծախսվում:

ՖԽՔ մասնակիցների կարծիքով համայնքների ու ՀԿ-ների միջև համագործակցության նոր ձևաչափ է անհրաժեշտ, որում համայնքների և ՔՀԿ-ների հարաբերությունները կլինեն գործընկերային, այլ ոչ թե պայմանավորված ֆինանսական շահերով:

«Վերջերս մի տեղ հանդիպման էինք ու մի փոքր քննարկում արեցինք, թե ինչ կարող է համայնքը տալ ՀԿ-ներին ու հակառակը: Համայնքի ներկայացուցիչներից 90 և ավելի տոկոսի խոսքը սկսում էր փողից: Ասում էին դուք փող տվեք, մենք ամեն ինչ կանենք»:

(ՖԽՔ մասնակից)

ՖԽՔ մասնակիցներն այն կարծիքին են, որ ՀԿ-ները, լինելով ավելի ճկուն և ստեղծագործ, կարող են բարձրացնել համայնքապետարանների աշխատանքի արդյունավետությունն ու իրականացվող ծրագրերի ազդեցությունը համայնքում:

«Եթե համայնքը կարողանա մեզ կառավարման մաս դարձնել կամ համայնքի կառավարման գործընթացում մասնակցայնությունն ապահովի, թեկուզ և նույն սոցիալական գործընկերության մոդելը ներդնելով, արդեն մեր ելակետը կլինի շատ լավ: Ոչ թե ասի, թե դու ինչ ծրագիր կարաս բերես, որ մանկապարտեզ նորոգես: Բնականաբար որպես համայնքային ՀԿ՝ բոլորս ցանկանում ենք համայնքի համար որևէ ենթակառուցվածք զարգացնել: Բայց եթե համայնքն առաջարկի կառավարման մաս դառնալ ու փորձագիտական ներուժը բարձրացնել, քննարկումներն առավել արդյունավետ ընթացք կունենան»:

(ՖԽՔ մասնակից)

Մինևույն ժամանակ ՔՀԿ ներկայացուցիչների (ՖԽՔ մասնակիցների) և փորձագետներից երկուսի կարծիքով համայնքապետարանն ու Երևանի քաղաքապետարանն ընտրողաբար է մոտենում գործընկեր կազմակերպություններ ունենալու հարցում և սովորաբար ֆինանսավորում է այն կառույցներին, որոնց հետ նախկինում համագործակցության փորձ է ունեցել: Այսինքն՝ չկան թափանցիկ և բաց ընթացակարգեր, որոնցով ՔՀԿ-ները կարող են առողջ մրցակցության արդյունքում ստանալ որևէ միջոցառման կամ ծառայությունների մատուցման համար ֆինանսական աջակցություն համայնքապետարաններից, մարզպետարաններից և քաղաքապետարաններից: Բացի այդ չկան մշակված կանոնակարգեր ՔՀԿ-ներին ֆինանսական աջակցության տրամադրման համար, որոնց շուրջ հնարավոր կլինի հստակ պարզաբանումներ ստանալ:

«Քաղաքապետարանի պաշտոնյան ուղիղ կերպով մեր աշխատակցին ասել էր, որ այս հայտարարությունը ձևական է և վաղուց որոշված է՝ ով է հաղթելու: Դա ես ասում եմ մինչև հեղափոխությունը: Այսինքն՝ մեզ ասացին՝ դուք մի՛ դիմեք՝ քիթներդ մի խոթեք, չնայած մենք մեր փորձով ու կարողություններով ամբողջությամբ համապատասխանում էինք պահանջներին: Մենք այդ մրցույթին պարզապես չդիմեցինք, քանի որ ընթացակարգը շատ բարդ էր ու մենք չէինք կարողանում պարզաբանումներ ստանալ: Ու երբ դու փորձում էիր հասկանալ, այն մարդիկ ովքեր քեզ պետք է ուղղորդեին տեղեկատվությամբ, ասում էին իզուր էք դիմում»:

(Փորձագետ)

Ըստ ՖԽՔ մասնակիցների շատ մարզերում ՀԿ-ների բաշխվածությունը անհամաչափ է, իսկ ակտիվ ՀԿ-ների թիվը խիստ փոքրաթիվ, այդ իսկ պատճառով համայնքապետարաններն ունեն իրենց նախընտրած ՔՀԿ-ների շրջանակը, որոնց քիչ թե շատ ծանոթ են և տարիներով աշխատելով վստահում են մշակութային միջոցառումների անկանցումը, որոնց համար էլ համայնքապետարանի բյուջեից կրկին առանց որևէ հստակ ընթացակարգի, կամայականորեն կնքում են կամ դրամաշնորհային, կամ նվիրատվության, կամ ծառայությունների մատուցման, կամ սուբսիդիայի պայմանագիր: Մեկ այլ տարբերակում ՀԿ ներկայացուցիչներից մեկը նշեց, որ ինքն իր նախաձեռնությամբ է դիմում համայնքապետարանին որևէ միջոցառում կամ ծառայություն մատուցելու համար՝ ֆինանսական աջակցություն հայցելով: Տվյալ դեպքում ֆինանսական հատկացումն արվում է կա՛մ ավագանու որոշմամբ, կա՛մ համայնքի ղեկավարի որոշմամբ:

Առաջարկներ և պարզաբանումներ:

- Ինստիտուցիոնալ առումով ՔՀԿ-ների և պետության միջև փոխհարաբերություններն այնպես կազմակերպել, որպեսզի ՏԻՄ մարմիններն ու ՔՀԿ ներկայացուցիչները միմյանց հետ փոխգործակցության դաշտ ստեղծեն, որի արդյունքում կմեծանա վստահությունը մի կողմից ՔՀԿ-ների, մյուս կողմից ՏԻՄ-երի հանդեպ:

«ՏԻՄ-երի հետ համագործակցության արդյունքում գուցե ՔՀԿ-ներին գրասենյակ ու համակարգիչ տրամադրվի, ինչը և՛ մարդկային ռեսուրս կլինայի, և՛ ֆինանսական միջոցներ, և որ կարևորն է՝ պետական ՏԻՄ մարմինների նկատմամբ հանրային վստահության էական աճ կլինի: Մենք կունենանք ոչ թե քաղհասարակության բախումնային մոդել, որտեղ ՀԿ-ներն ի դեմս պետության կտեսնեն միակ թշնամու կամ թիրախի, որ միայն պետք է քննադատել ու իշխանափոխությունը օր առօր անել, և պետությունն էլ կհասկանա, որ քաղհասարակությունն էլ իր թշնամին չէ, այլ մի գործուն ուժ է, որի հետ կարելի է համագործակցել ու տեսնել

օբյեկտիվ քննադատի: Հեռանկարը պետք է լինի գործակցային մոդելի զարգացումը»: (Փորձագետ)

- Համայնքապետարանների և քաղաքապետարանների բյուջեում ավելացնել բյուջետային տող ՔՀԿ-ների հետ համատեղ ծրագրերի իրականացման համար: (Համայնքներին ևս տրվում են սուբվենցիաներ, որոնք կարելի է ուղղել համայնքում առկա նախաձեռնող խմբերի ակտիվացմանը՝ ստեղծելով այդ խմբերի ու ՔՀԿ-ների միջև համագործակցային դաշտ):
- Համայնքների ծրագրային բյուջեներում կան ֆինանսական հատկացումներ սոցիալական ծառայությունների մատուցման և ՔՀԿ-ների հետ համագործակցության համար, սակայն այդ գումարը մի կողմից շատ փոքր է, որպեսզի ՀԿ-ներին պատվիրակվեն որոշակի ծառայություններ, մյուս կողմից էլ ՏԻՄ-երը ՔՀԿ-ների հետ համագործակցության փորձառություն չունեն: Նման մշակույթ ձևավորելու և սոցիալական գործընկերությունը համայնքների մակարդակում խթանելու համար անհրաժեշտ է նախ քաղաքական կամքը, այնուհետև օրենսդրական փոփոխություններ, որոնք կխթանեն այդ համագործակցությունը:
- Համայնքապետարանների ծրագրային բյուջեում պետք է նշել ու հստակեցնել որևէ տողով ՔՀԿ-ների հետ համագործակցության հնարավորությունները, որը ներկայումս բացակայում է:
«Համայնքները ևս ունեն ՔՀԿ-ներին տրամադրվող գումարների չափ, որը կրկին ավագանին է որոշում, թե ում տրամադրի: Կրկին մրցույթ չկա»: (Փորձագետ)

Առկա իրավիճակի նկարագրություն

Այս բաժնում կներկայացվեն յուրաքանչյուր նախարարությունում պետական դրամաշնորհների տրամադրման ընթացակարգերը, ֆինանսական աղբյուրներն ու դրամաշնորհների կամ ֆինանսական այլ միջոցների տրամադրման առանձնահատկությունները:

Կրթության և գիտության նախարարություն

Իրավիճակի նկարագրություն: Նախարարությունը մեր կողմից ուղարկված հարցմանը պատասխանել է՝ տրամադրելով տեղեկատվություն միայն ֆինանսական հատկացում ստացած կազմակերպությունների անունների, տրամադրած գումարի չափի ու պայմանագրի տեսակների մասին: Ֆինանսավորված կազմակերպությունների կատարած աշխատանքների վերաբերյալ հաշվետվություններ չեն ներկայացվել: Միննույն ժամանակ ինտերակտիվ բյուջեի «պայմանագրեր» բաժնում որևէ պայմանագիր կցված չէ: Հետևապես մեր մշտադիտարկման չափորոշիչներով 2016-2017թթ. ՀՀ ԿԳՆ-ի կողմից ոչ պետական, ոչ առևտրային կազմակերպություններին տրամադրած ֆինանսական հատկացումների հաշվետվողականությունն ու թափանցիկությունը ցածր է: Հարցման պատասխանում նախարարության ներկայացրած տեղեկատվությունն էականորեն տարբերվում է ոչ միայն ՀՀ ՖՆ-ի 2017թ. նախարարության փաստացի ծախսերի վերաբերյալ տվյալներից, այլև 2017թ. բյուջեի կատարման մասին հաշվետվության փաստաթղթից (Տե՛ս աղյուսակ 12.): Արդյունքում նկատելի են բավականին շատ տարբերություններ թե՛ ֆինանսական միջոցների, թե՛ ֆինանսական աջակցություն ստացած կազմակերպությունների վերաբերյալ տեղեկատվության միջև: Պետք է հավելել նաև, որ ԲՈԻՀ-երից շատերն իրենց կազմակերպատիրավական ձևը փոխելով ՊՈԱԿ-ից վերածվել են հիմնադրամների, հետևաբար բյուջեում «այլ ընթացիկ դրամաշնորհներ» տողով երևում են նաև հիմնադրամ դարձած ուսումնական հաստատություններին արված ֆինանսական հատկացումները, օրինակ՝ ԵՊՀ-ին տրամադրած դրամաշնորհի մասին տեղեկատվությունը:

«Հիմա շատ ԲՈԻՀ-եր ձգտում են դառնալ հիմնադրամ, որպեսզի իրենց կառավարման համակարգը հստակեցվի՝ կառավարման խորհուրդ ունեն, գիտական խորհուրդ ունեն, ռեկտոր ունեն և այլն, իսկ ՊՈԱԿ-ների օրենսդրությունը թույլ չի տալիս այդ ամենն ունենալ: Այդ առումով ՊՈԱԿ-ը ճկունությունը չունի, բայց կարծես թե հիմնադրամն ունի»:

(Նախարարության ներկայացուցիչ)

Ինչպես և մյուս նախարարություններում, այնպես էլ ՀՀ ԿԳՆ-ում հիմնադրամներից շատերը պետական աջակցությամբ գործող կառույցներ են: Մասնավորապես ինտերակտիվ բյուջեում առկա է տեղեկատվություն, որ

նախարարությունը 2017թ.-ին, բացի մեզ ուղարկած կազմակերպությունների ցանկից, դրամաշնորհներ է տրամադրել «Երևանի պետական համալսարան» ՀՄԴ-ին 5 անգամ, ինչպես նաև «Հայաստանի երկրապահ կամավորական» միությանն ու մի շարք մարզական ֆեդերացիաների:

Նախարարության կողմից ՔՀԿ-ներին տրամադրվող բյուջետային գումարների մեծ մասը շարունակական ծրագրեր են, որոնք իրականացվում են նախորդ տարիներին կնքված պայմանագրերին համապատասխան, ընգրկված են բյուջեի մասին օրենքում՝ առանց մրցույթի տրամադրվող դրամաշնորհների ցանկում: Երբեմն հատկացվող գումարի չափը հաջորդ տարում կրկնվում է միևնույն գումարային հատկացման չափով (Տե՛ս [Աղյուսակ 12.](#)):

2016թ. և 2017թ. համեմատությամբ ավելացել են 3 ՀԿ-ներ, մասնավորապես՝ «Նոր սերնդի դպրոց» ՀԿ, «Հույսի կամուրջ» ՀԿ-ն և «Ազգային երգ ու պարի ակադեմիա» կրթամշակութային հիմնադրամը, որը ստեղծվել է Այբ հիմնադրամի նախաձեռնությամբ: ՔՀԿ-ներից շատերը պետական ՀՄԴ-ներ են կամ պետական ծրագրերի շրջանակներում ֆինանսավորվող կազմակերպություններ: Բացի այդ նախարարությունն սուբսիդայի պայմանագրերով համագործակցում է մի շարք հրատակչությունների հետ, մասնավորապես 2017թ.-ին ՀՀ ԿԳՆ-ն սուբսիդավորել է 47117,30 հզր դրամ մանկական, մանկապատանեկան թերթերի ու ամսագրերի հրատարակման ծառայությունները: Յուրաքանչյուր տարի այդ գումարը որոշակի շեղումներով միևնույն նպատակով հատկացվում է հրատարակչական կազմակերպությունների, որոնց կազմակերպաիրավական ձևը կամ ՍՊԸ կամ ՓԲԸ է:

Նախարարության հետ համագործակցող պետական ՀՄԴ-ները ֆինանսավորվում են «նվիրատվություններ այլ շահույթ չհետապնդող (հասարակական) կազմակերպություններին», «սուբսիդիաներ ոչ պետական, ոչ առևտրային կազմակերպություններին», «այլ ընթացիկ դրամաշնորհներ» տնտեսագիտական հողվածներով, որոնց ուղղվում է ֆինասական աջակցության գերակշիռ տոկոսն առանց մրցույթային կարգի:

«ԵՊՀ-ն դարձել է հիմնադրամ, ու բոլորը բողոքում էին, քանի որ ուզում էին մրցույթով անցկացնելին գիտության ոլորտի ֆինանսավորումը որոշ ենթակառուցվածքների համար: Սա պարզապես արտուրդ էր: Այսինքն ուղղակի հիմնադրամ լինելու պատճառով մրցույթ էին հայտարարել ու խառնաշփոթ էր առաջացել: Այն դեպքում, երբ համալսարանն ունի լաբորատորիաներ, որոնք կոնկրետ գիտության ճյուղերն են զարգացնում ու հնարավոր չէ նրանց ծառայությունները մրցույթով պատվիրակել ուրիշների: Այդ լաբորատորայում նստած են գիտնականներ, որ աշխատում են այդ ոլորտում ու գիտությունն են զարգացնում շատ ցածր աշխատավարձերով: Այսինքն բոլորին միանգամից գործազուրկ են հայտարարում մրցույթային կարգ սահմանելով: Եթե հիմնադրամները որոշված են, որ կոնկրետ պետական ծրագրով ու ծառայությունների մատուցմամբ պետք է զբաղվեն, իրենք բացվում են հենց այդ նպատակով՝ պետությանը ծառայություններ մատուցելու համար: Բսկ այն հիմնադրամները, որոնք պարզապես ստեղծվել են, կարող են մասնակցել մրցույթներին: Էստեղ ոչ մի խնդիր չկա: Օրինակ՝ գիտության մեջ կան տարբեր

դրամաշնորհային ծրագրեր, որոնց բոլորն էլ կարող են մասնակցել՝ և ՓԲԸ-ները, և՛ ՄՊԸ-ները, և՛ ՀԿ-ները: Նույնիսկ անհատ ֆիզիկական անձինք, որոնք հիմա էլ չեն մասնակցում, բայց առաջ կային: Քանի որ շատ դեպքերում փոշիանում էր նման ճանապարհով գումարները, կարգում փոփոխություն արվեց, որ լինի երրորդ անձ, որը կներկայացնի որևէ գիտական կազմակերպություն, որպեսզի այդ գումարները անհմաստ չվատնվեին: Այսօր բոլոր համալսարանները դարձել են հիմնադրամներ, հիմա ի՞նչ, ասել, որ հիմնադրամ են մենք իրենց չպետք է պատվիրակենք ծառայություններ, պետք է մրցույթ անենք: Կարծում եմ, որ իրենք որպես հիմնադրամ ավելի ազատ ու ձկուն են, այդ պատճառով են անցել նման կերպի: Բացի այդ իրենք ասում էին, որ միջազգային փորձն է դա թելադրում, որ աշխարհում բոլոր ԲՈՒՀ-երը հիմնադրամ են դառնում»:

(Նախարարության ներկայացուցիչ)

ԿԳՆ ներկայացրած տվյալների հիման վրա իրենց հետ համագործակցող ոչ պետական, ոչ առևտրային կազմակերպությունների բյուջետային ծախսերը 2017թ.-ին (1437191.1 հզր դրամ) 2016թ.-ի (1202234,9 հզր դրամ) համեմատությամբ աճել են: Ուշագրավ է, որ 2016թ. (654883,0 հզր. դրամ) և 2017թ. (666,337.10 հզր. դրամ) նախարարությունը դրամաշնորհ է հատկացրել «ԱՅԲ» կրթական հիմնադրամին «Կրթության գերազանցության ազգային ծրագրի» իրականացման համար, ինչը նշանակում է, որ մյուս կազմակերպություններին տրամադրված ողջ գումարը միասին վերցված ավելի քիչ է, քան «Այբ» հիմնադրամին հատկացված դրամաշնորհը և կազմում է ընդհանուր գումարի մոտ 54%-ը: 2017թ. տրամադրված գումարի չափով (274237.4 հզր. դրամ) երկրորդ տեղում է «Աշխատանքային ռեզերվներ» ՀԿ-ն, որին շարունակաբար ամեն տարի ֆինանսական հատկացումներ են արվել «Արտադպրոցական դաստիարակության կազմակերպման համար»: 2017թ. Բյուջեի կատարման մասին հաշվետվության մեջ կա նաև նախարարության կողմից մեկ այլ խոշոր հատկացում «ՀՀ երկրապահ կամավորական միության»-ը ռազմահայրենասիրական դաստիարակությանն ուղղված միջոցառումների (129,795.40 հզր դրամ) և հասարակության շրջանում գիտելիքների մակարդակի բարձրացմանն ուղղված միջոցառումների (17,000.00 հզր դրամ) անցկացման համար:

Ընդ որում 2016թ. և 2017թ. «Աշխատանքային ռեզերվներ» ՀԿ-ին տրամադրվել է նախարարության կողմից թե՛ սուբսիդիա, թե՛ դրամաշնորհ: 2016թ. և 2017թ. նվիրատվություն է տրամադրվել «Նավամոդելային ստորտի հայկական ֆեդերացիա» ՀԿ-ին 5500,0 հզր. Դրամի չափով: Իսկ նվիրատվություն և նվիրաբերություն ստացած 3 կազմակերպություններից 2-ը ֆեդերացիաներ են:

Ըստ ՀՀ ՖՆ տվյալների՝ 2016-2017թթ.-ին նախարարության բյուջետային ծախսերը՝ «սուբսիդիաներ ոչ պետական ոչ ֆինանսական կազմակերպություններին» տնտեսագիտական հողվածով գերակշիռ մեծամասնությունը կազմակերպաիրավական ձևով ՄՊԸ-ներ են և հանդիսանում են խմբագրություններ, ամսագրեր, հրատարակչություններ և ճամբարներ:

2016-2017թթ.-ին բոլոր նշված ֆինանսական հատկացումները ՔՀԿ-ներին առանց մրցույթի են եղել, իսկ տրամադրման կարգը կառավարության որոշումներով է ամրագրված³¹: Ըստ նախարարության ներկայացուցչի՝ ծրագրերն իրականացնելիս սովորաբար իրենք են որոշում այն կառույցներին, որոնց հետ հետագայում համագործակցում են և փոքրաթիվ են այնպիսիք, որոնք ծրագրեր են ներկայացնում ինքնուրույն:

Մյուս նախարարությունների պես համագործակցող կառույցները ներկայացնում են ամենամսյա, եռամսյակային և տարեկան կտրվածքով Բովանդակային և ֆինանսական հաշվետվություններ:

«Բացի այդ մրցույթների իրականացման փուլում ստուգումներ են արվել, եթե մեր չափանիշներին անհամապատասխան են լինում դրանք, մենք կարող ենք նույնիսկ կասեցնել ծրագրի իրականացումը: Նման դեպքեր նախկինում ունեցել ենք»: (Նախարարության ներկայացուցիչ):

Ծրագրերի գնահատման չափանիշներն էլ ըստ նախարարության ներկայացուցչի կախված են տվյալ միջոցառման կամ ծառայության բնույթից ու առանձնահատկություններից: Չկա հստակ մշակված չափորոշիչներ, որոնցով իրենք առաջնորդվում են գնահատելու համար ծրագրերն ու միջոցառումները:

Առաջարկներ և պարզաբանումներ:

- Օրենսդրական դաշտի կարգավորման անհրաժեշտություն կա, որպեսզի հասկացվի, թե ոլորտային տարբեր մրջոցառումների կամ ծառայությունների մատուցման համար ինչպիսի պայմանագրեր պետք է կնքվեն ՔՀԿ ներկայացուցիչների հետ:
«Էստեղ հստակեցման կարիք կա, թե ինչպես ենք տրամադրում սուբսիդիան ու դրամաշնորհը: Հստակ պետք է սահմանել, թե ինչ ենք հասկանում դրանցից յուրաքանչյուրի տակ, այլապես մեկը մյուսի հետ նույնացվում է ու ընթացակարգերն էլ խառնվում են»: (Նախարարության ներկայացուցիչ):
- *«Նախկինում, եթե օրինակ մրցույթ էր լինում, մենք վերաբաշխումով այն փոխում էինք ուղղակի հատկացման, որպեսզի շատ բարդ ու ձևական ընթացակարգերից զերծ մնանք: Բացի այդ մրցույթին հատկացված ժամանակահատվածը շատ կարճ է և հնարավոր չէ այդ ընթացքում որոշել, թե որ ՀԿ-ն կարող է ներկայացված ծառայություններն ամբողջությամբ մատուցել: Մյուս կողմից էլ մրցույթի հայտարարված գները մրցութային չեն, այդ պատճառով շատ ծառայությունների որակն ընկնում է»:* (Նախարարության ներկայացուցիչ):
- Նախարարություններին կից պետական հիմնադրամներ կամ իշխանաձին կառույցներ ստեղծելը կարող է անառողջ մրցակցություն առաջացնել ՔՀԿ-

³¹ ՀՀ կառավարության [1515-Ն որոշմամբ](#):

ների միջև, հետևաբար դրանք պետք է հարաբերականորեն անկախ լինեն և հնարավորություն ստեղծեն մյուս ՔՀԿ ներկայացուցիչներին հավասար մրցակցության պայմաններում առաջարկել սեփական ծառայությունները:

Տնտեսական զարգացման և ներդրումների նախարարություն

Իրավիճակի նկարագրություն: Նախարարության կողմից ֆինանսական աջակցության տրամադրման առաջնահերթություն ներկայացնող ոլորտներ են հանդիսանում ներդրումների, արտահանման, փոքր և միջին ձեռնարկատիրության, զբոսաշրջության զարգացման ոլորտները: 2016-2017թթ. բոլոր դրամաշնորհները նախարարությունը հատկացրել է առանց մրցույթի. դրանք այն բյուջետային միջոցառումներն են, որոնք նախապես ծրագրվում են և իրականացվում են կանխորոշված կազմակերպությունների կողմից: Այսինքն՝ ծրագրերն ու միջոցառումները որոշվում են բյուջեի ծրագրային նպատակներից էլնելով: Ըստ այդ նպատակների՝ նախարարությունն արդեն իրականացնում է իր համար առաջնահերթ նշանակություն ունեցող ծրագրերը: Նախարարությունը հարցմանը պատասխանել է՝ ներկայացնելով ամբողջական տեղեկատվությունը՝ կցելով եռամսյակային, տարեկան հաշվետվությունները բոլոր այն կազմակերպությունների, ովքեր համագործակցել են իրենց հետ 2016-2017թթ.:

Շահագրգիռ կողմերն ու շահառուները հիմնականում նախարարության կողմից ստեղծված պետական հիմնադրամներն են, որոնք իրականացնում են ծրագրերը: 2016 և 2017թթ.-ին ՀՀ ՏԶՆՆ-ն սուբսիդիայի պայմանագրով գրադարանային ու արխիվային ծառայությունների մատուցման նպատակով համագործակցել է «Նորամուծության և ձեռներեցության ազգային կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի հետ: Մնացած բոլոր ՀՄԴ-ները, ում հետ նախարարությունը համագործակցել է, հանդիսացել են նախարարության կողմից ստեղծված պետական ՀՄԴ-ներ:

«Մենք ավելի շատ աշխատել ենք ՊՈԱԿ-ների և պետական հիմնադրամների հետ, քանի որ իրենք հենց տվյալ ծառայությունների կամ ծրագրերի իրականացման համար են ստեղծված և կոնկրետ այդ ոլորտներում որևէ այլ կազմակերպություն չունի այն կարողությունները, որ մենք նախընտրենք ֆինանսական աջակցություն տրամադրել իրենց, այլ ոչ թե նախարարության հիմնադրամներին կամ ՊՈԱԿ-ներին»:

(Նախարարության ներկայացուցիչ):

Նախարարության ներկայացուցչի կարծիքով մրցույթային կարգը, որը 2019թ.-ից գործարկվում է, մեծապես ձևական բնույթ է կրում և կարող է ազդել ծրագրերի արդյունավետության և շարունակականության վրա: Բացի այդ իրենք

հակված են համագործակցել պետության կողմից ստեղծված և առավել մեծ ներուժ ունեցող կազմակերպությունների հետ, ինչպես օրինակ՝ «Հայաստանի ՓՄՁ ԶԱԿ» հիմնադրամն է: Վերջինիս առաքելությունն ու ստեղծումը կապված է հենց այն գերակա խնդիրներով, որոնք նախարարությունը փորձում է լուծել երկրի տնտեսական զարգացման առաջնահերթությունները սահմանելիս: Մյուս ՔՀԿ-ներում չտեսնելով բավարար ներուժ և կարողությունները՝ սվյալ փուլում նախարարությունը չի կարող վստահել նրանց, միևնույն ժամանակ ռիսկի տակ դնելով արդեն իսկ իրականացվող ծրագրերի հետագա ընթացքը: Հետևաբար այստեղ պետք է հասկանալ, թե ո՞ր նախարարությունների հետ կարող են ՔՀԿ-ներն աշխատել և ո՞ր ոլորտներում են նրանք առավել կենսունակ ծրագրեր առաջարկում:

Ոչ միայն մեր մշտադիտարկման ընթացքում, այլև հարցազրույցի ու հանդիպման ժամանակ նախարարության աշխատակիցները ներկայացրեցին բոլոր հաշվետվությունները: Բացի այդ նախարարության կողմից ֆինանսավորվող բոլոր կառույցները տրամադրում են ամսեկան, եռամսյակային և տարեկան հաշվետվություններ ֆինանսական և բովանդակային բաղադրիչներով: Վերջինս նաև որակական բնութագրիչների հիման վրա է տրամադրվում, թե կոնկրետ ծրագրերը ինչ որակական չափանիշներով են իրականացվել ու ինչ արդյունքներ են ունեցել:

Նախարարության ներկայացուցչի կաճիքով ոչ միայն ՀՀ ՏԶՆՆ-ի, այլև մյուս նախարարությունների փորձն ունենալով, որոշվել է, որ պետական բյուջեում նշվեն ծրագրերն ու կոնկրետ այդ ծրագրերն իրականացնող կազմակերպությունները, որը կապահովեր նաև ծրագրերի իրականացման շարունակականությունը և չէր ընդհատվի որևէ մրցույթի պատճառով: Տվյալ ոլորտի ծրագրերը երկարաժամկետ են ու ամենամյա մրցույթները խաթարում են դրանց արդյունավետությունը, և նպատակահարմար չէ մրցույթային կարգ սահմանել այն ծրագրերի համար, որոնք նախապես ունեն համապատասխան կատարող կազմակերպություններ: Սակայն եթե ծրագրերը բնույթով կարճաժամկետ ու մեկանգամյա են, մրցույթ անցկացնելն ավելի ճիշտ կարող է լինել:

«Մենք ունենում էինք Գնումներ, որոնց հայտարարությունները տեղադրում էինք «Հայաստանի հանրապետություն» թերթում և վերջնաժամկետը 30 օր էր, բայց ոչ ոք չէր դիմում դրանց»:

(Նախարարության ներկայացուցիչ):

ՀՀ ՏԶՆՆ-ի կողմից ոչ պետական, ոչ առևտրային կազմակերպությունները (Հայաստանի զարգացման ՀՄԴ, ՓՄՁ ԶԱԿ ՀՄԴ, Ձեռնարկությունների ինկուբատոր ՀՄԴ) 2016-2017թթ. ստացել են ֆինանսական աջակցություն «այլ ընթացիկ դրամաշնորհներ» տնտեսագիտական հոդվածներով: Նախարարությունը

այդ ժամանակահատվածում Գնումների մասին օրենքի համաձայն մրցույթներ չի հայտարարել:

Առաջարկներ և պարզաբանումներ:

- Նախարարություններում նոր գործարկվող դրամաշնորհային մրցույթները չեն ստեղծում հավասար հնարավորություններ բոլոր ՔՀԿ ներկայացուցիչների համար, քանի որ նախարարությունները գլխավորապես ընտրում են այն ՔՀԿ-ներին, ում հետ նախկինում աշխատել են կամ ծանոթ են իրենց:

« ... ասում են, թե մրցույթները խանգարում են գտնել գործունյա գործընկերոջ, այստեղ էլ ճիշտ չեմ համարում, որովհետև նախկին գործընկերը կամ ՀԿ-ի փորձը կարող է լինել այդ մրցույթի գնահատման ընթացքում լուրջ չափորոշիչներից մեկը՝ այսինքն կազմակերպությունը այդ ոլորտում լուրջ փորձառություն ունի, թե չունի: Բայց միայն փորձառությունը կամ նախկինում աշխատած լինելը վերցնել հանգամանք և ավելի լուրջ ներուժ ունեցող, ավելի տեխնոլոգիապես նորացված ու թարմ գիտելիքներով կազմակերպություններին ասել, որ մենք հին ընկեր ունենք, սա էլ կոպիտ սխալ է: Չէ, ընդհակառակը պետք է այդ մրցույթները անցկացնել բաց և այն կազմակերպությունը, որն ունի փորձառություն, ինքը արդեն շահեկան դիրքերում է այսպես, թե այնպես: Բայց եթե ավելի ուժեղ կազմակերպություն կա, պետք է գա փոխարինելու: Բա էդ մրցակցային դաշտը պետք է ապահովենք: Ես կարծում եմ, որ դա նախարարություններին իրենց տաքուկ տեղը պահելու կամ իրենց խնդիրները իրենց կաբինետներից դուրս չհանելու հոգեբանությունն է առաջնորդում, որն այդքան էլ ճիշտ չի: Դրա կապակցությամբ էլ հասարակության մեջ ձևավորվում է անվստահություն իշխանական մարմինների նկատմամբ»:

(Փորձագետ):

Աշխատանքի և Սոցիալական Հարցերի Նախարարություն

Իրավիճակի նկարագրություն: Նախարարությունը 2016-2017թթ. դրամաշնորհներն ու սուբսիդիաները տրամադրել է կառավարության 1937-Ն որոշման համաձայն առանց մրցույթի: Մի շարք կառուցվածքային փոփոխությունների արդյունքում ԱՍՀՆ-ն ՔՀԿ-ներին մրցույթային կարգով սուբսիդիաների փոխարեն տրամադրում է դրամաշնորհ, որը կարգավորվում է նախարարի 2017թ. 163-Ա/1 հրամանով, ինչի հիման վրա հաստատվել է նաև մրցույթի անցկացման կարգը: Դրամաշնորհային մրցույթի անցկացման

նպատակով պատրաստվում է հրավեր, որն իր մեջ ընդգրկում է մրցույթի անցկացման օրը, ֆինանսական հավելվածներն ու անհրաժեշտ այլ տեղեկատվություն՝ առանձին հայտարարությամբ տեղադրվելով ազդարարի կայքում: Սակայն ըստ նախարարության աշխատակցի՝ նախարարության կողմից ՔՀԿ-ներին կատարվող ֆինանսական հատկացումների վերաբերյալ դեռևս իրազեկման կարիք կա, քանի որ շատ ՔՀԿ-ներ անտեղյակ են ոչ միայն նախարարությանը դիմելու ընթացակարգերից, այլև հավաստագրման գործընթացից: Խնդիրն առավել արդիական է հատկապես մարզերում, և դրամաշնորհային մրցույթի հայտարարման ժամանակ շատ կազմակերպություններ հնարավորություն չեն ունեցել դիմելու միայն ընթացակարգերին ծանոթ չլինելու պատճառով:

Նախարարության ներկայացուցչի հաղորդմամբ այս տարի մրցույթի անցկացման նպատակով ստեղծվել է հատուկ հանձնաժողով և յուրաքանչյուր մրցույթի ավարտից հետո նիստ է հրավիրվում: Հանձնաժողովների անդամներից չորսը նախարարության կազմից են (շահագրգիռ վարչությունների պետեր), ևս չորսը՝ ՀԿ ներկայացուցիչներ են, ովքեր նախկինում մշտապես ԱՍՀՆ-ի հետ համագործակցել են³²: Բացի այդ գործում է մեկօրյա ժամկետ բողոքարկման համար: Եթե մեկօրյա ժամկետում բողոքներ չեն լինում, մրցույթի արդյունքում հաղթած կազմակերպությունների հետ կնքվում են պայմանագրեր:

Ծրագրերի իրականացման փուլում մշտադիտարկումն իրականացվում է նախարարության [«Վերլուծության և մոնիթորինգի վարչության»](#), ինչպես նաև ոլորտային վարչությունների կողմից: Նախարարությունը ծրագրերի գնահատման համար ծառայությունները պատվիրակում է [«Վիվատ Բոնասայթինգ»](#) կազմակերպությանը: Բացի այդ յուրաքանչյուր ամիս ՀԿ-ները ներկայացնում են իրենց շահառուների շարժը, հաշվետվությունները և ուղեկցող այլ փաստաթղթեր: Մրցույթի անցկացման հրավերում նշվում է մրցույթի կազմակերպման նախարարի համապատասխան հրամանը: Ի տարբերություն նախորդ տարիների, ներկայումս մրցույթի արդյունքում հաղթած կազմակերպությունները ստանում են դրամաշնորհ ըստ բյուջետային ծրագրում նշված նպատակների և խնդիրների: 2017թ. արդեն իսկ գործում էր ծրագրային բյուջետավորման համակարգը: Այսինքն՝ ծագրային բյուջեում նշվում էր միջոցառման կամ ծրագրի անցկացման նպատակը, խնդիրները, կատարողներն ու կատարման արդյունքը:

³² **Նախարարության կայքում չկար հանձնաժողովի անդամների վերաբերյալ տեղեկատվություն: Նախարարության աշխատակցի տեղեկացմամբ հանձնաժողովում ընդգրված են՝ «Սոցիալական արդարություն» ՀԿ նախագահ Արշակ Գասպարյանը, «Կայուն զարգացման հայկական հիմնադրամի» ծրագրերի ղեկավար Արփինե Ստեփանյանը, «Մանկական զարգացման հիմնադրամի» տնօրեն Լուսինե Սիմոնյանը և «Շվեդարական Կարմիր Խաչի» ներկայացուցիչ Ջինա Սարգիստվան: Վերջիններս առաջադրվել և ընտրվել են նախարարության կողմից ընդհանուր քննարկման արդյունքում:

Նախարարության կողմից առավելապես շեշտը դրվում է հաշմանդամություն ունեցողների համար խնամքի ապահովման կենտրոններում ծառայությունների մատուցման վրա, այդ իսկ պատճառով հիմնականում համագործակցում են նման գործառույթներ ունեցող ՔՀԿ-ների հետ:

Ըստ փորձագետների՝ ներկայումս ոչ միայն սոցիալական աջակցության ոլորտում, այլև մյուս պետական ծրագրերի համար պետական բյուջեն ավելի թափանցիկ է, իսկ մրցույթային կարգով դրամաշնորհների տրամադրման ընթացակարգը ներդրվել է հիմնականում «Արմավիրի զարգացման կենտրոնի» ջատագովության արդյունքում: Բացի այդ ԲԿԳ ախատանքային խմբի առաջարկությունների հիման վրա է մշակվել այն կարգը, որով ՀՀ ԱՍՀՆ-ն անցկացնում է դրամաշնորհային մրցույթները:

ԱՍՀՆ-ն 2017թ.-ին արդեն իսկ սկսել էր [պետական հավաստագրման](#) գործընթացը, որի հիմքում 2015թ. կառավարության 1078-Ն որոշումն է³³, համաձայն որի բոլոր այն կազմակերպությունները, որոնք խնամք են իրականացնում և դիմում ու ստանում են պետական դրամաշնորհ նախարարությունից, պետք է ունենան հավաստագիր՝ սոցիալական ծառայությունները մատուցելու համար: Այսինքն՝ հավաստագրի հիման վրա ՀԿ-ն կամ ՀՄԴ-ն ստանում է թույլտվություն և երաշխիքներ է ստեղծում, որ պահպանում է անվտանգության բոլոր կանոնները, ունի համապատասխան վերապատրաստումներն անցած անձնակազմ, շենքային պայմաններ ու հարմարություններ, ինչպես նաև համապատասխանում է բոլոր չափանիշներին, որպեսզի կարողանա աշխատել սոցիալական որոշակի խմբերի հետ: Միայն պետական հավաստագրում անցած ՔՀԿ ներկայացուցիչները կարող են ստանալ դրամաշնորհ նախարարությունից: Մինչև այժմ 18 ՀԿ-ներ են հավաստագրվել: Կարգով սահմանվում են նաև այն սոցիալական ծառայությունների շրջանակը, որով պետք է խնամք իրականացվի սոցիալական խմբերի համար: Հավաստագրումը ևս մի մեխանիզմ է, որի շնոհիվ հնարավոր է վերահսկել ոլորտում մատուցվող ծառայությունների որակը:

«Սա միաժամանակ սահմանափակում է կազմակերպությունների մասնակցության հնարավորությունները, բայց խոստանում է մեզ ավելի որակյալ խնամք, որովհետև հավաստագրված կազմակերպությունները և տեղում ենք ուսումնասիրել, և բոլոր պայմաններին իրենք բավարարում են»:

(Նախարարության ներկայացուցիչ):

2017թ. և ավելի վաղ, երբ մրցույթային կարգ չէր գործում, միևնույն է կազմակերպությունը կարող էր դիմել նախարարություն, ներկայացնել իր ծրագիրը և եթե այն հավանության էր արժանանում ու համապատասխանում էր

³³ [ՀՀ կառավարության 1078-Ն որոշումը ընդունված 10.09.2015թ. «Սոցիալական ծառայություններ տրամադրելու գործունեության հավաստագրման դեպքերը և կարգը հաստատելու մասին»:](#)

տվյալ ժամանակահատվածում վարվող քաղաքականությանը, ապա նախարարությունը համագործակցում էր նրա հետ: Սակայն այդ ընթացքում կազմակերպությունների հետ կնքվում էր ոչ միայն սուբսիդիայի, այլ գործընկերության մասին պայմանագիր: Եվ քանի որ կազմակերպությունների ֆինանսավորումը մրցույթային կարգով չէր տեղի ունենում, նրանց հետ կնքվում էին սուբսիդիայի կամ նվիրատվության պայմանագրեր, իսկ այժմ մրցույթային կարգով բոլորի հետ կնքվում են դրամաշնորհի պայմանագրեր: Այդուհանդերձ մրցույթային կարգով դրամաշնորհների տրամադրումը ևս մի շարք խնդիրներ է առաջացնում, քանի որ մրցույթների փաթեթները կազմվում են այնպիսի չափորոշիչներով, որոնց համապատասխանում են միայն նախկինում նախարարության հետ համագործակցած կազմակերպությունները:

«Երեքի հայտերը մերժվել են: Պատճառն այն էր, որ իրենց ներկայացրած ծրագիրը չէր համապատասխանում մեր պահանջվող միջոցառումներին, հետո էլ միաժամանակ չէր լրացնում այդ տարածքը: Օրինակ, եթե նախատեսված է, որ ընդունենք Կոտայքի կամ Գեղարքունիք այսքան շահառուի համար է, ինքը ներկայացրել էր միայն Կոտայքի համար: Գուցե մենք որոշ փոփոխություններ անենք և եթե երկու մարգում է արվում, բաժանենք ծրագիրը երկու կազմակերպությունների միջև ու մրգակցության դաշտը ապահովելու համար: Աշնանը արդեն մրցույթը կհայտարարվի, մենք արդեն աշնանը կունենանք փոփոխություններ: Մրցույթում ունենիք կազմակերպություն, որ լավն էր ու փորձ ուներ, բայց քանի որ ծրագիրը նախատեսված էր երկու մարգերում, իսկ հայտում ներկայացված էր միայն Շիրակի մարզը, այն մերժվեց»:

(Նախարարության ներկայացուցիչ)

Թե՛ ՔՀԿ-ների, թե՛ նախարարության ներկայացուցչի կարծիքով անպայմանորեն անհրաժեշտ են նոր իրավական կարգավորումներ և առավել ճկուն կարգ դրամաշնորհային մրցույթների անցկացման համար, որը հնարավորություն կստեղծի ավելի շատ կազմակերպությունների մասնակցել մրցույթին:

«Կարգը որոշակի առումով սահմանափակումներ է մտցնում դաշտում: Քանի որ մենք արդեն ունենք ծրագիրը կոնկրետ շահառուների թվով և անցկացման վայրով, մենք չենք կարողանում ավելի ազատ գործել: Ճիշտ կլինի, որ կոնկրետ մարզը միայն նշվի իսկ մնացածը հենց ՀԿ-ները ներկայացնեն իրենց շահառուների թվերը, անցկացման պայմանները և այլն»:

(Նախարարության ներկայացուցիչ)

Սոցիալական ծառայությունների մատուցման առումով ՀԿ-ներն ավելի էժան ծառայություններ են մատուցում, քան պետությունը, բացի այդ պետությունն էլ այդքան ռեսուրսներ չունի սոցիալական տարբեր ծառայությունների մատուցման համար:

«Հիմա օրինակ պետությունը բեռնաթափումներ է անում մանկատներում կամ այլ հաստատություններում, որպեսզի նույն ՀԿ-ներում կամ ցերեկային կենտրոններում ապահովի նրանց խնամքը և տնտեսի ռեսուրսներ: Նախարարությունը տրամադրում է նվազագույն աշխատավարձ ՀԿ-ում աշխատողների համար և իրականացնում ծրագիրը նվազագույն ծախսերով»:

(Փորձագետ)

ԱՍՀՆ-ի կազմակերպությունները, որոնք համագործակցում են նախարարության հետ հիմնականում իրականացնում են շարունակական ծրագրեր և կրկնվում են: Սոցիալական ոլորտի ծառայություններ մատուցող ՔՀԿ-ները հաճախակի չեն փոփոխվում, քանի որ դրանք խիստ ոլորտային են: Դիտարկելով վերջին տարիներին բյուջեի կատարման մասին հաշվետվություններն ու հարցազրույցներ իրականացնելով այդ ոլորտի ՔՀԿ ներկայացուցիչների հետ՝ պարզ դարձավ, որ այդ կազմակերպությունները տարիներ շարունակ համագործակցել են ՀՀ ԱՍՀՆ-ի հետ և նույնիսկ ընդլայնել են իրենց շահառուների թվաքանակը: Սրանց թվում են նաև այն կազմակերպությունները, որոնք ստանում են դրամաշնորհ առանց մրցույթի և ծրագրային բյուջեում նախապես որոշված են:

Դրամաշնորհային մրցույթներին մասնակցելիս նաև առանցքային նշանակություն ունի այն, թե ինչպես է կարողանում կազմակերպությունը ներկայացնել իր ծառայություններն ու ընգծել դրանց կարևորությունը:

«Հնարավոր է, դու շատ ավելի մեծ ու կարևոր աշխատանք ես անում, բայց այդ կարողությունը չունես դա ներկայացնելու ֆինանսավորողներին: Կամ էլ չես կարողանում տվյալ ծառայության կարիքը պատշաճ կերպով ներակայացնել ու ձևակերպել որոշում կայացնողների համար»:

(Փորձագետ):

Փորձագետներից մի մասի կարծիքով վերջին տարիներին սոցիալական ծառայությունների պետական ֆինանսավորման տրամադրման հարցում նկատվում են դրական տեղաշարժեր, սակայն հիմնական խնդիրը դեռևս մնում է առկա ռեսուրսների ճիշտ վերաբաշխման մեջ:

Հետազոտությանը մասնակցած ՔՀԿ ներկայացուցիչների մեծամասնության կարծիքով նախարարությունը բաց է քննարկումների և առաջարկությունների համար և իրենց համատեղ աշխատանքը շատ արդյունավետ է եղել մինչ օրս:

ՀՀ ԱՍՀՆ-ն այն քիչ նախարարությունների թվում է, որ մեր կողմից ուղարկված հարցմանը ներկայացրել է տեղեկատվություն՝ 2016-2017թթ. ֆինանսական աջակցություն ստացած կազմակերպությունների ծրագրերի և բյուջետային ծախսերի հաշվետվությունները: Ընդ որում հաշվետվությունները բոլորը ներկայացվել են ըստ տարեկան ընթացիկ ծրագրերի արդյունքների:

Ըստ բյուջեի կատարման մասին օրենքի՝ 2017թ.-ին նախարարությունը անցկացրել է 2 մրցույթներ, որոնց արդյունքում միայն մեկ ՀԿ-ի հետ է

համագործակցել «Մանկական խնամակալական կազմակերպություններում խնամվող երեխաների կենսաբանական ընտանիք վերադարձնելու հետ կապված իրազեկման աշխատանքներ և ծրագրերի կազմակերպման համար» ծառայությունների մատուցման պայմանագրով, որին վճարել է 22,132.80 հազ. դրամ:

Մինևույն ժամանակ «Գնումների մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն 7 ծրագրերի շրջանակներում ընտրված կազմակերպությունների հետ համագործակցության արդյունքում էլ վճարել է ընդհանուր առմամբ 1002464.32 հզր դրամ:

Ուշագրավ է, որ ՖՆ տվյալների համաձայն կազմակերպությունների հետ կնքվել են սուբսիդիայի պայմանագրեր, այդ թվում Երևանի N 92 մանկապարտեզ ՀՈԱԿ-ի հետ:

«Սուբսիդիա, նվիրատվություն կամ այլ հատկացումների տրամադրումը կապված է ծառայության տնտեսագիտական բնույթից: Այսինքն պետք է պարզել, թե խնդիրն ինչ է. ՀԿ-ն ծառայություն է մատուցում, որը հանրային կարևորություն ունի ու թանկ է ստացվում, որի պատճառով դու ուզում ես սուբսիդավորել, որ շահառուների համար դա էժան ստացվի, թե այլ բան է քո նպատակը: Եթե պետությունը դրամաշնորհ է տալիս, ապա որևէ խնդիր ներկայացնում է ՀԿ-ներին, որ նրանք լուծեն: Այդ տնտեսագիտական հոդվածները մեր գնումների օրենսդրությունը շրջանցելու տարբերակ էր մի ժամանակ: Մեր դպրոցները սուբսիդիա են ստանում, բայց դա հանրային ծառայություն է և խնդիր չկա սուբսիդավորելու, իրենց ծախսերի գրեթե 100 տոկոսը պետությունն է անում: Առանձին բացառություններ են լինում մի 2 դպրոցներ»:

(Փորձագետ)

Առաջարկներ և պարզաբանումներ:

- Պետությունը պետք է հետևողական լինի սոցիալական ծառայություններ մատուցող ՀԿ-ների աշխատանքը պատշաճ մակարդակի և հստակ չափանիշների համապատասխանեցնելու համար:

«Այսօր մենք այնպիսի խնդիր ունենք, որ ցանկացած ՀԿ հնարավորություն ունի սոցիալական ծառայություններ մատուցել, բայց էդպես չի կարելի, քանի որ պետք է հստակեցնել որոշակի չափորոշիչներ, որոնց նրանք կհամապատասխանեն: ՀԿ-ները հավատարմագրվում են միայն այն ժամանակ, երբ պետությունից պետք է գումար ստանան: Բայց եթե դու մրցույթին չես մասնակցում և այդ ծառայությունն ես մատուցում, դու հավատարմագրման կարիք չունես»:

(Փորձագետ)

- ԱՍՀՆ-ն ՀԿ-ներին սուբսիդավորում էր միայն այն ժամանակ, երբ կազմակերպությունը որևէ ծառայություն է մատուցել, ստանալով

միջազգային կազմակերպությունների ֆինանսավորումը, որից մի մասը անհրեժեշտ է լրացնել, որպեսզի միջազգային ֆինանսավորումը չկորի:

«Բայց հիմա նախարարությունն ուզում է սուբսիդիան ու դրամաշնորհը միացնի ու դարձնի մեկ բան ու դա ավելի ճիշտ կլինի, որովհետև եթե մենք հիմա գնում են դրամաշնորհների բաց մրցույթային կարգով տրամադրման, իրենք կարող են ասել՝ այս սուբսիդիան չենք կարող տալ»:

(Փորձագետ)

- Սոցիալական ծառայությունների մատուցման ոլորտում կան կազակերպություններ, որոնք տվյալ ոլորտում չունեն մրցակիցներ: Նման դեպքերում դրամաշնորհային մրցութները դառնում են շատ ձևական և մրցույթային փաթեթներն էլ հենց տվյալ կազմակերպության առաջարկած չափանիշներով ու մատուցած ծառայությունների համար է կազմվում:

- Պետք է մարզերում սոցիալական ծառայությունների ոլորտում համաչափ բաշխում ապահովել, որպեսզի դրանք որոշակի մարզերում կենտրոնացված չլինեն, իսկ մյուս մարզերը հայտնվեն բարձիթողի վիճակում: Նաև տարածաշրջանային բաշխումն այնպես իրականացնել, որ բոլոր ծառայությունները մարզկենտրոններում չկենտրոնանան:

- Սոցիալական ծառայությունների մատուցման ոլորտում անհրաժեշտ է փոխել մոտեցումները՝ շարժվելով դրանց ապակենտրոնացման ուղղությամբ, քանի որ ներկայիս որդեգրած քաղաքականությունը զիջում է իր արդյունավետությամբ այլ երկրներում կիրառվող մոդելներից:

«Բմ ամենալավ պատկերացրած մոդելն այն է, որ պետք է սերտիֆիկատի մոդելով այն իրականացվի: Մենք երկու մոդել ենք ուսումնասիրել: Մեկը Վրաստանն էր, որ սերտիֆիկատ էր տալիս, այսինքն՝ շահառուն ինքն էր ընտրում, թե որտեղից ծառայություն ստանա, մյուսն էլ ապակենտրոնացման մոդելն է: Այսինքն միջոցները իջեցվում են համայնքի մակարդակ, որտեղից բաշխվում են մյուսներին: Այսօր ցավոք սրտի մեր համայնքները պատրաստ չեն նման ծառայություններին աջակցություն ցուցաբերելու, քանի որ ասում են, որ բյուջե չունեն ու չեն կարող անել: Այսինքն՝ իրենք պատրաստ են մանկապարտեզների քանակը շատացնել և այլն, բայց ասենք սա էլ նմանատիպ կարևոր ծառայություն է, որը համայնքը չի վերցնում իր վրա, ասում է, որ հազիվ իր մանկապարտեզներն է պահում»:

(Փորձագետ)

- Համայնքներում առկա սոցիալական աջակցության բյուջեն պետք է ուղղել ոչ թե սոցիալապես անապահով ընտանիքներին մեկանգամյա դրամական օգնություն ցուցաբերելով, այլ սոցիալական ծառայություններին, որոնք առավել արդյունավետ կլինեն ազդեցության տեսանկյունից:

- Սուբսիդիայի պայմանագրով նախարարության հետ աշխատող ՀԿ-ների համար փոխհատուցվում են հիմնականում աշխատողների աշխատավարձերը նվազագույն աշխատավարձի չափով, որը շատ ցածր է հաշմանդամություն ունեցող երեխաների կամ անձանց հետ աշխատելու համար:

«հետևաբար մենք նաև անընդհատ աշխատում ենք, որ այլ ֆոնդեր ու միջոցներ ներգրավվենք այս ոլորտում, որ կենտրոնը կարողանանք պահել»:
(ՖԽՔ մասնակից)

- Նախարարությունը պետք է մշտադիտարկման համակարգ ձևավորի, որպեսզի պատահական այցերի միջոցով կարողանա գնահատել ծրագրի իրականացման ընթացքը, պարզելու համար շահառուների ծառայությունների մատուցման որակը:

«փաստաթղթեր նայեն, խոսեն երեխաների և ծնողների հետ, պարզեն մատուցվող ծառայություններից գոհ են, թե ոչ: Հնարավոր է որևէ կազմակերպություն ծառայությունը լավ է իրականացնում, բայց ներսում որևէ բան է փոխվում ու այն սկսում է որակապես տուժել: Օրինակ, եթե նախորդ տարում կազմակերպությունը թերություններ է ունեցել, հաջորդ տարի այդ կազմակերպությանը չգնահատեն ու խախտումներին ուշադիր լինեն, որ չտան դրամաշնորհ այդպիսի կազմակերպությունների: Մանավանդ հիմա մենք գնում ենք համընդհանուր բեռնաթափման և երեխաների համար ցերեկային կենտրոններ ունենք: Շատ կարևոր է անել սա»:

(Փորձագետ)

- *«Պետք է այնպիսի համակարգ ներդնել, որ երեխան կամ շահառուն ինքը որոշի, թե ինչ կազմակերպության ծառայություններից է ցանկանում օգտվել: Այսինքն, ինքն ընտրում է կազմակերպությանը որևէ գումարի չափով: Եթե նմանատիպ կերպով օրենսդրական փոփոխություններ լինեն, հնարավոր է նաև մեր կարգում առկա խնդիրներն ավելի հեշտ լինի լուծել»:*

(Նախարարության ներկայացուցիչ)

- *«Կարիք կա, որպեսզի մրցույթների անցկացման համար լինեն կամ դրսից փորձագետներ կամ առանձին աշխատողներ, քանի որ ֆիզիկապես հնարավոր չէ աշխատանքի հետ համատեղել այդ ծանրաբեռնվածությունը: Սա մեծ պատասխանատվություն է, որ պետք է որևէ աշխատակցի վրա դրվի: Մրցույթները շատ փաստաթղթերի մշակման փաթեթներ ունեն ու շատ ժամանակատար աշխատանք է: Գուցե անհրաժեշտ է նաև առաձին բաժին ունենալ»:*

(Նախարարության ներկայացուցիչ)

- *«Սոցիալական աջակցության բոլոր ծրագրերը ուղղված են միայն երեխաներին և տարեցների խնամքի ապահովման համար, մինչդեռ միջին*

տարիքի խոցելի խմբերի ներկայացուցիչները շատ դեպքերում անուշադրության են մատնվում»:

(Փորձագետ)

- Պետությունը վերահսկի սոցիալական աջակցություն և ծառայություններ մատուցող կազմակերպությունների աշխատանքն անկախ նրանից, վերջիններս ստանում են պետական աջակցություն, թե ոչ:

Ըստ ՔՀԿ ներկայացուցիչների այս ոլորտում տիրում է բարձիթողի վիճակ և որևէ կերպ չի կանոնակարգվում օրենքով:
«Իմ ունեցած տվյալներով Հայաստանում կան 301 գրանցված ՀԿ-ներ, որոնց կանոնադրության մեջ կա հաշմանդամ բառը: Բայց իրականում ողջ Հայաստանում 10-15 տոկոսն է աշխատում և մատուցում ծառայություններ, որոնցից օգտվում են հաշմանդամները: Մարդիկ իրենց տանը նստած կարող են հասարակական կազմակերպություն բացել, դիմել տարբեր կառույցների ու գումարներ ստանալ, բայց ոչ ոք չի վերահսկում, թե դա իրոք ինչպես է ծախսվում»:

(Փորձագետ)

- Սոցիալական ոլորտում խոցելի խմբերի հետ աշխատող ՔՀԿ ներկայացուցիչների կարծիքով նվազագույն աշխատավարձի չափով աշխատավարձը խիստ ցածր է իրենց կատարած աշխատանքի դիմաց, և աշխատավարձերը պետք է գոնե կրկնակի անգամ բարձրացվեն, բացի այդ օգտվեն նաև պետական աշխատողների համար նախատեսված այլ արտոնություններից, քանի որ պետությունն է իրենց աշխատավարձը փոխհատուցում:

«Պետությունը մեզ տախ է աշխատավարձ, ուրեմն թող տա նաև սոցիալական փաթեթ: Մարդիկ ունեն տարբեր առողջապահական խնդիրներ, որոնք չեն կարողանում վճարել և դա կարող է էականորեն օգնել իրենց: Մեր աշխատավարձը 57000 դրամ է և վիրահատությունների գումարները շատ բարձր են ու հնարավոր չէ այդ աշխատավարձով բուժվել: Բացի այդ մեր մասնագետները աշխատում են ծանր պայմաններում և նրանց գործունեությունը վտանգված է»:

(Փորձագետ)

- Մրցույթային կարգը պետք է կիրառել նպատակային և հաշվի առնել, որ կան սոցիալական ծառայություններ, որոնք իրենց բնույթով եզակի են և նման ծառայություններ մատուցող այլ կազմակերպություններ չկան Հայաստանում:

«...նման դեպքերում պետք է մեկ անգամ անցկացնել մրցույթը ու հետո պարբերաբար հաշվետվություններ ուղել, հարցնել փոփոխություններ կան, թե ոչ, ու հավաստագիր ստացած կառույցները ստանան աջակցություն առանց մրցույթի մասնակցելու այնքան ժամանակ, քանի դեռ չունեն

մրցակիցներ: Եվ եթե որևէ ծառայություն հավաստագրվեր, այդ ժամանակ մեզ տեղեկացնեին, որ իմանայինք մրցակից կա մեր ոլորտում ու մենք պետք է մասնակցենք մրցույթի»:

(Փորձագետ)

- Սոցիալական ծառայություններ մատուցող կազմակերպությունների ֆինանսավորումն անհրաժեշտ է ավելացնել, քանի որ այս ոլորտի ՔՀԿ-ներն էականորեն թեթևացնում են պետության բեռն ու ավելի որակյալ, մատչելի ծառայություններ են մատուցում, քան պետությունը:

- Սոցիալական ծառայությունների մատուցման ոլորտում մրցույթի արդյունքում հաղթած ՔՀԿ-ների հետ կնքել երկարաժամկետ պայմանագիր, որը չի վտանգի ՔՀԿ-ների կայունությունն ու մատուցվող ծառայությունների որակը:

«Բնաստ չունի ամեն տարի նույն ծառայությունը ձեռք բերելու համար տենդեր հայտարարվի: Մի քիչ ավելի երկարաժամկետ է պետք, ասենք 3 տարի կամ 5 տարի կարելի է պայմանագիր կնքել, եթե ծառայությունից օգտվողները դժգոհ չեն ծառայությունից և ցանկանում են շարունակել: Այլապես ամեն տարի տենդեր հայտարարելը դժվարացնում է այդ պրոցեսը և մատուցվող ծառայությունների համար ռիսկեր ու անորոշություններ են ստեղծվում, որոնք իրենց գինն ունեն: Ցանկացած ռիսկ և անորոշություն ֆինանսների տեսքով արտացոլվում է»: (Փորձագետ)

- Անօթևանների մասին ՀՀ օրենքում պետք է փոփոխություն արվի, որպեսզի առանձնահատուկ հիվանդություններով տառապողների համար, ովքեր չեն կարող գտնվել ժամանակավոր կացարաններում (5 խմբերի պատկանող անձանց՝ հոգեկան հիվանդներին, տուբերկուլոզ, հեպատիտ C, մաշկային վարակակիր և վեներական հիվանդություններով տառապողներին³⁴) և հայտնվել են փողոցում, պետությունը ձեռնարկի հատուկ միջոցառումներ նրանց փողոցից հեռացնելու համար, քանի որ այդ խմբի մարդիկ նաև բարձր վտանագավորություն ունեն հասարակության համար:

- *«Օրենսդրական փոփոխություն է հարկավոր, որ անօթևան մարդկանց՝ ժամանակավոր կացարանում մնալու ժամանակը, որը 2 ամսից դարձել է 3 ամիս, կա՛մ երկարացվի՝ մինչև նրանց խնդրի լուծումը, կա՛մ առհասարակ վերացվի, ինչպես արվում է Եվրոպական երկրներում, որտեղ անժամկետ է»:* (ՖԽՔ մասնակից)

- Դրամաշնորհային մրցույթի անցկացումը պետք է տեղի ունենա ֆինանսավորման ավարտից ավելի շուտ, որպեսզի ֆինանսական ռիսկեր չառաջանան ՔՀԿ-ների համար:

³⁴ [«Անօթևանները կգիշերն փողոցներում, քանի դեռ օրենքում փոփոխություն չի արվել»:](#) Արվուր 26.07.2017: (Դիտվել է 29.04.2019)

«Այսինքն՝ մենք պետք է մի 10 միլիոն դրամի չափով հոգանք ծախսերը մինչև դրամաշնորհը տրվի, կամ մրցույթ հայտարարեն: Հիմա մենք մեր միջոցներով անում ենք, հետո փոխատուցվում է այդ երեք ամիսների համար: Ժամկետը շատ սխալ է հաշվարկված: Դրամաշնորհի պայմանագիրն ու մրցույթը պետք է ավելի շուտ լինի ՀԿ-ների հետ: Միննույն է, դրամաշնորհի ժամանակ, պայմանները նույնն են, ինչ սուբսիդիայի ժամանակ: Մենք ստանում էինք գումարներ ըստ հաշվետվությունների՝ ամեն ամիսների, հետո մնում էր ինչ-որ տնտեսում ու գնում էր պետբյուջե մեր տնտեսումը ու մեր հիմնադրամը այդ տնտեսումից գումարներ չէր ունենում»: (ՖԽՔ մասնակից)

- ՔՀԿ-ները սոցիալական աջակցության և ծառայությունների մատուցման ասպարեզում գործող և մասնագիտացված անձանց շրջանում իրականացնում են վերապատրաստման ծրագրեր, որոնք բարձրացնում են ոլորտում գործունեություն ծավալող ՔՀԿ-ների արհեստավարժություն ու փորձագիտական ներուժը:

- Սոցիալական ծառայությունների մատուցումը պետք է բխի սոցիալական խմբերի առաջնային կարիքներից և նախապես կարիքների գնահատման հիման վրա պետք է մատուցվեն այդ ծառայությունները: Գնահատման գործիքակազմը պետք է նաև համընդհանուր լինի բոլորի համար, որպեսզի հասկացվի, թե ծառայությունների արդյունքում ինչպիսի դրական տեղաշարժեր և զարգացում է եղել:

«Եթե որևէ երեխա ինչ-որ կենտրոնում ծառայություններ է ստանում, իր նկատմամբ կիրառվի գնահատման միանման համակարգ և կարիքի գնահատում լինի, որ երևա թե նաև ինչ զարգացում է ունեցել, մի մակարդակից անցել է զարգացման մեկ այլ մակարդակ: Եվ այլ կենտրոն գնալուց իր հետ 0-ից չսկսեն, ուղղակի երեխայի այս փաթեթը մի կենտրոնից տեղափոխվի մյուսը: Արդեն մյուս կենտրոնում մասնագետները գիտեն, թե ինչի վրա պետք է ավելի շատ ուշադրություն դարձեն, ինչն է նրա մոտ լավ ստացել, ինչն է ավելի դժարությամբ տրվել, որ ավելի կենտրոնան դրա վրա»: (Փորձագետ)

- Սոցիալական աջակցության ծրագրերի և ծառայությունների մատուցման ոլորտում ֆինանսավորումը ոչ թե պետք է լինի կառույցներին կամ կազմակերպություններին, այլ պետք է տրվի սոցիալական խմբի անդամներին վաուչերային տարբերակով:

«Օրինակ տվյալ ծնողը բերեց այս կենտրոն, ապա տվյալ ծառայությունների գումարը փոխանցվում է տվյալ կենտրոն: Ոչ թե փաթեթով փոխանցվի, այլ լինի վաուչերային: Վրաստանում ու տարբեր երկրներում սա կիրառելի պրակտիկա է, որովհետև մրցույթներն այստեղ ոչ թե նախարարությունը

կամ լիազոր այլ մարմինն է որոշում, թե այս գումարը որևէ ծառայության դիմաց տրամադրում է, այլ որոշում է հենց շահառուն ինքն իր փորձառությունից ելնելով, թե որն է ավելի որակյալ, իրեն հարմար և մոտիկ»:

- Գնումների գործընթացն ու հայտարարված մրցույթները չեն ապահովում որակյալ սոցիալական ծառայությունների և ապրանքների գնում, քանի որ հիմնականում շեշտադրվում է ապրանքի կամ ծառայության գնի մաշելիությունը, որի պատճառով թե՛ ՔՀԿ-ները, թե՛ նախարարությունները աշխատում են շրջանցել «Գնումներիմասին ՀՀ օրենքով» որևէ գործարքներ կնքելուց:

«Պատկերացրեք դրամաշնորհ է հայտարարվել ու մրցույթի ժամանկ ինչ-որ մեկը կարծեց որ անբարեխիղճ է ու հայցադիմում ներկայացրեց դատարան, մինչև դատարանով չքննվի, ամիսներով այդ գործընթացը ձգձգվում է ու շահառումները անմիջապես իրենք են տուժում»:

(Փորձագետ)

Տրանսպարտի, Կապի և Տեղեկատվական Տեխնոլոգիաների նախարարություն

Իրավիճակի նկարագրություն: ՀՀ ՏԿՏՏՆ-ն մեր հարցմանն ի պատասխան՝ ներկայացրել է ամբողջական և լիարժեք պատասխան՝ ըստ նախարարության հիմնական ծրագրային ուղղությունների: Վերջիններիս շրջանակներում ՀՀ ՏԿՏՏՆ-ն համագործակցում է «Ձեռնարությունների ինկուբատոր» ՀՄԴ-ի հետ, որը սպասարկում է Գյումրու ու Վանաձորի տեխնոլոգիական կենտրոնները: Մասնավորապես, ՀՄԴ-ին տրամադրվել են դրամաշնորհներ «այլ ընթացիկ դրամաշնորհներ» տնտեսագիտական հոդվածով: Բացի այդ, պետական բյուջեով նախարարությունը չի տրամադրել սուբսիդիաներ և նվիրատվություններ, իսկ փաստացի վճարված գումարները 2017թ. ընթացքում կարող եք տեսնել հավելվածի աղյուսակ 12-ում:

Նախարարությունների կողմից ՔՀԿ-ներին տրամադրվող ֆինանսական հատկացումները իրականացվում են առանց մրցույթային կարգի: ՀՀ ՏԿՏՏՆ-ն համագործակցում է հիմնականում այն կազմակերպությունների հետ, որոնք արդեն փորձ ու կարողություններ ունեն տվյալ ոլորտում, այսինքն, որոշակի իրավահարաբերություններով այդ ծառայություններն իրենց են պատվիրակվել: Վերջիններս բոլոր հաշվետվությունները հընթացս տրամադրում են նախարարությանը, որպեսզի ծրագրերի ֆինանսավորումը շարունակվի:

«2016-2017թթ.-ին նույն կազմակերպություններն են եղել: Կան միջոցառումներ, որ ուղղակի պատվիրակված են ըստ օրենքի: Այսինքն՝ Գյումրու և Վանաձորի

տեխնոլոգիական դպրոցների ապահովման համար կառավարության որոշում կա, որտեղ հստակ նշվում է, թե իրենց գործունեության ապահովման համար ինչ միջոցներ են տրամադրվում և որ կառույցն է պատասխանատու, տվյալ դեպքում «Ձեռնարկությունների Ինկուբատոր» հիմնադրամն է: Այս առումով այնպես չէ, որ մենք ենք որոշում, թե ով լինի, այսինքն՝ կա կառավարության կողմից պարտավորություն, որ «հայ-հնդկական S2S գերազանցության» կենտրոնը բացվել է Հայաստանի և Հնդկաստանի կառավարությունների համատեղ ծրագրերի շրջանակներում, որի գործունեության ապահովումը պետք է իրականացնենք մենք: Միջազգային պայմանագրերով կամ հաճայնագրերով կամ տեղական օրենսդրությամբ է պայմանավորված այդ ամենը»:

(Նախարարության ներկայացուցիչ)

Նախարարությունում դրամաշնորհների կամ ՔՀԿ-ներին ֆինանսական աջակցության տրամադրման ընթացակարգը կենտրոնացված չէ որևէ վարչության կամ աշխատանքային խմբի գործառույթներում: Այսինքն՝ նախարարությունում կան աջակցող և հարակից վարչություններ, որոնց համատեղ աշխատանքի արդյունքում է իրականացվում ֆինանսավորման գործընթացը, և յուրաքանչյուր վարչություն իր մասով է պատասխանատվություն կրում:

«Օրինակ՝ պայմանագրերի բաժին ունենք, որը զբաղվում է միայն պայմանագրերով, ֆինանսական բաժինը՝ ֆինանսների ուղղությամբ և այլն: Բովանդակային ապահովման մասը մենք ենք անում: Նայում ենք, թե ոնց են իրականացնում, ինչ արդյունքներ կան և այլն»:

(Նախարարության ներկայացուցիչ)

Ծրագրերի իրականացնողները եռամսյակային, կիսամսյակային և տարեկան հաշվետվություններ են ներկայացնում նախարարություն, իսկ մշտադիտարկումը իրականացվում է այցելություններով՝ արդյունքների ֆիզիկական չափելիության ու տեսանելիության գնահատմամբ:

Սահմանված մրցութային կարգը բացասաբար է ազդել նախարարության որոշ միջոցառումների իրականացման վրա: Այն միջոցառումները, որոնք ուղղակիորեն պատվիրակված են հստակ կազմակերպությունների, չեն կարող դադարեցվել մրցութի պատճառով, հետևաբար ըստ նախարարության ներկայացուցչի դրանք պետք է թողնել պարտավորությունների իրականացման այն շրջանակներում, որոնք սահմանվել են նախկինում, իսկ այն միջոցառումները, որոնք հնարավոր են մրցութային ընթացակարգերով անել՝ առաջնորդվել նոր կարգով:

Ֆինանսների նախարարություն

Իրավիճակի նկարագրություն: ՀՀ ՖՆ-ն մշտադիտարկմանը պատասխանել է՝ կցելով 2016-2017թթ. նախարարարությունների կողմից ֆինանսաբյուջետային ծախսերի վերաբերյալ ողջ տեղեկատվությունը՝ կազմակերպությունների անուններով, ծրագրված և փաստացի հատկացված գումարների չափերով: Սակայն տեղեկատվությունը ներկայացվել է միայն «Սուբսիդիաներ ոչ պետական, ոչ կառավարչական կազմակերպություններին» և «նվիրատվություններ այլ շահույթ չհետապնդող կազմակերպություններին» տնտեսագիտական հոդվածներով, մինչդեռ ՔՀԿ ներկայացուցիչները 2017թ. դրամաշնորհներ էին ստացել «այլ ընթացիկ դրամաշնորհներ» և «այլ ծախսեր» հոդվածներով: Ի սկզբանե նախարարությունը ներկայացրել էր միայն 2016թ. տվյալները՝ վերոնշյալ 2 հոդվածների համաձայն, իսկ 2017թ.-ի տվյալները՝ հորդորել գտնել «Ինտերակտիվ բյուջեում»: Վերջինս մեր մշտադիտարկման ողջ ընթացքում աշխատել է որոշակի թերացումներով: Իսկ «Պայմանագրեր» դաշտը որոնման համար առհասարակ անհասանելի է: Միննույն ժամանակ ՀՀ ՖՆ-ում նշեցին, որ իրենք ՔՀԿ-ների հետ չեն համագործակցում:

Ընդ որում 2017թ. բյուջեի կատարման հաշվետվության մեջ ՀՀ ՖՆ-ն 100 միլիոն դրամ տրանսֆերտային գումար է հատկացրել «*Օրենսդրությամբ (օրենքներով և կառավարության որոշումներով) նախատեսված օժանդակություն և փոխհատուցումներ ՏԻՄ-երին, կուսակցություններին և այլն*» ծրագրի իրականացման համար՝ «*աջակցություն քաղաքական կուսակցություններին, հասարակական կազմակերպություններին, արհմիություններին*» նպատակով:

Միջուռքի նախարարություն

Իրավիճակի նկարագրություն: Մեր հարցմանը ՀՀ ՄՆ-ն պատասխանել է, որ 2016-2017թթ. ընթացքում նախարարությանը բյուջեով հատկացված միջոցներից նվիրաբերության պայմանագիր է կնքել «Հայ կանանց միջազգային միավորում» ՀԿ-ի հետ՝ յուրաքանչյուր տարի հատկացնելով 14 միլիոն դրամ: Բացի նշված կազմակերպությունից այլ ՔՀԿ-ների վերաբերյալ տեղեկատվություն չի պարունակում հարցման պատասխանում, բացի այդ հարցման պատասխանին չեն կցվել ո՛չ հաշվետվություններ, ոչ էլ պայմանագրերի օրինակները հնարավոր եղավ գտնել ՀՀ ՖՆ «Ինտերակտիվ բյուջեից»: Մեր հարցման մեջ նաև խնդրել էինք փոխանցել կոնտակտային անձանց տվյալներ, ովքեր մեզ կկարողանան պարզաբանումներ տալ նախարարությունից ՔՀԿ-ներին տրամադրվող ֆինանսական աջակցության ձևերի մասին: Նշված կոնտակտային անձը հայտնեց, որ ինքն իրավասու չէ այդ հարցերով մեզ պատասխանելու և ուղղորդեց այլ

բաժիններ: Մի քանի տարբեր ստորաբաժանումների հեռախոսահամարները ճշտելուց հետո, ինչպես և մյուս նախարարություններում, այնպես էլ ՀՀ ՄՆ-ում, մեզ հուզող հարցերին պատասխանեց ֆինանսատնտեսական բաժնի մասնագետը, ով իր ողջ հարցազրույցի ընթացքում նշեց միայն, որ այդ հատկացումները գաղտնիք են պարունակում և որևէ երրորդ անձի իրենք չեն կարող հայտնել դրանց մանրամասները:

Այսպիսով մեր մշտադիտարկման շրջանակներում, ՀՀ ՄՆ-ի հետ ունեցած փորձառության արդյունքում, կարելի է եզրակացնել, որ պետական բյուջեից տրամադրվող գումարները ՔՀԿ-ներին ոչ միայն առանց մրցույթի են հատկացվում և ենթադրում են ոչ թափանցիկ ընթացակարգեր, այլև գումարների տրամադրումը որևէ հաշվետվողականություն չունի, այն առումով, որ դրանց մասին տեղեկատվությունը հույժ գաղտնի է պահվում:

Այդուհանդերձ ըստ ՖՆ տվյալների երևում է, որ 2017թ. ՀՀ ՄՆ-ն «նվիրատվություն այլ շահույթ չհետապնդող կազմակերպություններին» հոդվածով 2 պայմանագրեր է կնքել (մեկը 10 մլն, մյուսը՝ 4 մլն դրամ գումարի չափով) «Հայ կանանց միազգային միավորում» ՀԿ-ի հետ: Համապատասխանաբար առաջինը՝ «աջակցություն Վրաստանի հայալեզու լրատվամիջոցներին» ծրագրի իրականացման համար, մյուսը՝ «Աջակցություն Թբիլիսիում գտնվող հայ գրողների պանթեոնի պահպանմանը» ծրագրի իրականացման նպատակով: Ընդ որում նույն գումարի չափով միևնույն ծրագրերի իրականացման համար 2016-2017թթ.-ին անընդմեջ տվյալ կազմակերպությանը հատկացում է արվել:

Բացի այդ 2017թ. նախարարությունը պահուստային ֆոնդից 20 միլիոն դրամ նվիրատվության պայմանագիր է կնքել «Սիրիահայերի հիմնախնդիրները համակարգող կենտրոն» ՀԿ-ի հետ ՀՀ ԲՈՒՀ-երում սիրիահայ ուսանողներին ուսման վարձ հատկացնելու նպատակով: Միևնույն ժամանակ 2017թ. ընթացքում 3 անգամ գնումների մասին ՀՀ օրենքի համաձայն անցկացվել են մրցույթներ:

ՀՀ տարածքային կառավարման և զարգացման նախարարություն

Իրավիճակի նկարագրություն: Մշտադիտարկման ընթացքում ՀՀ ՏԿԶՆ ներկայացուցիչը նշեց, որ իրենք որևէ կերպ չեն առնչվում դրամաշնորհային մրցույթների և պետական բյուջեից ոչ պետական, ոչ առևտրային կազմակերպություններին հատկացվող ֆինանսական աջակցության գործընթացների կազմակերպման ու անցկացման հետ: Բոլոր տեսակի ֆինանսական հատկացումներն իրականացվում են համաձայն ՀՀ կառավարության որոշումների, իսկ իրենց նախարարությունն ընդամենը միջնորդ կազմակերպություն է, ով կնքված պայմանագրերի կազմակերպչական և

վարչական պարտավորությունների իրականացման վերահսկողությամբ է զբաղվում:

Մասնավորապես հարցմանն պատասխանում նախարարությունը 2016-2017թթ. ընթացքում պետական բյուջեից ոչ պետական, ոչ առևտրային կազմակերպություններին հատկացված ֆինանսական միջոցների վերաբերյալ որևէ հաշվետվություն չի ներկայացրել (հաշվետվությունները բացակայում են նաև պաշտոնական կայքէջում), սակայն ներկայացրել է, թե հաշվետու ժամանակահատվածում որքան գումարներ է հատկացրել նշված կառույցներին:

Մասնավորապես 2017թ. հիմնական բաժիններին չդասվող պահուստային ֆոնդից նախարարությունը 1,190,693.5³⁵ հզր դրամ է հատկացրել նվիրաբերության պայմանագրով Հայաստանի տարածքային զարգացման հիմնադրամին «այլ կապիտալ դրամաշնորհներ» տնտեսագիտական հոդվածով:

3000.0 հզր դրամ³⁶ և 10,270.6 հզր դրամ³⁷ տրամադրվել է նվիրաբերության պայմանագրով «Հայաստանի համայնքների միություն» ԻԱՄ-ին «Նվիրատվություններ այլ շահույթ չհետապնդող կազմակերպություններին» տնտեսագիտական հոդվածով: 59,617.0 հզր դրամ³⁸ և 20,000.0 հզր դրամ³⁹ տրամադրվել է նվիրաբերության պայմանագրով «Երևան» հիմնադրամին «Նվիրատվություններ այլ շահույթ չհետապնդող կազմակերպություններին» տնտեսագիտական հոդվածով:

Գյուղատնտեսության նախարարություն

Իրավիճակի նկարագրություն: ՀՀ ԳՆ-ին ուղարկված հարցման պատասխանում 2016-2017թթ.-ին պետական բյուջեից ֆինանսական աջակցություն ստացած ոչ առևտրային, ոչ պետական կազմակերպությունները նախարարության կողմից ստեղծված պետական հիմնադրամներն են, մասնավորապես «Գյուղատնտեսության զարգացման» ՀՄԴ-ն, «Սևանի իշխանի պաշարների վերականգնման և ձկնաբուծության զարգացման» ՀՄԴ-ն, «Անտառների զարգացման և վերականգնման» ՀՄԴ-ն և «Հայաստանի խաղողագործության և գինեգործության» ՀՄԴ-ն: 2016թ. և 2017թ. ՀՀ ԳՆ-ն Սևանի իշխանի պաշարների վերականգնման և ձկնաբուծության զարգացման հիմնադրամի կանոնադրական նպատակների իրականացման նպատակով համապատասխանաբար տրամադրել

³⁵ [ՀՀ կառավարության 03.08.2017թ. թիվ 912-ն որոշմամբ:](#)

³⁶ [ՀՀ կառավարության 18.11.2016թ. թիվ 1182-ն որոշմամբ](#)

³⁷ [ՀՀ կառավարության 23.03.2017թ. թիվ 292-ն որոշմամբ:](#)

³⁸ ՀՀ կառավարության 22.09.2016թ. թիվ 1017-ն որոշմամբ: Տե՛ս նաև [«ՀՀ տարածքային կառավարման և զարգացման նախարարության 2016 թվականի այն ծրագրերի ֆինանսական հաշվետվությունների վերլուծությունը, որոնց համար նախարարությանը վերապահված է բյուջեի գլխավոր կարգադրիչի պարտականությունները»:](#)

³⁹ [ՀՀ կառավարության 28.09.2017թ. թիվ 1222-ն որոշմամբ:](#)

է 3 մլրդ դրամ⁴⁰ և 2 մլրդ դրամ⁴¹: 2016թ. 44,148.03 հզր. դրամ⁴² «Նվիրատվություններ այլ շահույթ չհետապնդող կազմակերպություններին» հոդվածով պահուստային ֆոնդից հատկացում է արվել տարբեր բյուջետային ծրագրերի իրականացման նպատակով: «Հայաստանի խաղողագործության և գինեգործության» ՀՄԴ-ի կանոնադրական հիմնախնդիրների իրականացմանն աջակցելու համար 2016թ. հատկացվել է 103,500.00 հզր դրամ⁴³, իսկ «Հայաստանի խաղողագործության և գինեգործության ՀՄԴ-ին աջակցություն» ծրագրով 2016թ. և 2017թ. համապատասխանաբար 108,250.00 հզր դրամ⁴⁴ և 94,031.10 հզր դրամ⁴⁵: Այնուհետև 2017թ. բյուջեի վերաբաշխմամբ ՀՀ անտառների վերականգնման և զարգացման ՀՄԴ-ի գործադիր մարմնի (վարչակառավարչական ապարատի) պահպանման ծախսերի փոխհատուցման նպատակով հատկացվել է 11886.5 հզր դրամ⁴⁶: Ընդհանուր առմամբ ՀՀ ԳՆ-ն 2016թ. և 2017թ. ընթացքում մեր հարցման համաձայն համապատասխանաբար ծախսել է 3,25,898.03 հզր. դրամ և 2,105,917.60 հզր դրամ: Նախարարությունից ստացված հարցման պատասխանում որևէ հաշվետվություն չի ներկայացվել կատարված ծախսերի վերաբերյալ: Կայքէջում ևս հաշվետվությունները բացակայում են:

Ըստ նախարարության ներկայացուցչի ներկայիս վերակազմավորումների արդյունքում նախարարության ՀՄԴ-ներից մի մասը գտնվում են լուծարման եզրին: Նախկինում ՀՄԴ-ները ստեղծվել են հատուկ նպատակային ինչ-որ ծրագրեր իրականացնելու համար, որոնք մշակվել են ըստ նախարարության ռազմավարության և վարվող քաղաքականության: Նախարարության կողմից մի շարք միջոցառումների ու ծրագրերի իրականացումը 2016-2017թթ. պատվիրակվել է պետական ՀՄԴ-ներին կամ ԾԻԳ-երին: ԳՆ-ի հիմնական խոշոր ՀՄԴ-ն, որին պատվիրակվել են ծառայություններ, եղել է Գյուղգարգացման ՀՄԴ-ն, որը գտնվում է լուծարման գործընթացում և արդեն այդ նպատակով հանձնաժողով է ձևավորվել: ՀՄԴ-ն հիմնականում խորհրդատվություններ է մատուցել գյուղատնտեսության ոլորտում: Այն իր մեջ ներառել է նաև նախկինում գյուղատնտեսական նախարարության ոլորտում գոյություն ունեցող ԾԻԳ-երը և դրանց կողմից իրականացվող ծրագրերը: Այսինքն՝ Գյուղգարգացման ՀՄԴ-ն միավորել է բոլոր ԳԱՄԿ-երը՝ համակարգելով և զբաղվելով դրանց աշխատանքների իրականացմամբ: Այժմ ՀՄԴ-ի գործառույթները ամբողջությամբ տեղափոխվել են նախարարություն:

⁴⁰ [ՀՀ կառավարության 24.03.2016թ N 328-Ն որոշման համաձայն:](#)

⁴¹ [ՀՀ կառավարության 20.04.2017թ. N 438-Ն որոշման համաձայն:](#)

⁴² [ՀՀ կառավարության 02.06.2016թ. N 564-Ն որոշման համաձայն:](#)

⁴³ [ՀՀ կառավարության 22.12.2016թ N 1307-Ն որոշման համաձայն:](#)

⁴⁴ Նույն որոշմամբ:

⁴⁵ [ՀՀ կառավարության 16.06.2017թ. N 671-Ն որոշման համաձայն:](#)

⁴⁶ [ՀՀ կառավարության 23.11.2017թ. N 1493-Ն որոշման համաձայն:](#)

«Նախկինում այդ ամենն արել է հիմնադրամբ, բայց չգիտեմ, թե մենք ինչքանով կկարողանանք իրականացնել այդ գործառույթները, որովհետև այն իսկապես մեծ պատասխանատվության ծավալ ունի՝ որպես քաղաքային ամբողջ այդ մարզային կենտրոնները ներառել մեր կազմում դժվար է պատկերացնել»:

(Նախարարության ներկայացուցիչ)

Նախարարության ներկայացուցչի հաղորդմամբ այս տարի ՀՀ ԳՆ հաստիքակազմը աճելով դարձել է երկու հարյուր հիսուն հաստիք: Եվ նախկինում, որպեսզի նախարարությունը չուենար ուռճացված մեծ հաստիքակազմ, ստեղծվել էին վերոնշյալ ՀՄԴ-ները՝ իրականացվող ծրագրերն առավել արդյունավետ դարձնելու նպատակով:

Նախարարության աշխատակազմի համար առայժմ պարզ չէ, թե որքանով է օպտիմալացման այս գործընթացը արդյունավետ, քանի որ իրենց գործառույթները մի քանի անգամով ավելացել են, իսկ նախարարությունն էլ վերամիավորվում է Տնտեսական զարգացման և ներդրումների նախարարության հետ և դառնում է Ֆինանսների նախարարություն: Նման անորոշության պայմաններում էլ ՀՄԴ-ների գործառույթները գումարվում են նախարարության իրենց գործառույթներին ու հավելյալ նաև կարող են ավելանալ այլ չնախատեսվող խնդիրներ կապված նախարարության վերամիավորման հետ: Մյուս կողմից էլ ՀՄԴ-ների լուծարումը կարող է առաջացնել նաև իրավական և ֆինանսական ռիսկեր, քանի որ դրանց պատվիրակված էին միջազգային վարկային ծրագրեր, որոնք նույնպես հիմա նախարարության պատասխանատվության տակ են գտնվում, մինչդեռ նախարարությունը չունի համապատասխան որակավորումն անցած մասնագետներ, ովքեր կկարողանան միջազգային պարատվորություններին համապատասխան հետևել պայմանագրերի կատարմանը:

«Այն մասնագետները, որոնք զբաղվել են հիմնարդամներում միջազգային պայմանագրերի կնքմամբ, այսօր չկան, իսկ նախարարությունը չունի մասնագիտական այնպիսի ներուժ, որը կկարողանա իրականացնի նման ծրագրեր: Այդո՞ք իրենց մենք կկարողանանք ներառել մեր աշխատանքներում, որովհետև այդ աշխատողների աշխատավարձերը գաղտնիք չէ, որ շատ բարձր են, իսկ նախարարությունում ցածր են աշխատավարձերը»:

(Նախարարության ներկայացուցիչ)

Պաշտպանության նախարարություն

Իրավիճակի նկարագրություն: Պաշտպանության նախարարությունը մեր ուղարկած հարցումներին առհասարակ չի պատասխանել⁴⁷: Նշենք նաև, որ «Ինֆորմացիայի ազատության կենտրոնը» նույնատիպ [հարցում](#) էր ուղարկել

⁴⁷ Տե՛ս նաև [Ինֆորմացիայի ազատության կենտրոնի հարցման արդյունքը](#):

2018թ. սեպտեմբերի 11-ին ստանալու համար 2017-2018թթ նախարարության կողմից տրամադրված նվիրատվությունների և նվիրաբերությունների վերաբերյալ տեղեկատվություն, որին նախարարությունը նույնպես չէր պատասխանել: Մինչդեռ բյուջեի կատարողական հաշվետվությունում երևում է, որ 2017թ. նախագորակոչային թվակազմից ՀՀ ՁՈԻ համար վարորդների պատրաստման ծրագիրը իրականացվել է Պաշտպանամարզատեխնիկական ՀԿ-ի կողմից, որին հատկացվել է 44,8 միլիոն դրամ: Վերջինս մասնագիտացված է ՀՀ ՁՈԻ համար ռազմական մասնագետների պատրաստման և տեխնիկական ձևերի զարգացման ուղղությամբ⁴⁸: ՀԿ-ի վերաբերյալ համացանցից հնարավոր եղավ պարզել, որ ամբողջական անվանումը [«Պաշտպանամարզատեխնիկական /ՊՄՏ/ օդանավորդների և տիեզերագնացների դպրոց ՀԿ է, որի նախագահն է գեներալ-մայոր Արկադի Տեր-Թադևոսյանը:](#)

Բացի այդ հետազոտությանը մասնակցած ՔՀԿ ներկայացուցիչներից մի քանիսը նշեցին, որ տարբեր ծրագրերի շրջանակներում համագործակցել են նախարարության հետ, մասնավորապես «Պատիվ ունեմ» այլընտրանքային զինծառայության ծրագրերի շրջանակներում մատուցվել էին խորհրդատվական ծառայություններ:

Մշակույթի նախարարություն

Իրավիճակի նկարագրություն: Մշտադիտարկման ընթացքում հեռախոսազանգով կապ է հաստատվել ՀՀ ՄՆ-ի տարբեր վարչությունների հետ, սակայն մասնագետների մեծ մասը հրաժարվում էր պատասխանել կամ հեռախոսահամարները զբաղված էին: Նախարարությունում հնարավոր չէղավ որևէ մեկի հետ դեմ առ դեմ հարցազրույց իրականացնել: Բոլորը ուղղորդում էին մեկ այլ բաժին: Մասնավորապես փորձել ենք կապ հաստատել հարցման պատասխանում նշված կոնտակտային անձի հետ, ով այնուհետև ուղղորդել է մեկ այլ աշխատակցի: Արդյունքում՝ շղթայական զրույցների ու փոխանցվող հեռախոսահամարներով որևէ աշխատակից չգտնվեց, ով հստակ կներկայացներ և կպատասխաներ, թե ինչպիսի ընթացակարգեր են գործում նախարարությունում դրամաշնորհային մրցույթների անցկացման համար: Սակայն զրույցների ընթացքում աշխատակիցները հայտնեցին, որ յուրաքանչյուր վարչություն ինքն է որոշում, թե որ կազմակերպությանը ինչ գումար պետք է տրամադրի ու ինչ պայմանագիր կնքի նրանց հետ՝ իրականացվելիք բյուջետային ծրագրերի և նպատակների առանձնահատկություններով պայամանավորված: Ծրագրերի ընթացիկ գնահատումն ու վերահսկողությունը ևս իրականացվում է ըստ

⁴⁸ [Չինկոմիսարիատները՝ բանակ-հասարակություն կապի կարևորագույն օղակ:](#) «Ավանգարդ» թերթի էլեկտրոնային տարբերակ: Դիտվել է 25.03.2019թ.

վարչությունների: Ըստ աշխատակիցների՝ նախարարությունն ունի նաև հաշվետվության ձևանմուշներ, որոնք հնարավոր չեղավ գտնել պաշտոնական կայքէջում⁴⁹:

Մշակույթի նախարարության կողմից 2016-2017թթ. տրամադրվող դրամաշնորհները չեն եղել մրցույթային կարգով: ՔՀԿ-ների հավաստմամբ դրամաշնորհների տրամադրման կարգը շատ խճճված ու բարդ էր, քանի որ կարիք էր առաջանում բազմաթիվ զանգերի միջոցով ճշտելու հայտադիմումների լրացման կարգը: Բացի այդ շատ հաճախ հնարավոր չի եղել կապ հաստատել նախարարության հետ և ստանալ սպառիչ պատասխաններ: Մյուս կողմից էլ, ըստ ֆինանսական աջակցություն ստացած կառույցների, ոչ միայն ընթացակարգերն են բարդ եղել, այլև հասկանալի չի եղել, թե ինչպես են ձևավորվում հանձնաժողովները, ովքեր քննել ու գնահատել են յուրքանչյուր կազմակերպության հայտը: Այդ առումով շատ ՔՀԿ ներկայացուցիչների կարծիքով իրենց ներկայացրած հայտի մերժումը ոչ միայն հիմնավորված ու պատճառաբանված չի եղել, այլև ներկայացված ծրագրերի գնահատման համար նախարարությունը չի ունեցել որոշակի գերակայություններ և ռազմավարություն, որպեսզի իր ծառայությունների ու միջոցառումների անցկացումը պատվիրակեր ՔՀԿ-ներին:

Մշակույթային միությունների և ՀԿ-ների հետ ունեցած հեռախոսային հարցումների համաձայն՝ 2019թ. մրցույթային կարգով դրամաշնորհների տրամադրումը իրենց գործունեության համար բազմաթիվ ռիսկեր է պարունակում: Նախ խնդիր է առաջանում այն ՔՀԿ-ների աշխատանքներում, ովքեր պարբերաբար ֆինանսավորում են ստացել որոշակի մշակույթային միջոցառումների, փառատոնների, համերգներ կազմակերպման ու անցկացման համար, քանի որ հիմա իրենցից շատերը մերժվում են, կրկին առանց որևէ հիմնավորման, և պարզ չէ, թե այն միջոցառումը, որը երկար տարիներ իրականացվել է, ինչպես պետք է ֆինանսավորում գտնի այլ աղբյուրներից: Նախարարությունում նաև ցածր է դրամաշնորհային մրցույթների ավտոմատացման մակարդակը (փաստաթղթաշրջանառությունը էլեկտրոնային համակարգով չէ), այսինքն՝ մի կողմից պահանջվող փաստաթղթերն են շատ, մյուս կողմից էլ անորոշ են դրանց ներկայացման ընթացակարգերը: Որևէ մասնագետ կամ ստորաբաժանում չկա, ով զբաղվում է ՔՀԿ-ների հետ հաղորդակցության ապահովմամբ և կարող է կապող օղակ հանդիսանալ նախարարության և ՔՀԿ-ների միջև:

---

⁴⁹ * Կայքում հաշվետվությունները միայն նկարագրական ու ֆինանսական բաղադրիչներով էին ներկայացված: Բացակայում են առանձին կազմակերպությունների կողմից ծրագրերի իրականացման վերաբերյալ հաշվետվություններ:

Նախարարությունը ճկուն չէ դրամաշնորհային փաթեթները պատրաստելիս և տարբեր ստորաբաժանումներ միմյանց հետ մասնակցային ու համակցված չեն աշխատում: Ընդհանուր աշխատանքը բաժանված է ըստ տարբեր բաժինների, և յուրքանչյուրն անկախ մյուսից կատարում է իր աշխատանքը, արդյունքում որևէ անձ այդ ողջ գործընթացում պատասխանատու և հաշվետու չի լինում որևէ խնդրի համար, բացի այդ տեղեկատվությունը միմյանց մեջ մեծ դժավարությամբ է փոխանցվում: Հետագոտությանը մասնակցած շատ ՔՀԿ-ների կարծիքով այստեղ դրամաշնորհային մրցույթի անցկացման ընթացքը քառտիկ է և կարգավորման կարիք ունի: Բացի այդ դրամաշնորհային մրցույթների անցկացման և կառավարման վերաբերյալ նախարարության ներկայացուցիչների հմտություններն ու գիտելիքները ցածր են, ինչի համար պետք է վերապատրաստումներ կամ փորձի փոխնակումներ իրականացնել այդ ոլորտում արհեստավարժ մասնագետների ներգրավմամբ:

ՄՆ-ն նաև 2017թ. բյուջեում ուշագրավ արդյունքներ ունի Քաղաքացիական հասարակության տեղեկացվածության և հաղորդակցման բարձրացման նպատակով, մասնավորապես այս նպատակը ամրագրված է մի շարք ծրագրերի վերջնարդյունքներում (Տե՛ս աղյուսակ 10.-ում):

Աղյուսակ 10 ՀՀ ՄՆ բյուջեում ՔՀՀ-ի իրագրելի մասնաբաժանումներ

N	Ծրագրի անվանումը	Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը	Փաստացի ծախսեր Հազ. դրամ	Կատարման %
1	Կինեմատոգրաֆիայի ծրագիր	Քաղաքացիական հասարակության տեղեկացվածության և հաղորդակցման բարձրացում կինոարվեստին	660,359.60	100,00
2	Արվեստի պահպանման և զարգացման ծրագիր	Քաղաքացիական հասարակության տեղեկացվածության և հաղորդակցման բարձրացում արվեստի ոլորտում	6,135,826.96	99.88
			2,124.85	42.50
			109,784.00	100.00
			15,000.00	100.00

Բացի այդ նախարարությունը նաև համագործակցում է մի շարք ՄՊԸ-ների և ՓԲԸ-ների հետ, օրինակ հրատարակչական աշխատանքների, տպագրության, տեղեկատվության արխիվացման, միջոցառումների կազմակերպման և այլ նպատակներով:

Առաջարկներ և պարզաբանումներ:

- Նախարարությունում, քանի որ այս տարի նոր է մտցվել դրամաշնորհային մրցույթի ընթացակարգերը, աշխատակիցներից շատերը չեն տիրապետում

դրամաշնորհների կառավարման և մրցույթների անցկացման հմտություններին:

- Մրցույթի ընթացքում առաջացել են բազմաթիվ տեխնիկական խնդիրներ, որոնք կապված են եղել փաստաթղթերի հավաքման և լրացման հետ:
- Նախարարությունը պետք է գործընկերային մշակույթ ձևավորի ՔՀԿ-ների հետ արդյունավետ աշխատելու համար:
- ՔՀԿ ներկայացուցիչների հետ պարբերաբար հանդիպում-քննարկումներ պետք է անցկացվեն, որպեսզի փորձի փոխանակման միջոցով դրամաշնորհային մրցույթների կազմակերպման հմտություններ ձևավորվեն:
- Հեշտացնել և հստակեցնել դրամաշնորհային մրցույթների ընթացակարգերը, հայտարարությունները պատրաստել երկար վերջնաժամկետով և տարածել դրանք տեղեկատվական տարբեր հարթակների միջոցով՝ հասանելի դարձնելով այն շահառու կառույցների համար:

Սպորտի և Երիտասարդության Հարցերի նախարարություն

Իրավիճակի նկարագրություն: ՀՀ ՍԵՀՆ-ում 2017թ. նախարարության կողմից դրամաշնորհներին ՔՀԿ ներկայացուցիչները դիմել են cragrer.am առցանց համակարգով: 2018թ. կեսերից համակարգը փոփոխվել է և անցում է կատարվել դրամաշնորհների տրամադրման հին կարգին, որը փորձագետների և ոլորտի մասնագետների կարծիքով էտնթաց է՝ հաշվի առնելով գործող կարգի անարդյունավետությունն ու արդիականացման հետ կապված խնդիրները: Դրամաշնորհային նախկին համակարգը երկրում միակ տեխնոլոգիական առումով ավտոմատացված համակարգն էր: Համակարգի առավելություններից մեկն այն էր, որ այն անձնավորված չէր, դիմումատուներն ու գնահատող հանձնաժողովի անդամները միմյանց չէին տեսնում, նվազեցված էր անձի գործոնն ու դեմ առ դեմ շփումները:

Շատերի կարծիքով ՍԵՀՆ դրամաշնորհների տրամադրման առցանց համակարգը նվազեցրել էր ոլորտում կոռուպցիոն ռիսկերի հնարավորություններն ու առավել թափանցիկ դարձրել պետական բյուջեից ֆինանսական միջոցների տրամադրման գործընթացը: Նման թափանցիկ ընթացակարգեր ունենալու անհրաժեշտությունն ըստ փորձագետների կապված էր նախարարությունում որոշում կայացնողների պատրաստակամությամբ: Մինչ առցանց համակարգը, ինչպես և մյուս նախարարություններում, պետական միջոցների տրամադրումը կամայականությունների տեղի է տվել և առաջացրել կոռուպցիոն սխեմաներ, որոնց բացառման համար էլ մշակվել է նման առցանց համակարգ:

Այն ներդնելու համար մասնագետների կողմից ուսումնասիրվել են Եվրոմիության «Երիտասարդները շարժունության մեջ»⁵⁰ դրամաշնորհային ծրագրերի ընթացակարգերն ու հայտադիմումի ձևերը: Վերջիններս համարվել են նախատիպ, իսկ առցանց համակարգը հարմարեցվել է մեր իրականությանը և դարձել է յուրահատուկ գործիք, որի միջոցով հնարավոր եղավ մի քանի տարի կանոնակարգել նախարարության կողմից դրամաշնորհների տրամադրման գործընթացը: Առցանց համակարգը՝ որպես յուրահատուկ արդիականացված գործիք, նույնիսկ ներկայացվել է միջազգային հարթակներում, մասնավորապես Եվրոպական խորհրդում: Հիմնական գերխնդիրը, որը հնարավոր էր լինում լուծել համակարգի միջոցով՝ փաստաթղթաշրջանառությունը կանոնակարգելու և էլեկտրոնային դարձելու հարցն էր: Բացի այդ թվային առցանց համակարգը հեշտացնում էր մարզային ՔՀԿ-ների մասնակցությունը դրամաշնորհային մրցույթներին, քանի որ հեռավար կարգով հնարավորություն էր ստեղծում նրանց համար ներկայացնելու դիմումն ու անհրաժեշտ փաստաթղթերի փաթեթը:

Նկարագրված առցանց համակարգով 2016-2017թթ. նախարարության կողմից դրամաշնորհների տրամադրման կարգը ունեցել է հստակ չափորոշիչներ, որով գնահատվել են ներկայացված հայտադիմումները: Բացի այդ գոյություն է ունեցել անկախ փորձաքննություն և յուրաքանչյուր հայտ գնահատվել է երեք անկախ փորձագետների կողմից: Այսպիսով՝ ստեղծված է եղել նաև փորձագիտական մեծ թիմ, որը հնարավոր չէր ուղղորդել, կառավարել և միջնորդավորված կոռուպցիոն մեխանիզմների դաշտ ստեղծել: Փորձագետների գրանցումը ևս տեղի է ունեցել անկախ, այսինքն՝ փորձագետները, ընտրելով այն ոլորտներ, որոնցում իրենք կարող էին կատարել փորձագիտական աշխատանք և գնահատել ծրագրային առաջարկները, համապատասխան հիմնավորումներ են ներկայացրել իրենց ինքնակենսագրականի կամ այլ փաստաթղթերի տեսքով: Այնուհետև, որպեսզի բոլոր փորձագետներն ունենային միևնույն տեսլականն ու ընթացակարգերի վերաբերյալ համանման պատկերացումներ, անցել են մի շարք վերապատրաստումներ: Վերջնական փուլում արդեն քննություն են հանձնել, պարզելու համար տվյալ ոլորտի նրանց գիտելիքները, հմտություններն ու փորձագիտական ներուժը:

Փորձագետների հավաստմամբ համակարգը չնայած որոշակի առումով լուծել էր դրամաշնորհների տրամադրման ընթացակարգերի թափանցիկության ու հասանելիության խնդիրը, սակայն հաշվետվողականությունն այդպես էլ բավարար հիմքերի վրա դրված չէր: Ըստ փորձագետի ծրագրի մշակման նախնական փուլում որոշված է եղել ՔՀԿ-ների կողմից իրականացրած ծրագրերի հաշվետվությունները հասանելի դարձնել առցանց տարբերակով, սակայն հընթացս այդ որոշումը չեղարկվել է՝ ծրագրերում առկա ֆինանսական

⁵⁰ [«Երիտասարդները շարժունության մեջ». անգլերեն լեզով:](#)

թերությունները բացահայտելու և դրանք պարզորոշ ներկայացնելու մեջ մեծ ռիսկեր տեսնելու պատճառով:

Համակարգը գործել է բավականին երկար և արդյունավետության բարձրացման նպատակով ահռելի աշխատանք է տարվել, հետևաբար հետազոտությանը մասնակցած շատ ՔՀԿ ներկայացուցիչներ գտնում են, որ մյուս նախարարությունները ևս պետք է անցնեն այդ համակարգով դրամաշնորհներ տրամադրելու կարգին՝ հաշվի առնելով նաև այն հանգամանքը, որ հենց մեր իրականությունում է այն փորձարկվել և արդեն հայտնի է դրանում առկա թերություններն ու առավելությունները:

Առցանց դրամաշնորհային համակարգով մրցույթին մասնակցող ՔՀԿ ներկայացուցիչների համար մշակվել են հատուկ ուղեցույցներ, որտեղ ներկայացվել են դրամաշնորհին դիմելու համար անհրաժեշտ տեխնիկական ու բովանդակային քայլերը: Նույնիսկ մերժում ստացած ՔՀԿ-ներն առանձին իրազեկվել են, թե ինչ խնդիրներ են ունեցել, և ինչպես կարող են դրանք շտկել հաջորդ մրցույթին մասնակցելիս:

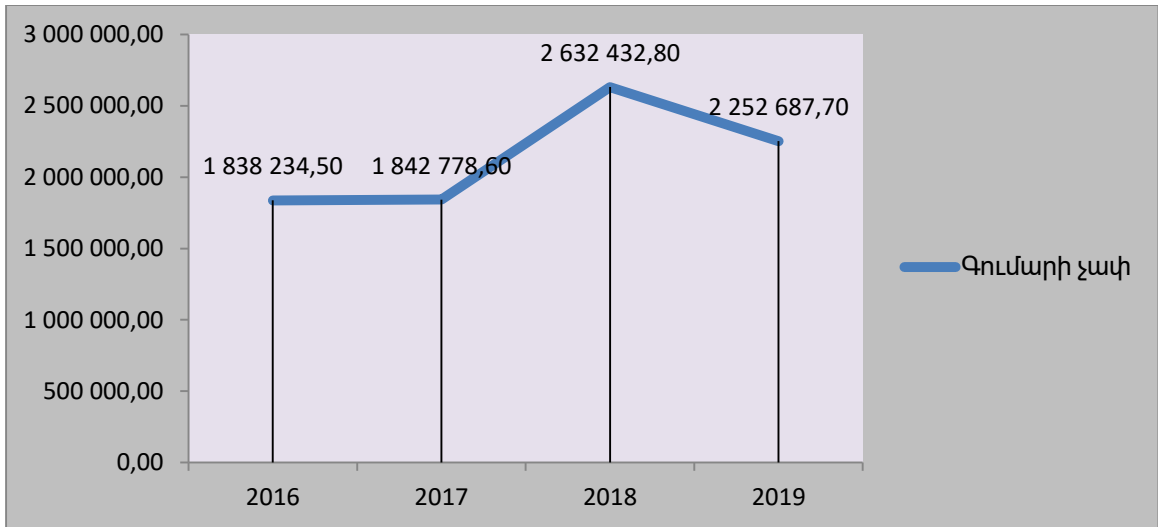
Սակայն առցանց համակարգն աշխատել է միայն երիտասարդական ծրագրերի ֆինանսավորման համար, իսկ ՄՀԿ-ները ֆինանսական աջակցություն ստացել են սպորտի քաղաքականության վարչությունից: ՄՀԿ-ների պարագայում պետությունը որոշակի պարտավորություն ունի նրանց գործունեությունը ֆինանսապես ապահովելու համար: ՄՀԿ-ների հետ ունեցած հեռախոսային զրույցների ընթացքում պարզ դարձավ, որ նրանք հիմնականում ուղղակի ֆինանսական հատկացում են ստանում նախարարությունից, որն ամրագրվում է յուրաքանչյուր տարի ՀՀ բյուջեի մասին օրենքում⁵¹: Ի տարբերություն այլ կառույցների՝ վերջին տարիներին ՄՀԿ-ները նկատել են իրենց տրամադրվող ֆինանսական միջոցների աճ նախորդ տարիների համեմատությամբ:

Այսպիսով ՄԵՀՆ-ն ֆինանսավորում է երկու էականորեն տարբեր ոլորտներ, որոնցից յուրաքանչյուրն իր յուրահատկություններն ու առանձնահատկություններն ունի:

Մասնավորապես, ՄՀԿ-ները հարցման ընթացքում նշում էին, որ իրենց ֆինանսավորումը հիմանականում վերջին տարիներին աճել է, ինչում իսկապես կարելի է համոզվել, դիտարկելով 2016, 2017, 2018, 2019 թթ. բյուջեի մասին օրենքն ուսումնասիրելով:

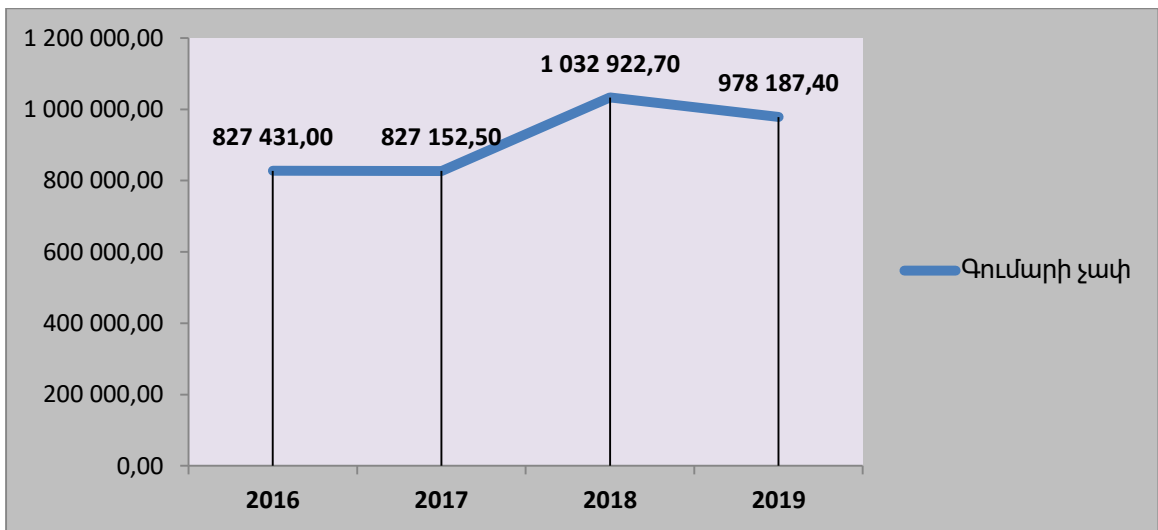
⁵¹ Տե՛ս օրինակ «2019թ. բյուջեի մասին օրենք»-ի «Պետական աջակցություն ազգային փոքրամասնությունների հասարակական կազմակերպություններին» 1200 տողը:

Գծապատկեր 9. 2016-2019թթ. բյուջետային ծրագրերում մարզական հասարակական կազմակերպություններին ծրագրված ֆինանսական հատկացումների չափը (հզր դրամ):

Ի հեճուկս ՄՀԿ-ների ԵՀԿ-ների կարծիքով ֆինանսական միջոցները երիտասարդական ծրագրերի անցկացման նպատակով էականորեն նվազել են վերջին տարիներին, որը կրկին կարելի է տեսնել բյուջեի բաշխման տվյալներից:

Գծապատկեր 10. 2016-2019թթ. բյուջետային ծրագրերում երիտասարդական հասարակական կազմակերպություններին ծրագրված ֆինանսական հատկացումների չափը (հզր դրամ):

Հետազոտության մասնակիցները, առցանց հարցման ընթացքում նաև նշել են, որ ՄԵՀՆ-ի կողմից տրամադրվող դրամաշնորհները պարբերաբար ստացել են միննույն կազմակերպությունը, որը պարզելու նպատակով համեմատենք 2016-2017թթ. դրամաշնորհներ ստացած կառույցները: Հետևաբար անհրաժեշտ է պարզել, թե որքանով են այդ կարծիքները հիմնվոր: 2016թ. ՄԵՀՆ-ն 39 դրամաշնորհ է տրամադրել տարբեր ՔՀԿ-ներին, իսկ 2017թ.-ին՝ 33, որոնցից շատերը երկու տարիների համեմատությամբ կրկնվում են, այսինքն՝ աղյուսակ 14.-ից կարելի է

տեսնել, որ 19 կազմակերպությունները երկու տարիների ընթացքում 2 և ավելի անգամներ դրամաշնորհ են ստացել ՄԵՀԿ-ից. որոշ դեպքերում ծրագրերը կրկնվում են հաջորդ տարվա կտրվածքով: Մասնավորապես 2016թ.ին՝ 33895010 դրամ, 2017թ.-ին՝ 26118370 դրամ հատկացվել են կրկնվող կազմակերպություններին, իսկ ընդհանուր դրամաշնորհների բյուջեն 2016թ.-ին եղել է 50250802 դրամ, իսկ 2017թ.-ին 49489465 դրամ (Տե՛ս աղյուսակ 14.):

Այդուհանդերձ, 2018թ. փոխնախարարը կասեցրեց դրամաշնորհների տրամադրման առցանց համակարգը, պատճառաբանությամբ, որ այն կարծես թե օրենքի պահանջներով չի իրականացվել: Այսինքն՝ առաջացել են անհամապատասխանություններ կառավարության 1937-Ն որոշման հետ ՀԿ-ներին դրամաշնորհների տրամադրման կարգի վերաբերյալ: Որոշման մեջ դրամաշնորհային մրցույթները հստակ նշված է, թե ինչպես պետք է անցկացվեն, մասնավորապես պետք է կազմվի հանձնաժողով պետական գերատեսչությունների ներկայացուցիչներից, իսկ crager.am կայքում մրցույթների գնահատման հանձնաժողովը ոչ թե գերատեսչության անդամներից է կազմվել, այլ փորձագետներից:

Առաջարկներ և պարզաբանումներ:

- 2018թ.-ից անցում է կատարվել դրամաշնորհների տրամադրման առավել հին ընթացակարգի, որը չի ապահովում ՔՀԿ-ների համար թափանցիկ և հասանելի միջավայր պետական բյուջեից տրամադրվող դրամաշնորհային մրցույթներին մասնակցելու համար:
- Առցանց դրամաշնորհային համակարգն այդքան էլ դյուրին չէր ըստ ՔՀԿ ներկայացուցիչների: Համակարգի հետ աշխատելիս տեխնիկական խնդիրներ են առաջացել:
«Նախ տեղեկատվության պահպանելու համար, առցանց համակարգը այդքան էլ ճիշտ չէ, քանի որ կենդանի փաստաթղթերի հետ պետք է գործ ունենաս ու քո թիմը պետք է աշխատի տարբեր տեղերից: Ավելի հարմար է լինում գուզլ դրայվով համատեղ աշխատել: Բացի դրանից էլեկտրոնային համակարգը ունենում էր խափանումներ: Մանավանդ մեր իրականությունը հաշվի առնելով, երբ բոլորը վերջին պահին են փորձում լրացնել հայտը, որ եթե մի 100 հոգի լրացնում է միաժամանակ, սերվերը ծանրաբեռնվում է և խնդիր է առաջանում»:
(Փորձագետ)
- ՔՀԿ ներկայացուցիչները, չնայած բարձր էին գնահատում համակարգի նորարարությունն ու թափանցիկությունը, բայց և այնպես անընդհատ մատնանշում էին համակարգում տեղ գտած տեխնիկական խնդիրների մասին: *«Չնայած առցանց դրամաշնորհային համակարգը մրցունակ էր*

նույնիսկ շատ Եվրոպական երկրների համեմատությամբ, բայց համակարգում կային նաև շատ թերություններ ու այնպես չէր, որ իդեալական համակարգ էր: Իր բյուրոկրատական թղթաբանությունը բավականին բարդ էր ու ստեղծվել էր այնպիսի իրավիճակ, թեպետ ամեն ինչ գրված էր ուղեցույցներում, նույն գնահատման չափանիշներն էլ կային, բայց եռամսյակին մրցույթին դիմում էին մի 20 կազմակերպություններ ու 20-ից առնվազն 10-ը մերժվում էին տեխնիկական չափանիշներից ելնելով: Մնում էր մի տաս հայտ ու դրանից մի 8-9-ը ֆինանսավորվում էր: Համարյա ստացվում էր, որ դու եթե առաջին պատնեշը հաղթահարում ես, հաջորդիվ դու ֆինանսավորվում ես»:

(ՖԽՔ մասնակից)

- «Առցանց դիմելուց բացի էնտեղ պայման կար, որ դիմումը պետք է տպվեր թղթային տարբերակով երկու օրինակից ու ողջ փաթեթով հանձնվեր նախարարություն, ինչն, ըստ իս, ոչ միայն բնապահպանական առումով էր սխալ, որ առցանց դիմում ես ու թղթային տարբերակով ես նաև հանձնում դիմումը, այլև դժվար էր նախարարություն հասցնելու առումով, քանի որ կար հստակ վերջնաժամկետ»:

(ՖԽՔ մասնակից)

- Գնումների մասին ՀՀ օրենքը երիտասարդական միջոցառումների և ծրագրերի անցկացման համար բազմաթիվ դժավարություններ և խնդիրներ է առաջացնում ըստ ՔՀԿ ներկայացուցիչների: Ոչ միայն այն պատճառով, որ գնառաջարկի համար փաստաթղթեր են ներկայացնում, այլև այն, որ ժամկետների առումով եղել են դեպքեր, որ ֆինանսական աջակցությունը տրամադրվել է ավելի ուշ, սակայն հաշվետվությունները ներկայացնելու համար ժամկետները ուշացնելիս առաջանում են տույժեր ու տունգանքներ:
- Գնումների գործընթացը պետք է պարզեցվի երիտասարդական ոլորտի ծրագրերի իրականացման համար, քանի որ նախապես հնարավոր չէ կանխատեսել, թե ծրագրի իրականացման ընթացքում ինչ խոչընդոտներ կարող են առաջանալ, որոնց ֆինանսական բաղադրիչը նախապես գնահատված չի եղել:
- ՄԵՀՆ-ի կողմից դրամաշնորհների տրամադրման առցանց համակարգը, մի քանի տարի փորձարկվելով, կենսունակ մեխանիզմներ է մշակել, որով հնարավոր է որոշակի չափով նվազեցնել կոռուպցիոն հնարավոր սխեմաների առաջացումը, հետևաբար այս կարգով կարող են անցկացվել նաև մյուս նախարարությունների դրամաշնորհային մրցույթները: Համակարգն արդեն բավարար չափի մշակված է, ունի հայտադիմումի ձև, առանձնացված են հստակ չափորոշիչներ և արտաքին ձևավորում, ինչպես նաև գնահատման ու փորձաքննության համար անհրաժեշտ գործիքակազմ:

- «Օրինակ՝ Եվրոխորհրդի երիտասարդական բաժինն ունի իդեալական կառուցվածք, երբ երիտասարդների հետ առնչվող ցանկացած որոշում կայացվում է համատեղ, այսինքն՝ երիտասարդները և հենց պաշտոնյաները երկխոսում են միմյանց հետ ու երիտասարդական հատվածը ընտրովի է, մի մասն էլ նշանակովի է: Ու այդ հատվածին ընտրում է ամբողջ Եվրոպայից երիտասարդական խորհուրդները ու միջազգային երիտասարդական կազմակերպությունները: Կոնկրետ ես նույնպես կցանկանամ, որ խորհուրդները լինեն ընտրովի, քվեարկեն ու գուցե դա մրցակցություն առաջացնի ոլորտում»:

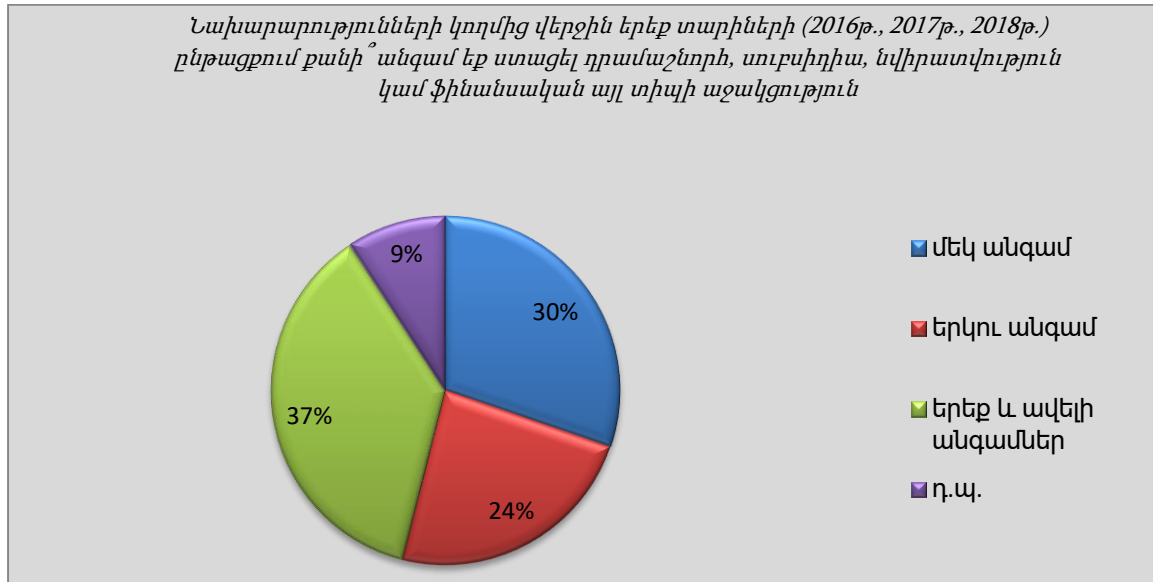
(ՖԽՔ մասնակից)

- Անհրաժեշտ է մշակել երիտասարդական քաղաքականություն, որտեղ կամրագրվեն երիտասարդական խորհուրդների գործունեության, երիտասարդական աշխատողների և երիտասարդական աշխատանքի հնարավոր բոլոր առանձնահատկություններն ու զարգացման ռազմավարական ուղղությունները:
- Կոռուպցիոն ռիսկերի առկայության պատճառով բոլոր նախարարությունները չեն ներդնում առցանց դրամաշնորհային համակարգ և չեն կանոնակարգում ոլորտն այնպիսի ընթացակարգերով, որոնք կդարձնեն պետական բյուջեից դրամաշնորհների հատկացումը ավելի թափանցիկ և հասանելի բոլոր ՔՀԿ-ների համար:

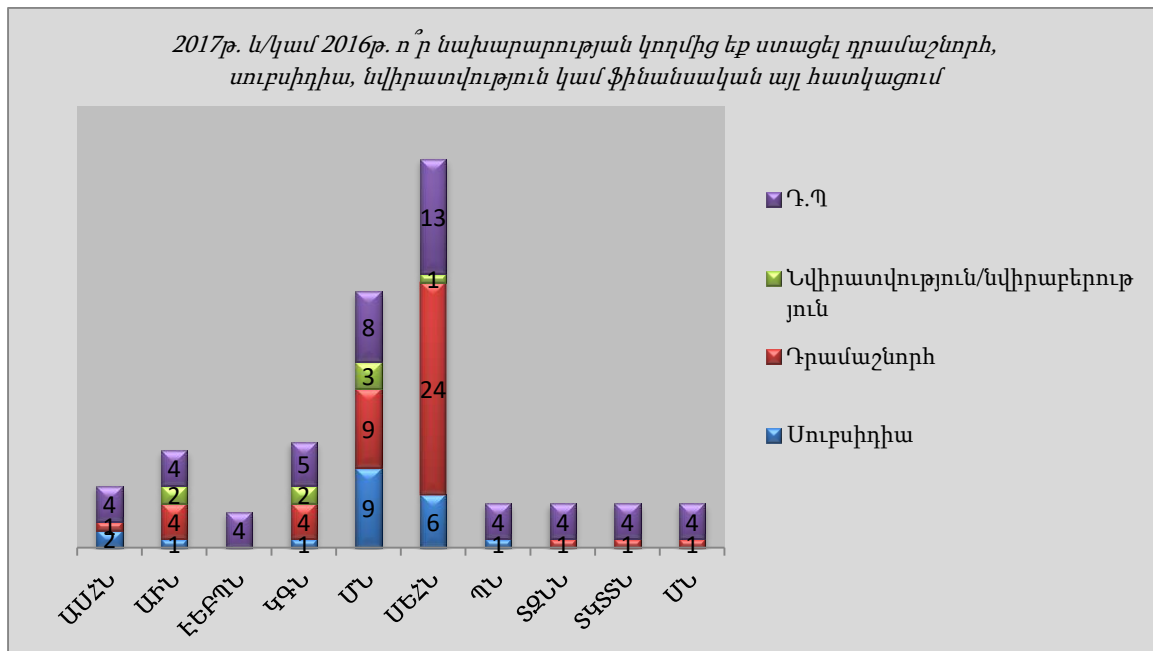
Առցանց հարցման տվյալների վերլուծություն

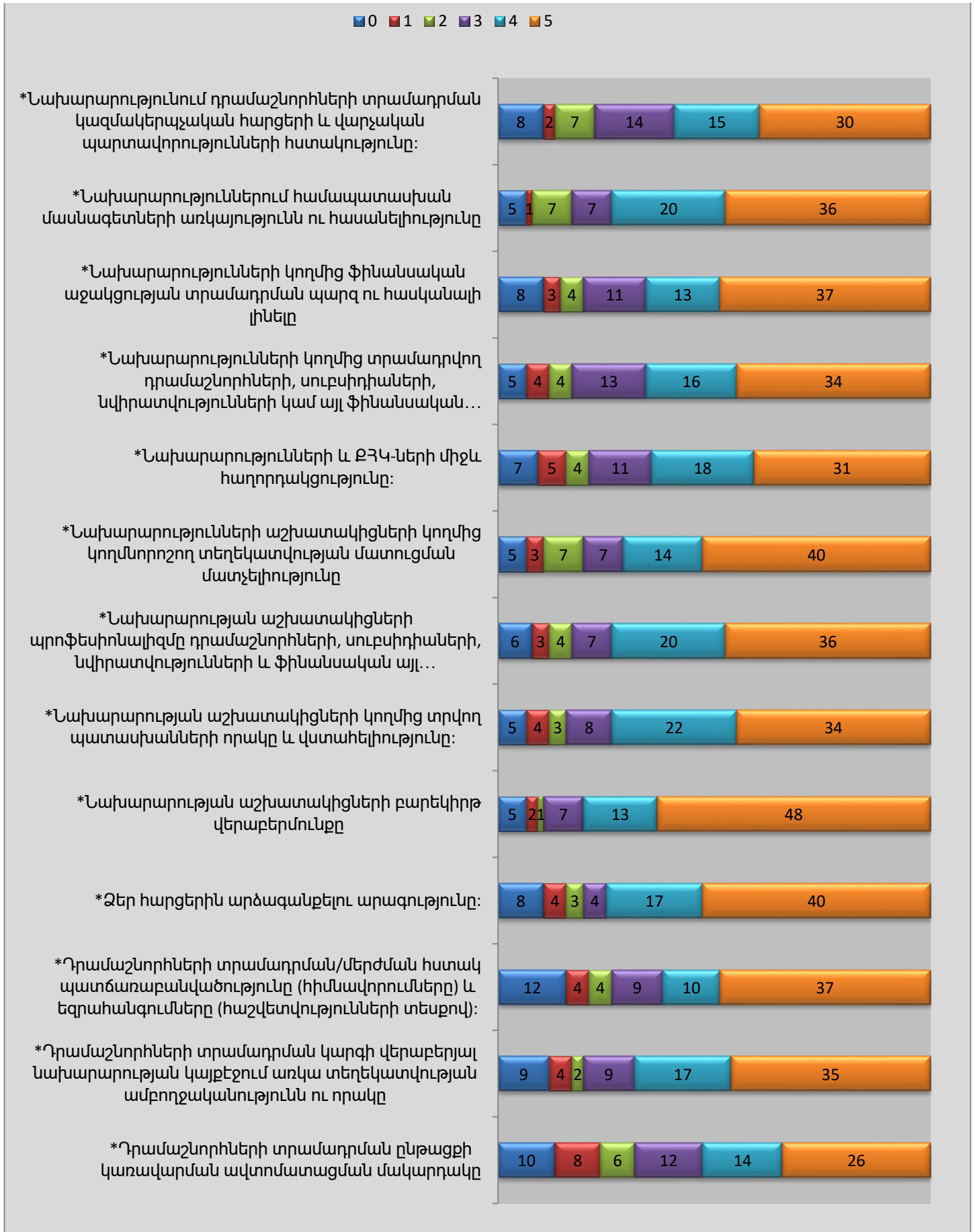
Առցանց հարցում նախարարություններից 2016-2017թթ. ֆինանսական աջակցություն ստացած կառույցների շրջանում

Գծապատկեր 11.

Գծապատկեր 12.

Գծապատկեր 14.

Ի՞նչ էք կարծում վերջին երեք տարիների ընթացքում նախարարությունների կողմից ՔՀԿ-ներին տրամադրվող ֆինանսական աջակցությունը դրամաշնորհների, սուբսիդիաների, նվիրատվությունների կամ ծառայությունների պատվիրակման տեսքով ...

Գծապատկեր 15.

Ինչպե՞ս կգնահատեք նախարարությունների կողմից 2017թ.-ին (նաև 2016-ին) ոչ պետական, ոչ առևտրային կազմակերպություններին տրամադրված դրամաշնորհների, սուբսիդիաների, նվիրատվությունների ու պատվիրակված ծառայությունների մատուցման համար առկա օրենսդրական հիմքերը՝

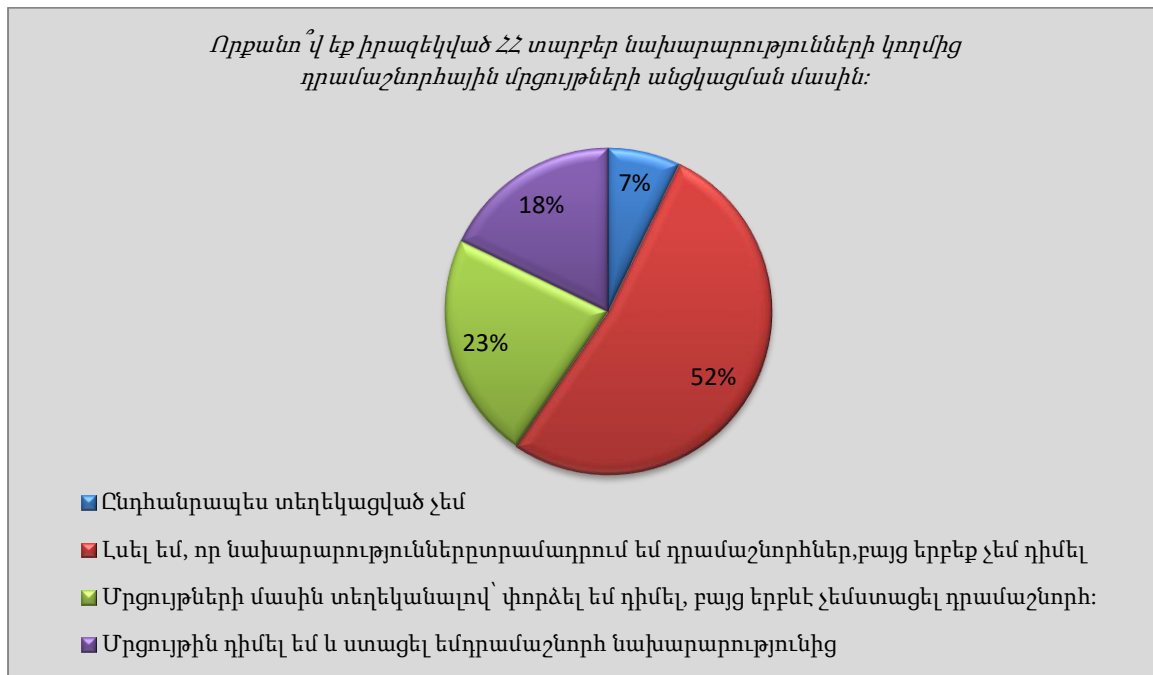
Գծապատկեր 16.

Նախարարություններն ունե՞ն հատուկ կրթված մասնագետներ ոչ պետական, ոչ առևտրային կազմակերպությունների ներկայացուցիչների հետ աշխատելու համար:

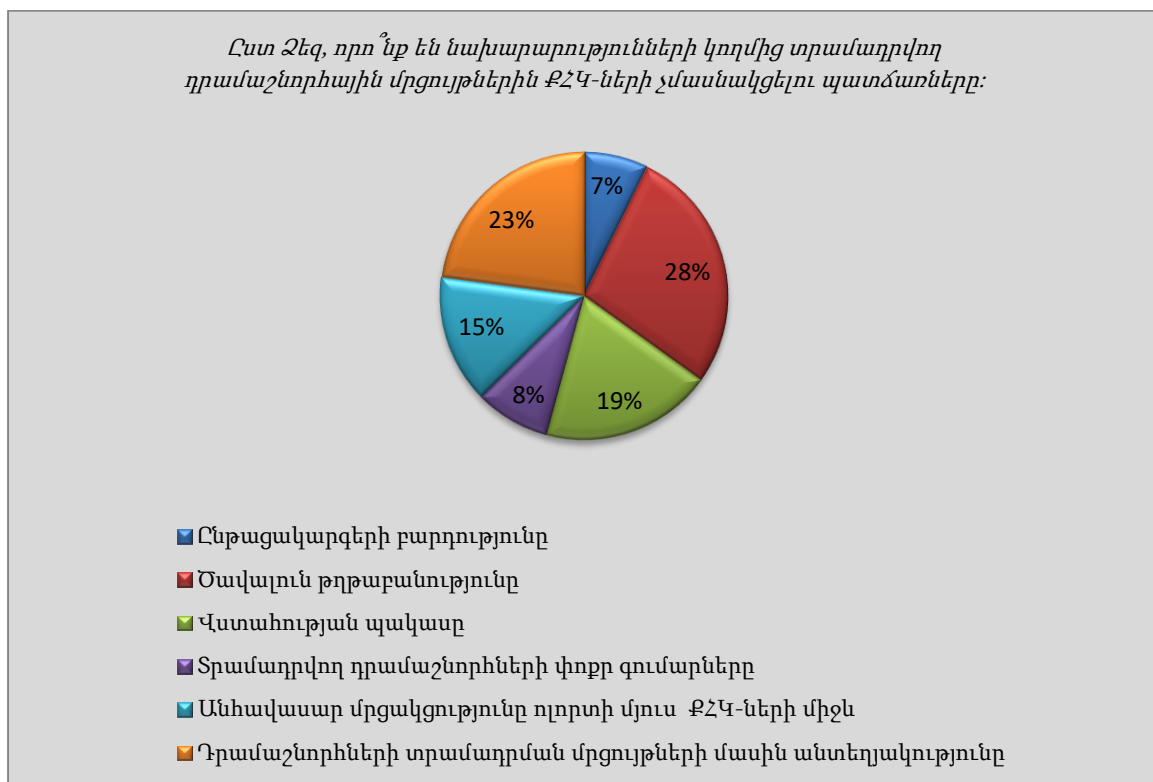

Առցանց հարցում ՔՀԿ ներկայացուցիչների շրջանում

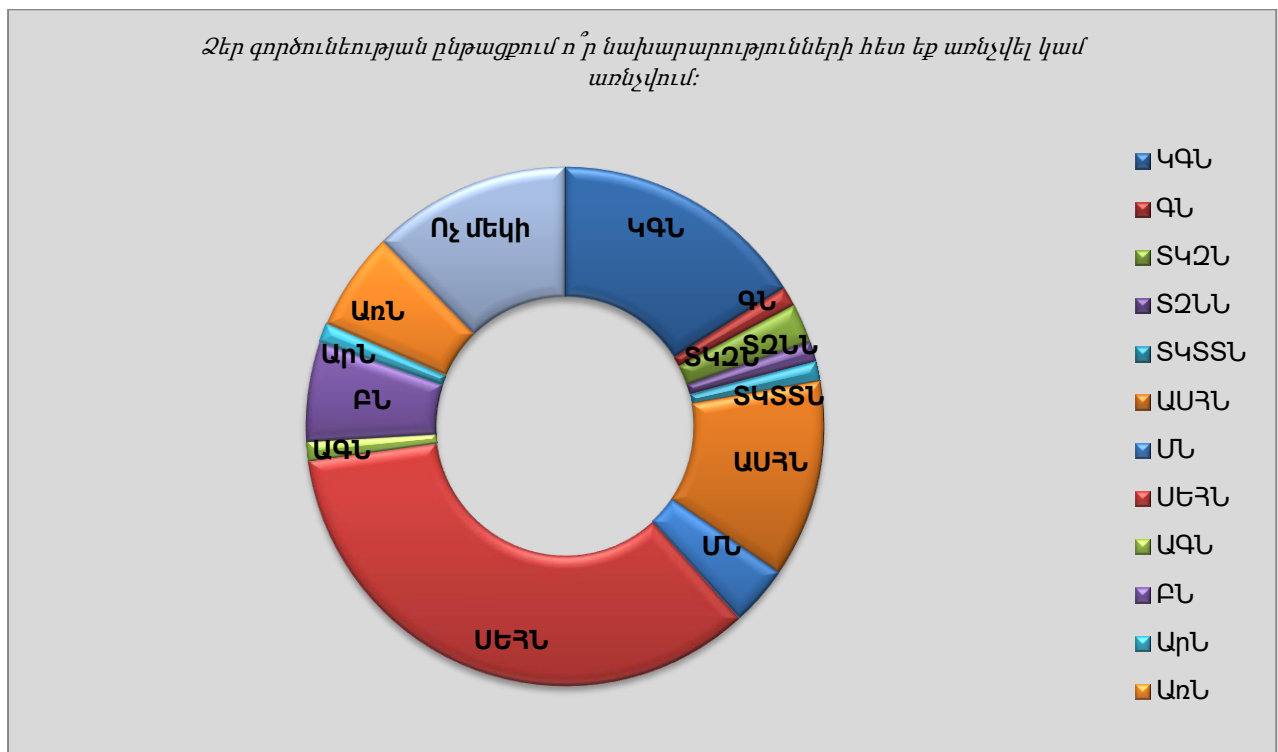
Գծապատկեր 17.

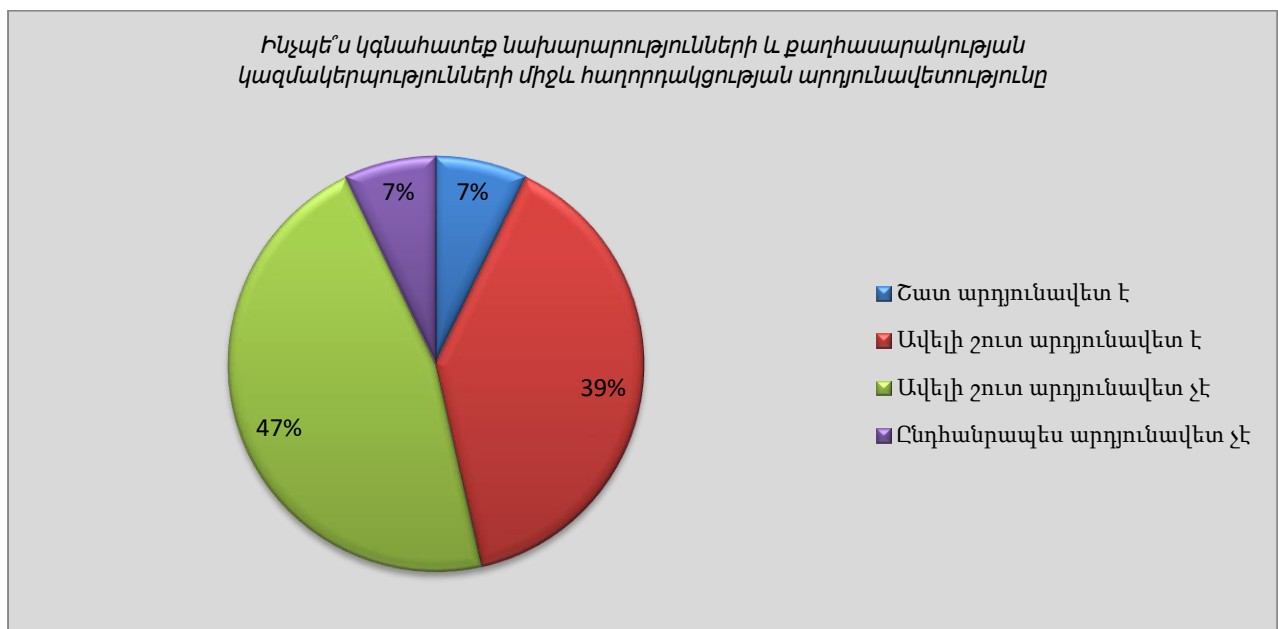
Գծապատկեր 18.

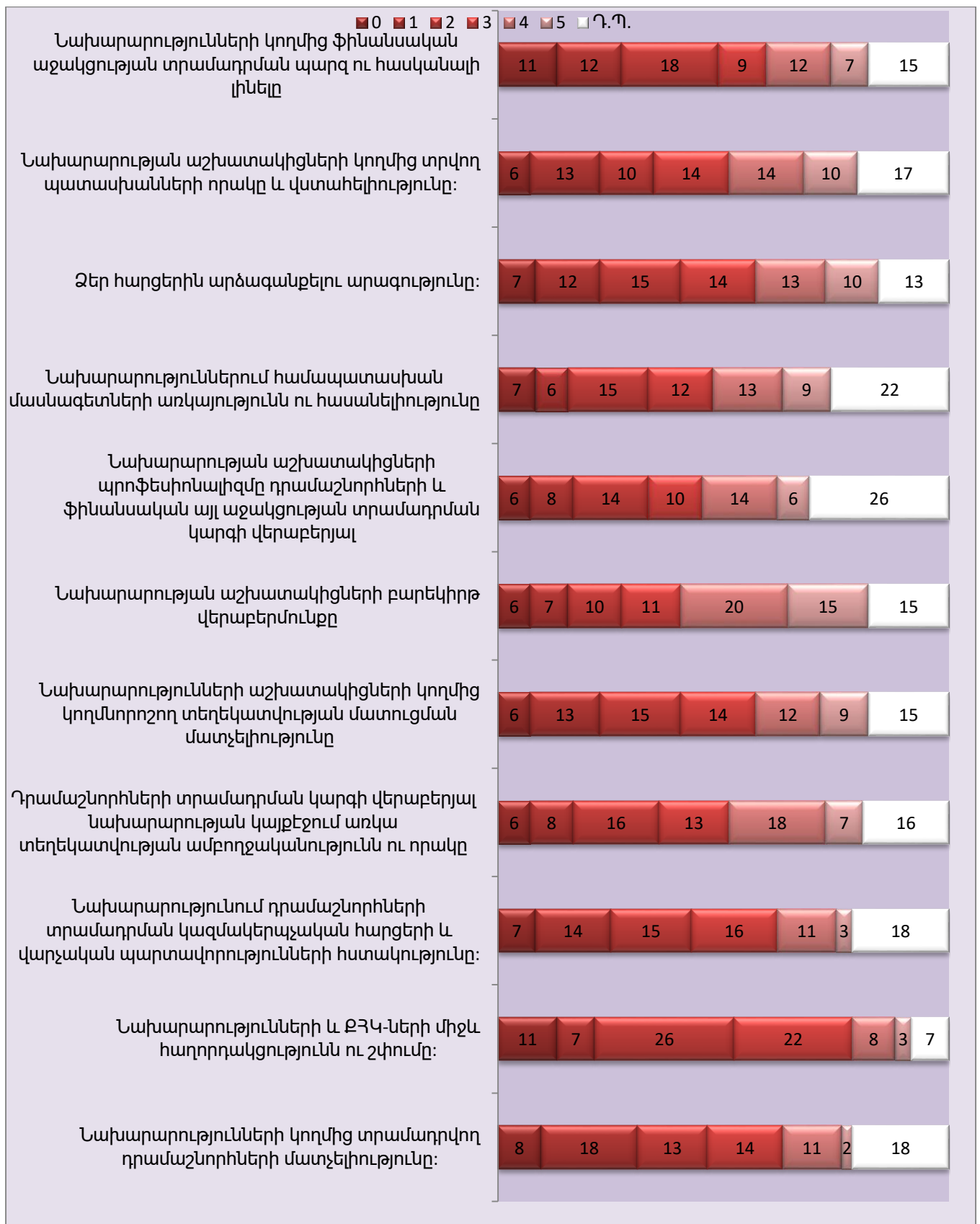
Գծապատկեր 19.

Գծապատկեր 20.

Գծապատկեր 21.

Աղյուսակ 11. Առցանց հարցումների արդյունքում ստացված առաջարկությունների քանակական դրսևորում

ԱՌԱՋԱՐԿՆԵՐ	ԿՐԿՆՎՈՂ (անգամ)
Պարզեցնել դրամաշնորհային մրցույթների ընթացակարգերը, թղթաբանությունը նվազեցնել:	15
Պարզեցնել գնումների վերաբերյալ փաստաթղթահավաքությունը, գնառաջարկները ներկայացնել դրամաշնորհ ստանալու դեպքում:	11
Պետական մարմինների աշխատանքն ու տրամադրվող ֆինանսական միջոցների ընթացակարգերը դարձնել ամբողջությամբ թափանցիկ, մատչելի և հաշվետու:	11
Արագ արձագանքել, հետադարձ կապի ապահովման և հաղորդակցության միջոցները բարելավվել	10
Ստեղծել առողջ մրցակցություն մրցույթներ իրականացնելիս՝ արդար և մատչելի ընթացակարգերով, քանի որ նախարարություններն աշխատում են միայն իրենց ծանոթ ՔՀԿ-ների հետ և ՔՀԿ-ների վստահությունը նվազել է:	10
Թվայնացնել և ավտոմատացնել դրամաշնորհային մրցույթների անցկացումը՝ մարդու սուբյեկտիվ միջամտության առավելագույն նվազեցմամբ:	9
Մեծացնել ՔՀԿ-ների ֆինանսական աջակցության ծավալները, որը կվերացնի ՔՀԿ-ների կախվածությունը արտաքին ֆինանսական աղբյուրներից:	8
Քննարկումների և երկխոսության հնարավորություններ ստեղծել ՔՀԿ-ների և պետական մարմինների միջև դրամաշնորհային մրցույթների անցկացման ընթացակարգերի և առնչվող այլ հարցերի վերաբերյալ:	7
Աջակցել դիմումատուներին դրամաշնորհային մրցույթների փաթեթները լրացնելու և մրցույթին դիմելու համար նախարարության պատասխանատու անձանց միջոցով, ովքեր կմասնագիտանան այդ ոլորտում:	6
Հանրային լայն իրազեկում կատարել մարզերում և այլ բնակավայրերում պետական դրամաշնորհային մրցույթների վերաբերյալ	6
Երկարատև և բարձր կարևորությամբ ծրագրերի համար նախատեսել երկարաժամկետ ֆինանսավորում: Հաշվի առնել ՔՀԿ-ի փորձառությունը, ստեղծած արժեքն ու գործունեության կարևորությունը:	5
Հստակեցնել ՔՀԿ-ների և պետական մարմինների համագործակցության օրենսդրական դաշտն ու կարգավորումները:	5
Դրամաշնորհային ծրագրերը գնահատել և ֆինանսավորել ըստ ծրագրի կարևորության և հեռանկարների որոշ ծրագրերի համար իրականացնելով նպատակային ֆինանսավորում առանց մրցույթի:	5
Սակագների և գնացուցակների սահմանափակումների վերանայում և համապատասխանեցում երկրում գործող իրական գներին՝ հաշվի առնելով նաև մարզերում առկա իրավիճակը (խանութների, կրպակների նմ):	5
Ամրապնդել և ընդլայնել պետական ծրագրերում ՔՀԿ-ների մասնակցությունն ու դերը	4
Վերապատրաստել նախարարությունների աշխատակիցներին և համարել որակյալ կադրերով:	4
Առցանց հաշվետվությունների համակարգի ստեղծում և դրանց թվայնացում՝ տեսանելի դարձնելով դրանք բոլորի համար:	3
Վերանայել ՔՀԿ-ների հարկային պարտավորությունները ԱԱՀ-ի և դրույթաչափերի սահմանման մասով:	3
Նախարարություններում ՀԿ-ների տվյալների բազաների ստեղծում և իրազեկում էլ. փոստերով (էթե կան, ապա դրանք չեն կիրառվում մրցույթներ հայտարարելիս):	3
Կառավարությունում կենտրոնացնել և ստեղծել ՔՀԿ-երի հետ աշխատող մեկ ընդհանուր կառույց	3
Համապատասխանեցնել ծրագրերի, ծառայությունների մատուցման կամ միջոցառումների անցկացման և ֆինանսավորման ժամանակացույցերը:	3
Հայտերի մերժումները հիմնավորել	3
Մարզերի ՔՀԿ-ներին իրազեկել դրամաշնորհային մրցույթների մասին և հասանելի դարձնել նրանց համար:	3
Ֆինանսական նախահաշիվների հաստատման/մերժման համար հրավիրել մասնագիտական հանձնաժողով:	2
Փոքր դրամաշնորհներն ազատել գնումների օրենքի պարտավորություններից:	2
Ուղղակի ֆինանսավորվող և մրցութային եղանակով ֆինանսավորվող ծրագրերի հստակ տարանջատում:	2

Պատվիրակվող ծառայությունների շրջանակներում ՔՀԿ-ների հետ համագործակցության ընդլայնում՝ սահմանված առաջնահերթությունների շրջանակներում:	2
Վերականգնել ՄԵՀՆ-ի առաջանց դրամաշնորհային համակարգը	2
Համակարգային փոփոխություններ իրականացնել ոլորտի արդիականացման նպատակով:	2
Հայտերը չմերժել դրամաշնորհային մրցույթներում տեղ գտած տեխնիկական խնդիրների պատճառով:	1
Մշակել «երիտասարդության մասին» ՀՀ օրենք	1
Ապաքաղաքականացնել և ապակուսակցականացնել մարզական ֆեդերացիաների գործունեության դաշտը՝ ստեղծելով նոր մարմին:	1
Պատրաստել ձեռնարկներ և ուղեցույցեր պետական դրամաշնորհների կամ ֆինանսական աջակցության տրամադրման կարգի վերաբերյալ	1
ՄԵՀՆ-ի կողմից դրամաշնորհային մրցույթների հաղթողների շրջանակը ուսումնասիրել՝ պարզելու համար, թե ինչու են ամեն տարի նույն ՀԿ-ները ֆինանսավորվում:	1

Եզրափակիչ դրույթներ և առաջարկներ նախարարությունների կողմից ՔՀԿ-ներին հատկացվող ֆինանսական միջոցների արդյունավետ բաշխման նպատակով

- Իրականացնել ջատագովություն/լոբբինգ որոշում կայացնողների շրջանում ՔՀԿ-ներին ուղղված ֆինանսական հատկացումների ծավալների մեծացման և դրամաշնորհային մրցույթներն առավել թափանցիկ ու հասանելի դարձնելու համար:
- Ապակենտրոնացնել դրամաշնորհների տրամադրման գործընթացը բոլոր նախարարություններում, որը թույլ կտա խուսափել կոռուցիոն ռիսկերից. *«Այսինքն էթե ուզում են պատվիրակեն իրենց շատ ֆունկցիաներ, մի նախադեպը սպորտի նախարարության փորձն է: Կոնկրետ կա համակարգ, թեստավորած, դիզայն արած, թե ոնց կարելի է այն աշխատեցնել ու կազմակերպել գործընթացը: Իմ կարծիքով մեր համակարգի սկզբունքը բավականին ունիվերսալ է: Կարող է ընդհանուր բոլոր նախարարությունների համար էլ աշխատի: Ուղղակի ամեն մեկի փորձագիտական փուլերը տարբեր լինեն»:* (Արեգ Թադևոսյան, փորձագետ):
- Քաղաքական կամք դրսևորել՝ պայքարելու համար պետական բյուջեից ՔՀԿ-ներին ֆինանսական միջոցների տրամադրման գործընթացում առկա կոռուպցիոն ռիսկերը վերացնելու և թափանցիկ ու հասանելի ընթացակարգեր սահմանելու համար:
- Հետևողական և մանրակրկիտ մշտադիտարկում իրականացնել բոլոր նախարարություններում ՔՀԿ-ներին տրամադրվող ֆինանսական միջոցների համար:
- Մշտադիտարկումն իրականացնել առավել մասնակցային և գործընկերային տարբերակով՝ ուղղված խոչընդոտների և դժավարությունների համատեղ հաղթահարմանը, այլ ոչ թե՝ պատժման ու վարչական տույժերի սահմանման:
- Ծրագրերի մշտադիտարկման և արդյունավետ կառավարման նպատակով որոշակի գումար հատկացնել և մշակել հատուկ չափորոշիչներ, որոնցով փորձաքննության կենթարկվեն մատուցվող ծառայությունների, ծրագրերի, միջոցառումների որակը, անցկացման ընթացքն ու արդյունքները:
- Յուրաքանչյուր դրամաշնորհային մրցույթի արդյունքներն ու հաշվետվությունները բացարձակ թափանցիկ տեղադրել յուրքանչյուր նախարարության պաշտոնական կայքում, որպեսզի ցանկացած ոք հնարավորություն ունենա ծանոթանալու մրցույթի արդյունքներին ու հետևելու դրանց իրականացման հաշվետվողականությանը:
- Համագործակցության և երկխոսության հաստատման համար նպաստավոր դաշտ ստեղծել կառավարության և ՔՀԿ ներկայացուցիչների միջև:

- Նվազեցնել ՔՀԿ-ների հարկման դրույքաչափերը և արդյունավետ մեխանիզմներ ստեղծել հարկային դաշտը պարզեցնելու համար: (2016թ. դեկտեմբերին ՀԿ-ների մասին օրենքի փոփոխության արդյունքում ՀԿ-ները ստացել են ձեռնարկատիրական գործունեությամբ զբաղվելու իրավունք, սակայն նրանք հարկվում են ԱԱՀ-ով և օրենսդրության մեջ չկան բացառություններ, այսինքն՝ ՀԿ-ները հարկվում են այնպես, ինչպես խոշոր ձեռնարկատիրությունները):
- Հասարակական գործունեության բոլոր ձևերի համար պարզեցնել հարկային պարտավորությունների ընթացակարգերը:
(ՀԿ-ներից շատերը հարկային դաշտի անորոշության պատճառով չեն զբաղվում ձեռնարկատիրական գործունեությամբ, քանի որ հասկանալի չեն ոչ միայն իրենց հարկային պարտավորությունները, այլև դրանից բխող ռիսկերը:
«Նախկինում ՀԿ-ները ձգտում էին ձեռնարկատիրական գործունեության, այսինքն՝ ստեղծում էին ՄՊԸ-ներ, որոնցով ծառայությունների մատուցումը ավելի հեշտանում էր: Այս պարագայում ամենաշահեկան դիրքում հիմնադրամներն էին, որոնք ծառայություններ մատուցելու հնարավորություններ ունեին և կարող էին շահույթ ստանալ իրենց իրականացրած գործառնությունից, բայց ՀԿ-ները անպայման ունենում էին մի ՄՊԸ, որով իրականացնում էին գործարքները, որը կրկին ճիշտ չէր ու ազնիվ չէր մյուսների նատմամբ, ովքեր այդքան հմուտ չէին»):
- Ֆինանսական աուդիտն իրականացնել հավելյալ միջոցներով և անկախ մարմնի կողմից: (ՀԿ-ները պարտավոր են իրենց միջոցներով աուդիտ անկացնեն, եթե հատկացվող գումարի չափը գերազանցում է 5 միլիոն դրամը: Աուդիտի այդ գործընթացում ևս կան անհստակություններ և երբեմն տարվա ընթացքում երկու աուդիտ են անցնում կազմակերպությունները: Այն նաև լուրջ պարտավորություն ու հավելյալ ծախս է ՔՀԿ-ի համար, որն իրականացվում է հենց դրամաշնորհային գումարից:
«Այսինքն ստացվում է անուղղակի հարկման պես մի բան, հարկման դեպքում գոնե դա գնում է պետական բյուջե, բայց էս դեպքում գնում է ինչ-որ լիցենզիա ստացած ու աուդիտորական գործունեություն ծավալող կազմակերպության: Լուծումն այն է, որ պետք է աուդիտի համար հենց իրենք գումարը հատկացնեն ու պատվիրատուն էլ հանդիսանա գումար տվողը: Շենց ինքը պատվիրի աուդիտը: Եթե ՀԿ-ին են թողնում, բնականաբար ՀԿ-ն իր ուզած կազմակերպությանն է դիմելու աուդիտի անցկացման համար: Բացի այն, որ դա մեծ բեռ է, միևնույն ժամանակ ռիսկային է, որ ՀԿ-ն կրնտրի այն կազմակերպությանը, որն ավելի լավ

առուղիտ կանի իր համար: Այս առումով բնականաբար օրենսդրական դաշտը բավարար չէ»):

- Պարզեցնել «Գնումների մասին ՀՀ օրենքը» և վերահսկողություն սահմանել մրցույթների անցկացման ընթացքում:

(Պարզաբանում. Հաճախ ՔՀԿ-ների համար որևէ մրցույթ հայտարարելիս արհեստականորեն ստեղծվում են մի շարք խոչընդոտներ, որոնք հնարավորություն չեն ստեղծում ՔՀԿ-ներին մասնակցելու դրանց: Մասնավորապես դրան է նպաստում նաև ՀՀ Գնումների մասին օրենքում առկա մի շարք դրույթներ:

«Արհեստականորեն այս բարդությունները բերում են նրան, որ մրցույթը չի կայանում: Իսկ նույն Գնումների մասին օրենքն ասում է, որ եթե մրցույթը չկայացավ, մրցույթ հայտարարողը կամ պատվիրատու կազմակերպությունը կարող է մեկ անձից գնում կատարել: Այդ մեկ անձից գնում կատարելն էլ մենք գիտենք, թե ոնց է արվում: Իրա քենուց, քենու քրոջից կամ չգիտես թե ումից կատարվում է արդեն որոշակի սովերային կոռուպցիոն ռիսկեր պարունակող գործարքի շրջանակներում, որից հիասթափվում են ՀԿ-ն էլ, հասարակությունն էլ, հանրային կարծիքն էլ»):

- Հստակեցնել ՔՀԿ-ների հետ նախարարությունների աշխատանքն ու համագործակցությունը համապատասխան իրավական կարգավորումներով և օրենսդրական նորմերով:

(«Մյուս հիմնախնդիրը, որ ես տեսնում եմ, դա այն է, որ մենք ունենք բավականին ցրված աշխատանք ՀԿ-ների հետ: Այսինքն նախարարություններին են տրվում գումարներ ՀԿ-ների հետ աշխատելու համար, ինչը թափանցիկ չէ և միշտ չէ, որ մրցույթի մասին հայտարարությունն ու պրոցեսը կատարվում է թափանցիկ, հստակ չափորոշիչներով և այստեղ կարծում եմ, որ կոռուպցիոն ռիսկեր նս կան: Այս կոռուպցիայի դեմ պայքարի ռազմավարության շրջանակներում շատ կարևոր է, որ այդ խնդիրը լինի կենտրոնացված ու թափանցիկ»):

- Ձևավորել նոր կառույց, օրինակ՝ «քաղաքացիական հասարակության հաստատությունների աջակցության ազգային հիմնադրամ», որտեղ կուղղվեն յուրաքանչյուր տարի ՔՀԿ-ներին պետական բյուջեից կատարվող հատկացումները:

(Պարզաբանում - Նմանօրինակ հիմնադրամներ գործում են Խորվաթիայում, Էստոնիայում, Արևելաեվրոպական երկրներում: Առաջիկա տարիներին անհրաժեշտ է անցնել նման մոդելի կիրարկման, այնուհետև եթե նախարարությունները ունենան բավարար ներուժ ինքնուրույն դրամաշնորհային մրցույթներ իրականացնելու և կառավարելու համար, կարելի է կրկին անցնել ներկայումս գոծող ցրված մոդելին կամ տարբեր

ճյուղերով ֆինանսավորման: Այդպիսի հիմնադրամում ֆինանսական միջոցների կենտրոնացումը կկանխի տարատեսակ կոռուպցիոն ռիսկեր, քմահաճ և կամայական որոշումները, որոնք ներկայիս պայմաններում դեռևս գոյություն ունեն:

«Հիմնադրամում կսահմանենք մեր առաջիկա, ասենք 2020թ. առաջնահերթությունները, որտեղ ՀԿ-ները կարող են պետության հետ համագործակցել: Կհայտարարենք առանցքային ոլորտներով մրցույթներ, կարող ենք նաև փորձագետներին տանք գնահատման՝ դրանց կարևորությունը որոշակի գործակիցներով սահմանելով: Եվ մեր ՀԿ-ներին ու իշխանություններին բերենք համագործակցության դաշտ: Եթե այդպես կենտրոնացված լինի, թափանցիկությունն ու հետաքրքրությունը մեծանում են, դա բերում է նաև օբյեկտիվության աճին, հանգեցնում է նաև կոռուպցիոն ռիսկերի էական նվազեցման և իհարկե հաշվետվողականության ու արդյունավետության բարձրացմանը»):

- Միասնական կենտրոնի ներդրման պարագայում ստեղծվեն առանձին հանձնաժողովներ, որոնց անդամները կլինեն տարբեր գերատեսչությունների, ՀԿ ոլորտի անկախ են և չեզոք ներկայացուցիչներ, ովքեր չեն մասնակցում պետական դրամաշնորհային մրցույթներին, սակայն քաջատեղյակ են դաշտի առանձնահատկություններից:
(«Մեկը տնտեսագետ լինի, մեկը սոցիալական ոլորտի փորձագետ լինի, որ տեսնի արդյո՞ք այդ ծրագիրը կարևոր է, առաջնային է այս պահին, թե ոչ և գրած ռեսուրսներով արդյո՞ք հնարավոր է այդ ծառայությունները մատուցել, թե ոչ»):
- ՔՀԿ-ների և պետության միջև համագործակցությունը զարգացնել սոցիալական գործընկերության մեխանիզմների ձևավորման և այդ ավանդույթի ներդրման միջոցով:
(Պարզաբանում. «Բազմաթիվ ՀԿ-ներ կան, որոնք նպատակներ են հետապնդում, որ կարող են պետության շահերին էլ համահունչ լինի, և պետությունն էլ ունի բազմաթիվ խնդիրներ, որոնց իրականացման համար մարդկային ռեսուրսի պակաս ունի»):
- Նախարարությունների կողմից հայտարարված մրցույթները, որպեսզի չկրեն ձևական բնույթ, անհրաժեշտ է հնարավորություն տալ յուրաքանչյուր տարի նախորդից տարբերվող նոր ՔՀԿ ներկայացուցիչների պետական դրամաշնորհով համատեղ ծրագրեր իրականացնել:
- Այս պայմաններում, երբ պետության միջոցների սղությունն ու կոռուպցիոն սխեմաների բացահայտումը մեզ համար գերխնդիրներ են, նախարարություններում գործող կարգով դրամաշնորհային մրցույթներ

անցկացնելը սխալ է, քանի որ այն հանգեցնում է ֆինանսական մեծ ծավալի ռեսուրսների փոշիացման և պարունակում է կոռուպցիոն ռիսկեր:

«Եթե մենք գումարները տալիս ենք նախարարություններին, դրանք ուղարկում ենք այսպես ասած խրճիթներով, անկյուններով, հետո դա վերահսկելը շատ բարդ է դառնում: Ինչ-որ առումով թվում է, թե անկախություն ու ազատություն ենք տալիս նախարարություններին, բայց կյանքը, փորձը ցույց է տալիս, որ այդ մոդելը արդյունավետ չէ»: Ն.Ա.

- Բոլոր պետական դրամաշնորհային մրցույթների հայտարարությունները, դրանց արդյունքում հաղթած կազմակերպությունների անուններն ու ծրագրերի իրականացման հաշվետվությունները տեղադրել ոչ միայն նախարարությունների պաշտոնական կայքէջերում, այլև մեկ միասնական հարթակում, որտեղից բոլոր ՔՀԿ-ները կիրազեկվեն ընթացիկ մրցույթների և հավելյալ անհրաժեշտ տեղեկատվության մասին:
- Նախարարությունների կողմից ՔՀԿ-ներին տրամադրվող ֆինանսական հատկացումները պետք է վերահսկվեն առանձին ստեղծված մարմնի կողմից, որի դերում կարող են լինել նաև նախարարություններին կից գործող հասարակական խորհուրդները: Վերջիններս ունեն նաև քարտուղար, ով կարող է համակարգել ՔՀԿ-ների հետ դրամաշնորհների տրամադրման այդ ընթացակարգերը:
«Կամ հասարակական խորհրդի վրա դիտորդական որևէ գործառույթներ ևս դրվեին վերահսկման համար: Ինձ համար խնդիր է թափանցիկությունն ու տրամադրման կարգը, թե ինչպես են տրամադրում: Եվ ինչպես պետք է աշխատի այն կազմակերպությունը, որը ստացել է դրամաշնորհ»: Ն.Պ.
- Ընդհանուր մոտեցումներ և ընթացակարգ սահմանել նախարարությունների կողմից ՔՀԿ-ներին տրամադրվող ֆինանսական աջակցության բոլոր ձևերի համար:
- Երակարած գել դրամաշնորհային մրցույթին մասնակցելու համար սահմանված ժամակետները:
- Մշակել պետության և ՔՀԿ-ների համագործակցության միասնական հայեցակարգ:

ՀԱՎԵԼՎԱԾ

Աղյուսակ 12. 2017թ. պետական բյուջեի կատարման մասին հաշվետվություն

ՀՀ ԿԳՆ

N	ԾՐԱԳՐԻ ԱՆՎԱՆՈՒՄԸ	ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆԸ ՄԱՏՈՒՑՈՂԻ ԱՆՎԱՆՈՒՄԸ	ՓԱՍՏԱՅԻ ԾԱԽՄԵՐ (ՀԱԶԱՐ ԴՐԱՄ)	ԿԱՏԱՐ ՄԱՆ %
1.	Ակադեմիական փոխճանաչման և շարժունության ծառայություններ	Ակադեմիական փոխճանաչման և շարժունության ազգային տեղեկատվական կենտրոն	42,259.50	100%
2.	Առուտիզմ և զարգացման խանգարումներ ունեցող երեխաների բուժման, վերականգնման և կրթության ծառայություններ	Առուտիզմ ազգային հիմնադրամ	81,796.00	100%
3.	«Առուտիզմ» ազգային հիմնադրամին ամրացված մասնաշենքի վերանորոգում		8,520.00	70.27%
4.	«Ազգային երգ ու պար» առարկայի ներդրում հանրակրթական ուսումնական հաստատություններում	«Ազգային երգ ու պարի ակադեմիա» կրթամշակութային հիմնադրամ	8,351.10	100%
5.	Աջակցություն «Դպրոց-կենտրոնների միություն» իրավաբանական անձանց միության գործունեությանը	«Դպրոց-կենտրոնների միություն» ԻԱՄ	20,000.00	100%
6.	Կրթության գերազանցության ազգային ծրագիր	«Այբ» կրթական հիմնադրամ	666,337.10	100%
7.	Մանկապատանեկան մարզական խաղերի անցկացում	«Աշխատանքային ռեզերվներ» մարզական հասարակական կազմակերպություն	19,051.60	100%
8.	Ուսանողական մարզական միջոցառումներ	«ՀՀ ուսանողական մարզական ֆեդերացիա» ՀԿ	22,963.00	99.84%
9.	Նավամոդելային սպորտի զարգացում	ՀՀ նավամոդելային սպորտի ֆեդերացիա	5,500.00	100%
10.	Մանկական, մանկապատանեկան թերթերի ու ամսագրերի հրատարակում	Խմբագրություններ	47,117.30	100%
11.	Աջակցություն Հայաստանում ինտելեկտուալ խաղերի զարգացմանը	«Գիտակների հայկական ասոցիացիա» ՀԿ	12,012.00	100%
12.	Դպրոցականների հանրապետական սպարտակիտայի անցկացում	«Դպրոցականների հանրապետական, մարզական ֆեդերացիա» ՀԿ	35,000.00	100%
13.	Համաշխարհային դպրոցական խաղերին մասնակցության ապահովում		30,000.00	100%
14.	Դպրոցականների ամառային հանգստի կազմակերպում	Մանկական հանգստի ճամբարներ	480,624.00	100%
15.	«Հայրենյաց ասպետներ» հայրենասիրական կրթադաստիարակչական ծրագիր	«Հայ ասպետ» կրթադաստիարակչական բարեգործական հիմնադրամ	68,559.30	98.85%
16.	Ռազմահայրենասիրական դաստիարակությանն ուղղված միջոցառումներ	ՀՀ երկրապահ կամավորականների միություն	129,795.40	100%
17.	Հասարակության շրջանում գիտելիքների մակարդակի բարձրացմանն ուղղված միջոցառումներ		17,000.00	100%
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ			1,694,886.3	
ՀՀ ԱՄՆ				
1	ՀՀ մարզերում միայնակ տարեցներին, հաշմանդամներին տնային պայմաններում և տարեցների ցերեկային խնամքի կենտրոններում սոցիալական սպասարկում	«Առաքելություն Հայաստան» ԲՀԿ	221,351.86	99.40%

2	Վանաձորի տարեցների տանը խնամվողներին շուրջօրյա խնամք և սոցիալական սպասարկում	«Վանաձորի տարեցների տուն» հիմնադրամ	24,000.20	100%
3	Անօթևան մարդկանց համար ժամանակավոր օթևանի տրամադրման ծառայություններ	«Հանս Քրիստիան Կոֆոեդ» ՀԿ	56,076.70	99.12%
4	Երեխաների խնամքի ցերեկային կենտրոնների կողմից կյանքի դժվար իրավիճակում հայտնված երեխաների սոցիալական հոգածության ծառայություններ	՝Հույսի կամուրջ՝ հասարակական կազմակերպության Իջևանի, Բերդի, Նոյեմբերյանի և Դիլիջանի երեխաների խնամքի կենտրոններ	74,667.30	100%
5	Թրաֆիքինգի զոհերին սոցիալ-հեգեթանական վերականգնողական ծառայություններ	«Ամբոբ» միջազգային ՀԿ	19,068.60	100%
6	Մտավոր խնդիրներ ունեցող հաշմանդամ դեռահասների և երիտասարդների սոցիալ-վերականգնողական ծառայություններ	՝Փրկություն՝ հասարակական կազմակերպություն	27,889.80	99.18%
7	Հաշմանդամություն ունեցող երեխաների և երիտասարդների սոցիալ-հոգեբանական աջակցություն ցերեկային կենտրոնում	Լիարժեք կյանք հասարակական կազմակերպություն	11,486.20	99.40%
8	Աուտիզմ ունեցող դեռահասներին և երիտասարդներին զբաղվածությամբ և սոցիալիզացիայի ծառայությունների տրամադրում "Իմ ուղին" սոցիալ արհիտագիոն ցերեկային կենտրոնում:	Աուտիզմ Ազգային Հիմնադրամ ԲՀԿ	26,666.90	100%
9	Հաշմանդամ երեխաների ցերեկային խնամքի ծառայությունների մատուցում Երևանի Մալաթիա-Սեբաստիա վարչական շրջանի N 92 ներքառական մանկապարտեզում	Երևանի քաղաքապետարանի N 92 մանկապարտեզ համայնքային ոչ առևտրային կազմակերպություն	26,385.20	100%
10	Հաշմանդամություն ունեցող անձանց ծառայությունների մատուցում զբաղվածության աջակցման կենտրոնում:	«Ունիտոն» հասարակական կազմակերպություն	3,259.30	66.67%
11	50% հաշմանդամներ ունեցող սահմանափակ պատասխանատվությամբ ընկերություններին ԱԱՀ-ի և եկամտային հարկի փաստացի վճարված գումարների փոխհատուցում	«Հայաստանի կույրերի միավորում» հաշմանդամների հասարակական կազմակերպություն	51,632.60	100%
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ			516,099.46	
ՀՀ ՏԿՏՏԸ				
1	Հայաստանի ՏՏ ոլորտի մրցունակության բարձրացում, Հայաստանում վարկանիշի ձևավորում որպես ՏՏ տարածաշրջանային կենտրոն	ՀՀ տրանսպորտի, կապի և տեղեկատվական տեխնոլոգիաների նախարարություն, Ձեռնարկությունների ինկուբատոր հիմնադրամ, Ինֆորմացիոն տեխնոլոգիաների ձեռնարկությունների միություն	91,460.24	94.19%

2	Գյուլբուրու և Վանաձորի տեխնոլոգիական գործունեության ծրագիր	Վանաձորի կենտրոնների իրականացման	Ձեռնարկությունների ինկուբատոր հիմնադրամ	149,595.4	100%
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ				241,055.4	
ՀՀ ՖՆ					
	Ծրագրի անվանումը		Տրանսֆերտի նկարագրությունը	Փաստացի ծախսեր Հազ. դրամ	Կատարման %
1	Աջակցություն կուսակցություններին, հասարակական կազմակերպություններին, արհմիություններին	քաղաքական	Օրենսդրությամբ (օրենքներով և կառավարության որոշումներով) նախատեսված օժանդակություն և փոխհատուցումներ ՏԻՄ-երին, կուսակցություններին և այլն:	100,924.10	100%
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ				100,924.1	
ՀՀ ՄՆ					
1	Սփյուռքագիտության գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության կարևորագույն ունեցող հետազոտություններ	ոլորտում հիմնարար և նշանակություն կիրառական	ՀՀ ԳԱԱ ինստիտուտներ, Նորավանք ԳԿՀ, ԵՊՀ, Վերադարձ Հայաստան հիմնադրամ, Սփյուռքի հայագիտական կենտրոններ, ՀՊՏՀ Ամբերդ հետազոտական կենտրոն, Հասարակական կարծիքի ուսումնասիրման կենտրոն	14,400.00	100%
2	Միրիահայերի համակարգող կենտրոնի նվիրատվության տրամադրում ՀՀ բարձրագույն ուսումնական հաստատություններին սիրիահայ ուսանողներին ուսման վարձ հատկացնելու նպատակով:	հիմնախնդիրները	Միրիահայերի հիմնախնդիրները համակարգող կենտրոնի հ/կ	20,000.00 Պահուստային ֆոնդ	100%
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ				34,400	
ՀՀ ՊՆ					
1	Նախագորակոչային թվակազմից ՀՀ ՋՈՒ համար վարորդների պատրաստում		Պաշտպանամարզատեխնիկական հասարակական կազմակերպություն	44,800.00	88.9%
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ				44,800.00	
ՀՀ ՏՁՆ					
1	ՓՄՁ սուբյեկտներին տեխնիկական և ֆինանսական աջակցության ցուցաբերում		Հայաստանի ՓՄՁ ՋԱԿ հիմնադրամ	152,600.00	100%
2	Պետական աջակցություն զարգացման կանոնադրական կանոնադրական իրականացմանը		Հայաստանի զարգացման հիմնադրամ:	348,737.90	94.28%
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ				501,337.9	
ՀՀ ՏԿՁՆ					
1	Հայ-ֆրանսիական ապակենտրոնացված համագործակցության համաժողով (գրոսաշրջություն, գյուղատնտեսություն, կրթություն և ֆրանկոֆոնիա)	3-րդ	«Հայաստանի համայնքների միություն» իրավաբանական անձանց միություն	10,270.55	100%

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ		10,270.55	
ՀՀ ԱԳՆ			
1	«Տպագրության մարզարիտ». Կոնֆերանս և ցուցահանդես նվիրված Ոսկան Երևանցու տպագրությամբ հայերեն առաջին Աստվածաշնչի (1666թ.) 350-ամյակին	«Մաշտոց» հայ մշակույթի պահպանման և զարգացման հիմնադրամ	7,223.20 100%
2	19 «Մերձավոր Արևելքի աստղագիտական ժառանգությունը» թեմայով միջազգային խորհրդաժողով	«Հայկական աստղագիտական ընկերություն» ՀԿ	16,777.50 100%
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ		24,000.7	
ՀՀ ԳՆ			
1	Ագրոտեխնիկական կանոններին և նոր տեխնոլոգիաներին համապատասխան խորհրդատվության տրամադրում գյուղացիական տնտեսություններին	Գյուղատնտեսության զարգացման հիմնադրամ	461,349.10 89.94%
2	Իշխանի պաշարների վերականգնման և ձկնաբուծության զարգացման ծառայություններ	Սևանի իշխանի պաշարների վերականգնման և ձկնաբուծության զարգացման հիմնադրամ	2,000,000.00 100.00
3	Հայաստանի խաղողագործության և գինեգործության հիմնադրամի կանոնադրական խնդիրները իրականացում	Հայաստանի խաղողագործության և գինեգործության հիմնադրամ	88,566.96 61.49%
4	Անտառպահպանական ծառայություններ	ՀՀ անտառների վերականգնման և զարգացման հիմնադրամ	1,188,886.90 100
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ		3,738,802.96	
ՀՀ ՄՆ			
1	Թանգարանային ծառայություններ և ցուցահանդեսներ	21 թանգարաններ և «Կալենց» մշակութային հիմնադրամ	1,619,326.30 100.00
2	Աջակցություն հայկական պատմամշակութային հուշարձանների վավերագրմանը	«Հայկական ճարտարապետությունն ուսումնասիրող հիմնադրամ»	53,000.00 100.00
3	Երաժշտական և արվեստի դպրոցներում ուսումնամեթոդական աշխատանքներ	Մշակութային կրթության աջակցության հիմնադրամ	77,604.70 100.00
4	ՀՀ-ում և ԼՂՀ-ում տաղանդավոր պատանի երաժիշտ կատարողների զարգացման և կատարելագործման նպատակային ծրագիր	«Հարմոնիում երաժշտության զարգացման կենտրոն» ՀԿ	15,926.60 100.00
5	Կինոնկարների արտադրություն	«Հայաստանի ազգային կինոկենտրոն» ՊՈԱԿ, «Փաստավավերագրական ֆիլմերի «Հայկ» կինոստուդիա» ՊՈԱԿ, «Ռոբերտ Սահակյանցի անվան անիմացիոն արվեստանոց» ՀԿ	453,956.40 100.00
		2,219,814	

Աղյուսակ 13. ՀՀ ՖՆ-ի տվյալների համադրման արդյունքում ֆինանսական հատկացումներ ստացած կառույցների կրկնությունները 2016թ. և 2017թ. համեմատությամբ:

N	Գործընկերոջ անվանում	2016	2017
---	----------------------	------	------

1	Ազգ օրաթերթ ՍՊԸ	800,000.00	800,000.00
2	Ակտուալ Արվեստ մշակութային միություն ՀԿ	675,000.00	550,000.00
3	Աղբյուր մանկական ամսագիր ՍՊԸ	10,835,900.00	10,543,200.00
4	Ամինչո ՍՊԸ	500,000.00	500,000.00
5	Ամբոբ ԲՀ	18,846,000.00	19,068,600.00
6	Անդին Ա ՍՊԸ	1,800,000.00	1,800,000.00
7	Անտարես ՍՊԸ	8,760,000.00	450,000.00
8	Առաքելություն Հայաստան ԲՀԿ	215,250,000.00	221,351,856.00
9	Ասորական Աշուր երիտասարդական կենտրոն ՀԿ	409,000.00	409,000.00
10	Ավանգարդ-Տաթև ՍՊԸ	600,000.00	600,000.00
11	Արագած աշխարհ ՍՊԸ	83,036,300.00	83,107,200.00
12	Արարատ աշխարհ ՓԲԸ	500,000.00	500,000.00
13	Արաքս կենտրոն բարեգործական ՀԿ	661,080.00	995,720.00
14	Արմավ հրատարակչություն ՍՊԸ	2,660,000.00	400,000.00
15	Արմեն-Վանանդ ՍՊԸ	500,000.00	500,000.00
16	Արտաշատ շաբաթաթերթ ՓԲԸ	500,000.00	500,000.00
17	Արտասահմանյան գրականություն խմբագրություն ՍՊԸ	4,050,000.00	4,000,000.00
18	Ափուջանյան և որդիներ ՍՊԸ	500,000.00	500,000.00
19	Բերրիություն ԱՄ-ի Մասիսի շրջանային միավորում ՍՊԸ	1,746,944,000.00	237,900,870.00
20	ԲԻԶՆԵՍ ԶԵԹ-ՓԻԱԸ ԳՈՎԱԶԴԱՅԻՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆ ՍՊԸ	500,000.00	500,000.00
21	Գարուն ամսագիր ՍՊԸ	2,000,000.00	2,000,000.00
22	Գեղասահքի ֆեդերացիա ՀԿ	6,990,804.00	6,999,958.00
23	Գեղարեգ կրթամշակութային ՀԿ	683,760.00	858,000.00
24	Գեղարքունիք թերթի խմբագրություն ՓԲԸ	500,000.00	500,000.00
25	Գիտակների հայկական ասոցիացիա	12,012,000.00	12,012,000.00
26	Գրական Էտալոն ՍՊԸ	2,995,000.00	1,650,000.00
27	Գրական թերթ խմբագրություն ՍՊԸ	2,050,000.00	2,050,000.00
28	Գրական հայրենիք ՓԲԸ	1,665,000.00	420,000.00
29	Գրանիշ գրական համայնք ՀԿ	500,000.00	1,400,000.00
30	Դարբինյանների վերնատուն մշակութային կենտրոն ՍՊԸ	600,000.00	600,000.00
31	Դինամո մարզական ՀԿ	95,366,200.00	76,037,000.00
32	Դրամատուրգիա ՍՊԸ	1,000,100.00	1,000,100.00
33	Եզդիների ազգային կոմիտե ՀԿ	1,309,000.00	1,309,000.00
34	Եզդիների ազգային միություն ՀԿ	1,309,000.00	1,309,000.00
35	Եղվարդ երիտասարդական բնապահպանական ՀԿ	763,675.00	990,330.00
36	Երևան հիմնադրամ	59,617,000.00	20,000,000.00
37	Երևան քաղաքի Իլիոս հույների համայնք ՀԿ	500,000.00	500,000.00
38	Երևանի առագաստային ակումբ ՀԿ	37,782,300.00	37,863,000.00
39	Երիտասարդ ժուռնալիստների ասոցացիա ՀԿ	184,800.00	677,600.00
40	Երիտասարդ կենսաբանների ասոցիացիա ՀԿ	16,500,000.00	938,800.00
41	Էդիթ Պրինտ ՍՊԸ	2,536,400.00	350,000.00
42	Թալին աշխարհ շաբաթաթերթ ՓԲԸ	500,000.00	500,000.00
43	Թոխք կրթամշակութային և խորհրդատվական ՀԿ	500,000.00	500,000.00
44	Իվերիա վրացական բարեգործական համայնք ՀԿ	1,318,000.00	1,318,000.00
45	Իրավունք մեդիա ՍՊԸ	300,000.00	300,000.00
46	ԼԱՎԱ Աղբյուր ՍՊԸ	75,033,000.00	75,097,500.00
47	Լեհերի Համագործակցության Պոլոնիա Բարեգործական ՀԿ	1,347,000.00	818,000.00
48	Լիարժեք կյանք ՀԿ	11,349,300.00	11,486,200.00
49	Լիտերա ՍՊԸ	3,000,000.00	3,000,000.00
50	Լոդի հայկական դաշնություն հկ	10,000,000.00	9,941,610.00
51	Լոռի աշխարհ ՍՊԸ	500,000.00	500,000.00
52	Լոռու մարզ թերթի խմբագրություն ՓԲԸ	500,000.00	500,000.00
53	Լուսաբաց ճամբար ՍՊԸ	105,046,200.00	105,136,500.00
54	ԼՈՒՍԱՊՍԱԿ Խմբագրություն ՍՊԸ	2,089,900.00	2,119,400.00

55	Խոտի հոկեյի հայկական ֆեդերացիա ՀԿ	4,799,552.00	6,000,000.00
56	Խուլերի հայկական սպորտային կոմիտե ՀԿ	26,156,200.00	18,342,000.00
57	Ծաղկած կարոտ ՍՊԸ	500,000.00	500,000.00
58	Ծիծեռնակ հրատարակչություն ՍՊԸ	14,589,700.00	10,645,100.00
59	Ծիրանի փող ՍՊԸ	2,327,100.00	2,358,800.00
60	Կանանց հանրապետական խորհուրդ ՀԿ	2,145,000.00	999,900.00
61	Կանթեղ շաքաթաթերթ ՓԲԸ	500,000.00	225,000.00
62	Կանչ մանկապատանեկան թերթի խրագրություն ՍՊԸ	16,595,800.00	16,763,700.00
63	Կովկասի տարածաբջանային բնապահպանական կենտրոն հիմնադրամի հայաստանյան մասնաճյուղ	7,124,900.00	7,070,400.00
64	Կոտայք-Լրատու ՍՊԸ	500,000.00	500,000.00
65	Կրթություն թերթի խմբագրություն ՊՓԲԸ	4,995,000.00	4,995,000.00
66	Համշեն հայրենակցական-բարեգործական ՀԿ	500,000.00	500,000.00
67	Հայ կանանց միջազգային միավորում ՀԿ	14,000,000.00	14,000,000.00
68	Հայ մարզային երիտասարդություն ՀԿ	362,410.00	520,050.00
69	Հայաստան համահայկական հիմնադրամ	2,200,000,000.00	42,997,863.00
70	Հայաստանի ազգային պարաօլիմպիկ կոմիտե ՀԿ	308,423,700.00	78,975,700.00
71	Հայաստանի աթլետիկայի ֆեդերացիա ՀԿ	25,653,919.00	20,992,400.00
72	Հայաստանի Աթլետ ասոցիացիայի ասոցիացիա ՀԿ	409,000.00	409,000.00
73	Հայաստանի առաջաստանավային սպորտի ֆեդերացիա ՀԿ	400,000.00	3,000,000.00
74	Հայաստանի ասորական կազմակերպությունների Խայադթա ֆեդերացիա իրավաբանական անձանց միություն	800,000.00	800,000.00
75	Հայաստանի ավանդական ուշուի ֆեդերացիա ՀԿ	7,299,927.00	8,000,000.00
76	Հայաստանի բաղմինթոնի ֆեդերացիա ՀԿ	3,498,310.00	4,000,000.00
77	Հայաստանի բասկետբոլի ֆեդերացիա ՀԿ	17,959,896.00	18,000,000.00
78	Հայաստանի գրողների միություն ՀԿ	500,000.00	2,493,000.00
79	Հայաստանի դահուկային սպորտի ֆեդերացիա ՀԿ	11,998,551.00	12,000,000.00
80	Հայաստանի Երևանի բելառուսների համայնք Բելառուս ՀԿ	1,318,000.00	1,318,000.00
81	Հայաստանի ըմբշամարտի ֆեդերացիա ՀԿ	220,000,000.00	220,000,000.00
82	Հայաստանի թանքվոնդոյի ֆեդերացիա ՀԿ	17,999,925.00	18,000,000.00
83	Հայաստանի թենիսի ֆեդերացիա ՀԿ	4,468,200.00	5,000,000.00
84	Հայաստանի խաղողագործության և գինեգործության հիմնադրամ	211,750,000.00	94,031,100.00
85	Հայաստանի ծանրամարտի ֆեդերացիա ՀԿ	165,000,000.00	165,000,000.00
86	Հայաստանի կարատեի ֆեդերացիա ՀԿ	2,000,000.00	2,000,000.00
87	Հայաստանի Կույրերի միավորում ՀԿ	59,108,400.00	52,632,600.00
88	Հայաստանի Համահայկական հիմնադրամ	46,033,200.00	42,738,756.00
89	Հայաստանի համայնքների միություն իրավաբանական անձանց միություն	3,000,000.00	10,270,554.00
90	Հայաստանի հանդրոլի ֆեդերացիա ՀԿ	18,000,000.00	18,000,000.00
91	Հայաստանի Հանրապետության վետերանների միավորում ՀԿ	6,000,000.00	5,520,000.00
92	Հայաստանի հեծանվային մարզաձևի ֆեդերացիա ՀԿ	12,910,000.00	13,000,000.00
93	Հայաստանի հրաձգության ֆեդերացիա ՀԿ	29,175,666.00	44,652,910.00
94	Հայաստանի հրեական համայնք ՀԿ	818,000.00	818,000.00
95	Հայաստանի հրեական համայնքի թերթ ՀԿ	500,000.00	500,000.00
96	Հայաստանի ձյուդոյի ֆեդերացիա ՀԿ	71,000,000.00	71,000,000.00
97	Հայաստան մարզական ՀԿ	405,074,100.00	322,200,000.00
98	Հայաստանի մարմնամարզության ֆեդերացիա ՀԿ	43,727,600.00	54,982,094.00
99	Հայաստանի նետաձգության ազգային ֆեդերացիա	12,000,000.00	12,000,000.00
100	Հայաստանի շախմատային ֆեդերացիա ՀԿ	63,432,400.00	62,736,900.00
101	Հայաստանի ջրացատկի ֆեդերացիա ՀԿ	12,870,500.00	11,986,600.00
102	Հայաստանի սամբոյի ֆեդերացիա ՀԿ	19,999,961.00	20,000,000.00
103	Հայաստանի սեղանի թենիսի ֆեդերացիա ՀԿ	11,000,000.00	11,000,000.00
104	Հայաստանի Սևան մարզական ՀԿ	249,612,800.00	249,650,500.00
105	Հայաստանի վոլեյբոլի ֆեդերացիա ՀԿ	7,595,660.00	8,000,000.00
106	Հայաստանի Տուրիզմի Զարգացման Հիմնադրամի Նախրի մասնաճյուղ	6,311,200.00	5,055,400.00

107	Հայաստանի քրդական ազգային խորհուրդի ՀԿ	1,718,000.00	1,718,000.00
108	Հայկական ազգային կանոնի ֆեդերացիա ՀԿ	6,068,350.00	8,999,950.00
109	Հայկական հատուկ օլիմպիադաներ ՀԿ	1,996,000.00	1,999,500.00
110	Հայկական սուսերամարտի ֆեդերացիա ՀԿ	14,667,200.00	14,664,200.00
111	Հանուն կրթության և գիտության ՀԿ	990,000.00	990,000.00
112	Հանս Քրիստիան Կոֆոեդ	56,093,100.00	56,076,700.00
113	Հանրակացարաններ ՊՈԱԿ	27,426,500.00	26,121,800.00
114	Հանքավանի Խոտոր ջուր առողջարան ՍՊԸ	30,000,000.00	30,039,000.00
115	Հաջողության թալիսման ՍՊԸ	500,000.00	500,000.00
116	Հասմիկ ճամբար ՍՊԸ	109,548,200.00	109,642,400.00
117	Հարմոնիա ռուսական մշակույթի միջազգային կենտրոն Հ/Կ	11,820,000.00	11,820,000.00
118	Հարութ և Հրանտ ՍՊԸ	500,000.00	500,000.00
119	ՀԳՄ հրատարակչություն ՍՊԸ	6,216,000.00	910,000.00
120	Հեքիաթային կիրճ ՄՏՀԿ ՍՊԸ	78,034,300.00	78,101,400.00
121	ՀՀ անտառների վերականգնման և զարգացման հիմնադրամ	44,148,030.00	11,886,500.00
122	ՀՀ բոնցքամարտի ֆեդերացիա ՀԿ	110,000,000.00	110,000,000.00
123	ՀՀ եռամարտի հայկական ֆեդերացիա ՀԿ	992,420.00	2,000,000.00
124	ՀՀ ուսանողական մարզական ֆեդերացիա	4,350,000.00	23,000,000.00
125	Հոգու պարտք հայրենագիտական ՀԿ	1,199,000.00	990,000.00
126	Հովարդ Կարապյոզյան բժշկական ԲՀԿ	11,000,400.00	8,292,960.00
127	Հուլիս Կամուրջ ՀԿ	73,334,000.00	74,667,300.00
128	Հունական հասարակական կազմակերպությունների միություն	818,000.00	818,000.00
129	Ղասաբյանների ընտանիք ՍՊԸ	400,000.00	400,000.00
130	Մանանա հրատարակչություն ՍՊԸ	2,530,900.00	2,578,500.00
131	Մաշտոց կրթամշակութային կենտրոն ՀԿ	600,000.00	600,000.00
132	Մշակութային ժառանգություն հանդեսի խմբագրություն ՍՊԸ	450,000.00	450,000.00
133	Մշակութային հասարակություն ՀԿ	500,000.00	500,000.00
134	Մշակույթ համահայկական հիմնադրամ	700,000.00	700,000.00
135	Մշակույթի զարգացման բարեգործական հիմնադրամ	300,000.00	300,000.00
136	Յունոնա ՓԲԸ	896,100.00	740,500.00
137	Նավամոդելային սպորտի հայկական ֆեդերացիա ՄՀԿ	5,500,000.00	5,500,000.00
138	Նովոյե վրեմյա օրաթերթի խմբագրություն ՍՊԸ	500,000.00	500,000.00
139	Նորք հանդես ՍՊԸ	2,000,000.00	2,000,000.00
140	Շողարձակ ՍՊԸ	500,000.00	500,000.00
141	Ոգնի երգիծաթերթ ՍՊԸ	500,000.00	500,000.00
142	Ոսկե խատուտիկ ՍՊԸ մանկապատանեկան հանդես	2,077,300.00	2,108,600.00
143	Որոտան անկախ թերթ ՍՊԸ	500,000.00	500,000.00
144	Ուկրաինա Հայաստանի ուկրաինացիների ֆեդերացիա ՀԿ	3,466,000.00	3,466,000.00
145	Ջազի հայկական ասոցիացիա ՀԿ	30,458,010.00	23,650,000.00
146	Ռյա-Թագա թերթի խմբագրություն ՍՊԸ	900,000.00	900,000.00
147	Ռոբերտ Սահակյանցի անվան անիմացիոն արվեստանոց ՀԿ	51,000,000.00	51,000,000.00
148	Սատիրիկոն ՍՊԸ	550,000.00	1,560,000.00
149	Սևան թերթի խմբագրություն ՓԲԸ	500,000.00	500,000.00
150	Սևանի իշխանի պաշարների վերականգնման և ձկնաբուծության զարգացման հիմնադրամ	3,000,000,000.00	2,000,000,000.00
151	Սինիստրոն լողի ֆեդերացիա ՀԿ	4,084,788.00	5,300,000.00
152	Սիրիահայերի հիմնախնդիրները համակարգող կենտրոն ՀԿ	20,000,000.00	20,000,000.00
153	Սյունյաց աշխարհ ՍՊԸ	500,000.00	500,000.00
154	Վայոց Ձոր տեղեկատվական կենտրոն ՍՊԸ	500,000.00	500,000.00
155	Վանաձորի տարեցների տուն Հիմնադրամ	23,571,600.00	24,000,200.00
156	Վարդիսաղ ՍՊԸ	500,000.00	500,000.00
157	Տնտոնիա գերմանացիների մշակութային ՀԿ	818,000.00	818,000.00
158	Տիկնիկայի արվեստի գործիչների միջազգային միության հայկական կենտրոն ՀԿ	20,675,446.00	996,083.00

159	ՏԻՎ ՍՊԸ	400,000.00	400,000.00
160	Փրկություն հաշմանդամ երեխաների և երիտասարդների կենտրոն ԲՀԿ	28,020,900.00	27,889,800.00
161		10,724,740,856	5,516,437,181

Աղյուսակ 14 ՄեՀՆ-ից 2016-2017թթ. դրամաշնորհային մրցույթներում հաղթած կազմակերպությունների ցանկ, որոնք անընդմեջ ստացել են դրամաշնորհ 2016թ. և 2017թ.:

2016 թվական				
Հասարակական կազմակերպության անվանումը	Ծրագրի անվանումը	Դրամաշնորհի չափը (ՀՀ դրամ)	Ծրագրի անվանումը	Դրամաշնորհի չափը (ՀՀ դրամ)
«Արցախի երիտասարդ գիտնականների և մասնագետների միավորում» հասարակական կազմակերպություն	«Երիտասարդների իրավագիտակցության մակարդակի բարձրացման հիմնախնդիրը Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետությունում» ուսուցողական դասընթաց:	493000	«Արցախի Հանրապետության միջազգային ճանաչման հիմնախնդիրներն ու հեռանկարները» 2-րդ միջազգային երիտասարդական գիտաժողով»	1957500
	«Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության 25-ամյա պետականության ձեռքբերումներն ու արդի մարտահրավերները»	1972000		
«Եվա» սոցիալական ԲՀԿ	«Երիտասարդների ձեռներեցության զարգացում»	1999600	«Երիտասարդների ձեռներեցության հմտությունների զարգացում»	1991940
«Համաշխարհային հայկական երիտասարդական ուստայն» միջազգային ՀԿ	«Սփյուռքահայ երիտասարդ առաջնորդի ուղեցույց»	1889500	«Մարզային առաջնորդարան»	1950000
«Հաշմանդամային սպորտի հայկական ազգային ֆեդերացիա» ՀԿ	«Չմեռային անակնկալ»	1862540	«Չմեռային անակնկալ-2»	1962800
Գյումրու «Երիտասարդական և նախաձեռնությունների կենտրոն» ՀԿ	«Երիտասարդական աշխատանք - երիտասարդական աշխատող»	1879400		
	«Հմուտ և մրցունակ երիտասարդ»	499000		
Սյունիքի մարզի հաշմանդամների «Խարիսխ» ՀԿ	«Ապագան մերն է»	451600	«Ապագան մերն է-2»	1785750
«Երիտասարդ ժուռնալիստների ասոցիացիա» ՀԿ	«Մեդիակրթություն մարզային հասարակական կազմակերպությունների համար-2»	1913200	«Հասարակական կազմակերպությունների մասին» օրենքի փոփոխություններն ու ձեռնարկատիրությամբ զբաղվելու նոր հնարավորությունները» երիտասարդական ուսուցողական	1943150

			դասընթաց»	
««Կոմպասս» գիտահետազոտական, կրթական և խորհրդատվական կենտրոն» ՀԿ	«Գյումրու երիտասարդական քաղաքականության մշակում և ներդրում. 2016, երկրորդ-նպատակային»	3134600	«Հետազոտական դպրոց»	1777250
	«Իրազեկ երիտասարդները որպես երիտասարդական քաղաքականության ստեղծման հիմք»	493400		
Չարենցավանի երիտասարդական ուսանողական ՀԿ	«Մերօրյա հերոսները»	1974120	«Չարենցավանի երիտասարդական հասարակական կազմակերպությունների կարողությունների զարգացում»	1992690
«Երիտասարդական ակումբների դաշնություն» ԵՀԿ	««Հակամարտությունների ազդեցությունը շրջակա միջավայրի վրա» միջազգային սեմինար»	2000000	«Հայաստանի երիտասարդական ակումբների 6-րդ համաժողով»	1989000
«ԼոգոՍ» իրավապաշտպան ՀԿ	««Իրազեկությունը՝ անվտանգ կյանքի երաշխիք. մաս 2» ճանապարհային երթևեկության անվտանգության ապահովման ուսուցում Գյումրիում»	2000000	«Արցախի սահմանամերձ գյուղական համայնքների երիտասարդների շրջանում քաղաքացիների արտակարգ արձագանքում»	1185000
«Միաձայն» սոցիալական ՀԿ	««Ֆրեսկո» արդի արվեստի և հոգևոր ֆիլմերի միջազգային փառատոնի» արձագանք»	500000	«Քաղաք-226»	2000000
«Լոռու մարզի երիտասարդական նախաձեռնությունների կենտրոն» ՀԿ	«Երիտասարդների դերը համայնքային կառավարման նոր համակարգում»	460800	«Ակտիվ քաղաքացի՝ արդյունավետ կառավարում»	1781000
««Առաջին հայկական ճակատ» երկրպագուների շարժում» ՀԿ	«Ֆուտբոլային տոն Արցախում»	1985000	«Միասնության գավաթ 2017-ը Չարենցավանում»	1985000
«ԿԱՄԲ» Լոռվա երիտասարդական ծրագրերի կենտրոն» ՀԿ	«Երիտասարդների մասնակցությունը տեղական ինքնակառավարմանը նոր մեղիայի միջոցով»	1999250	«Երիտասարդների մասնակցությունը տեղական ինքնակառավարմանը նոր մեղիայի միջոցով»	1994750
«Մունեստիկ» մանկապատանեկան, մշակութային ՀԿ	«Մշակութային առաջամարտիկ-2016»	1905000	«Հող, ջուր, կրակ և գաղտնիքներ-2017» սիմպոզիում»	1967780
«Արժանապատվություն» երիտասարդական-իրավապաշտպան ՀԿ	«Ազգային ընտանիք»	500000	«Ազգային-քաղաքացիական դպրոց»	1746000
«Տավուշի երիտասարդական կենտրոն» ՀԿ	«Երիտասարդների զբաղվածության հիմնախնդիրները, աշխատանքային իրավունքները, խնդիրներն ու լուծման ուղիները»	1991000	«Երիտասարդների զբաղվածության հիմնախնդիրները, աշխատանքային իրավունքները, խնդիրներն ու լուծման ուղիները»	1991000
«ԵՂՀ երիտասարդ գիտնականների միավորում» ՀԿ	««Տնտեսագիտության ժամանակակից հիմնահարցեր-4» երիտասարդական գիտաժողով»	1992000	««Երիտասարդության զբաղվածության ապահովման գրավականները» ուսուցողական դասընթաց»	1980000

		33895010		2611837 0
--	--	----------	--	--------------

Աղյուսակ 15. Առցանց հարցմանը մասնակցած կազմակերպությունների ցանկ

	Նախարարություններից 2016-2017թթ. պետական դրամաշնորհի ստացած ոչ պետական, ոչ առևտրային կազմակերպություններ	ՔՀԿ ներկայացուցիչներ
1	Ա. Դ. Սախարովի անվան մարդու իրավունքների պաշտպանության հայկական կենտրոն ՀԿ-ի Սյունիքի մասնաճյուղ	Образовательный фонд "Международный технологический университет"
2	Ազաթ հաշմանդամություն ունեցող կանանց իրավունքների պաշտպանության կենտրոն ՀԿ	Ազուլեցի ազգագրական մշակութային ստեղծագործական կրթական ՀՄԴ
3	Ալվան ծաղիկ սոցիալ-կրթական կենտրոն ՀԿ	Ակադեմիական փոխճանաչման և շարժունության ազգային տեղեկատվական կենտրոն ՀՄԴ
4	Աջակցություն կանանց և երեխաներին ՀԿ	ԱՅԳ ՀԿ
5	Առաջընթաց ԵՀԿ	Անվտանգ մանկություն ՀԿ
6	Առաջընթաց սոցիալական ՀԿ	Աշխատանքային ռեսուրսներ ՀԿ
7	Առողջ կյանք ՀԿ	Ապավինել հանրապետության գյուղատնտեսությանը ՀԿ
8	Արդյունավետ կառավարում և համայնքային զարգացում ՀԿ	Առավոտ ԲՀԿ
9	Բարերար Կանայք սոցիալապես անապահով ընտանիքների աջակցման կենտրոն ՀԿ	Առաքելություն Հայաստան ԲՀԿ
10	Բոլոր Սար կրթամշակութային ՀԿ	Աստղացույք
11	Բու լեռնահեծանվային պարկ զբոսաշրջության զարգացման ՀԿ	Արեգունի սոցիալական զարգացման ՀԿ
12	Գյումրու առաջընթաց ՔՀԶԿ	ԱՐԵՎ Երիտասարդական ՀԿ
13	Գյումրու ՄԵԿ ՀԿ	Արժանապատվություն ԵՖ ՀԿ
14	Երեխայի և ընտանիքի զարգացման կենտրոն ԲՀԿ	Արմավիրի զարգացման կենտրոն ՀԿ
15	Երիտասարդ դիվանագետների ակումբ Երիտասարդական ՀԿ	Արմհայքինգ քայլարշավային տուրիզմի կենտրոն ՀԿ
16	Երիտասարդ ժուռնալիստների ասոցիացիա ՀԿ	Արվեստների հայկական խորհուրդ ՀԿ
17	Երիտասարդական ալիք ՀԿ	Արտասահմանյան թղթակիցների ասոցիացիա ՀԿ
18	Երիտասարդները հանուն փոփոխության ՀԿ	Բաբկեն Ներսիսյան մշակութային բարեգործական ՀՄԴ
19	Թալին ԲՀ	Գեղարեգ կրթամշակութային երիտասարդական ՀԿ
20	Իջևան երիտասարդական դաշինք ՀԿ	Գործընկերություն և ուսուցում/ԳՈՒՄ ՀԿ
21	Լոռեցիների միավորում ԲՀԿ	Դիլիջանի երիտասարդների համագործակցության կենտրոն ՀԿ
22	Լոռու զարգացման կենտրոն ՀԿ	Դինամո ՀՄՀԿ
23	Լուկաշինի Գյուղատնտեսական Ասոցիացիա ՀԿ	Եղիցի լույս կույրերին ԲՀԿ
24	Լուսաստղ ՀԿ	Եվա ՄԲՀԿ
25	Խաղաղության երկխոսություն ՀԿ	Երիտասարդական գաղափարներ ԵՀԿ
26	Խաչվող ուղիներ սոցիալական ՀԿ	Երիտասարդությունն ուժ է
27	Խորան Արդ ինտելեկտուալ կենտրոն ՀԿ	Էյվա արվեստների ՀՄԴ
28	Կայուն զարգացում ՀԿ	Էպսիդոն մշակութային ՀՄԴ
29	Կանանց իրավունքների տուն ՀԿ	Թուխմանուկ կրթական և իրավապաշտպան ՀԿ
30	Կապանի կանանց ռեսուրս կենտրոն ՀԿ	Լիկիու երկիր ՀԿ
31	Կապանի ուսուցիչներ ՀԿ	Լոդի հայկական դաշնություն ՀԿ
32	Կենաց ծառ ՀԿ	Լոռու մարզի համատիրությունների աջակցության կենտրոն ՀԿ
33	Համայնքային զարգացման և սոցիալական աջակցության կենտրոն	Լոռվա ձոր հայրենակցական միավորում ՀԿ

34	Հայ Միասնության Խաչ ԲՄՀԿ	Լուսաբաց մշակութային ՀՄԴ
35	Հայ Միասնության Խաչ ՀԿ	Խուլերի հայկական սպորտային կոմիտե ՀԿ
36	Հայի Սիրտ ՀԿ	Կենդանի քարեր երիտասարդական ՀԿ
37	Հայկական Կարիտաս ԲՀԿ	Կոմպասս գիտահետազոտական, կրթական և խորհրդատվական կենտրոն ՀԿ
38	Հայկական սահմանադրական իրավապաշտպան կենտրոն (ՀՄԻԿ) ՀԿ	Համայնքային ՀԱմախմբման և Աջակցության Կենտրոն ՀԿ
39	Հանրային Առողջություն ՀԿ	Համայնքը և երիտասարդները երիտասարդական, խորհրդատվական ՀԿ
40	Հանրային շահերի ազգային կենտրոն ԻՊ ՀԿ	Հայ առաջադեմ երիտասարդություն ՀԿ
41	Հավասար իրավունքներ, հավասար հնարավորություններ հաշմանդամություն ունեցող անձանց ՀԿ	Հայ ասպետ
42	Հավասար Հնարավորություններ ՈՒՔՆ ԵՀԿ	Հայաստանի դահուկային սպորտի ֆեդերացիա
43	Հուլիսի Մեծամոր ՀԿ	ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹՅԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ ՀԿ
44	Մարգահովիտի երիտասարդական կենտրոն ՀԿ	Հայաստանի ըմբշամարտի ֆեդերացիա ՀԿ
45	Մարտունու կանանց համայնքային խորհուրդ ՀԿ	Հայաստանի ծանրամարտի ֆեդերացիա ՀԿ
46	Մեղիա նախաձեռնությունների կենտրոն ՀԿ	Հայաստանի կարատեի ֆեդերացիա ՀԿ
47	Մեղրու կանանց ռեսուրս կենտրոն ՀԿ	Հայաստանի Կիբեռսպորտի Ֆեդերացիա ՀԿ
48	ՄԵՆՔ Լոռու մարզի ԵՀԿ	Հայաստանի կույրերի միավորում Հաշմանդամների ՀԿ
49	Մեր տունը սոցիալական ՀԿ	Հայաստանի հրաձգության ֆեդերացիա ՀԿ
50	Նոյաստղ ՀԿ	Հայաստանի ձյուդոյի ֆեդերացիա ՀԿ
51	Պրոգրես ՀԿ	Հայաստանի մարմնամարզության ֆեդերացիա ՀԿ
52	Ռեզիդնալ Զարգացման Համագործակցություն ՀԿ	ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՆԵՏԱԶԳՈՒԹՅԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՖԵԴԵՐԱՑԻԱ ՀԿ
53	ՄԵԳ քաղաքացիական հասարակության աջակցման կենտրոն ՀԿ	ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՌԵԳԲԻՒՄ ՖԵԴԵՐԱՑԻԱ ՀԿ
54	Սերտիֆիկացման մարմինների և փորձարկման լաբորատորիաների շահերի պաշտպանության միություն ՀԿ	Հայաստանի վոլեյբոլի ֆեդերացիա ՀԿ
55	Սյունիքի մարզի հաշմանդամների Խարիսյա ՀԿ	Հայկական ազգային կանոնի ֆեդերացիա
56	Սոցիալական և Երիտասարդական աշխատողներ ՀԿ	Հայկական առազաստանավային սպորտի ֆեդերացիա ՀԿ
57	Սոցիալ-տնտեսական քաղաքականության տարածաշրջանային հետազոտությունների ինստիտուտ ՀԿ	Հայկական կոխ ըմբշամարտի ֆեդերացիա ՀԿ
58	Սպառողների ազգային ասոցիացիա	Հայկական Հատուկ Օլիմպիադաներ
59	Սպիտակ Բազե հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների և շահերի պաշտպանության ՀԿ	Հայկական սուսերամարտի ֆեդերացիա ՀԿ
60	Սպիտակի Հելսինկյան խումբ իրավապաշտպան ՀԿ	Հայկի սերունդ երիտասարդական ՀԿ
61	Սրբազան հող ԲՀԿ	Հաշմանդամային սպորտի հայկական ազգային ֆեդերացիա
62	Տարածքային զարգացման և հետազոտությունների կենտրոն ՀԿ	ՀՀ Ուսանողական մարզական ֆեդերացիա ՀԿ
63	ՏԺԳ ՀՄԴ Հայաստան	ՀՀ ուսանողական մարզական ֆեդերացիա
64	ՅոՒԻՆԵ Բարեգործական, Սշակութային, Իրավապաշտպան ՀԿ	ՀՀԵ ՈՍՍԱՅՆ
65	Քաղաքացիական դաշինք ՀԿ	Հուլիսի Մեծամոր ՀԿ
66	Քառաչափ հայացք ԲՀ	ՀՌԿԿ-Հայաստան
67	Օրբան ՀԿ	Ձեռնարկությունների ինկուբատոր ՀՄԴ
68	Ֆլորա կանանց ՀԿ	Մարտունու Տաթև մարզամշակութային ՀԿ
69		Մեղվիկ մանկապատանեկան ՀԿ
70		Մենք պետական և ազգային արժեքների հանրահռչակման ՀՄԴ

71		Մյուզիք օֆ Արմենիա մշակութային ՀԿ
72		Մշակութային կրթության աջակցության ՀՄԴ
73		ՆԱԽԱԲԵՄ ԿՐԹԱՄՇՄԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԱՍՈՑԻԱՑԻԱ
74		Նարեկացի արվեստի միավորում ՀԿ
75		Շիրակի ուսուցիչների միություն գիտակրթական կենտրոն
76		Ուդիո-Վիզուալ լրագրողների ասոցիացիա ՀԿ
77		Ուղղակի Ժողովրդավարություն ՀԿ
78		Զարենցավանի երիտասարդական ուսանողական ՀԿ
79		Պարարվեստի զարգացման կրթամշակութային ՀՄԴ
80		Սևան ՄՀԿ
81		Մինխրոն լողի ֆեդերացիա ՀԿ
82		Սպիտակի Մանկապատանեկան Կենտրոն Շողեր ԲՀԿ
83		Տավուշի երիտասարդական կենտրոն ՀԿ
84		Տերյան մշակութային կենտրոն
85		Տոնացույց. Ավանդական տոների վերածնունդ ՀԿ
86		Քաղաքացիական աջակցության միջազգային կենտրոն
87		Քաղաքացիական զարգացման և համագործակցության հիմնադրամ

Աղյուսակ 15. Հետազոտությանը մասնակցած փորձագետների ցանկ:

Փորձագետի Անուն-Ազգանուն	Գործունեության Ոլորտ՝ Պաշտոն	Հարցազրույցի Ամսաթիվ	Անցկացման
Հովհաննես Հովհաննիսյան	Հանրային խորհրդի անդամ՝ Քաղաքացիական հասարակության կայացման հարցերի հանձնաժողովի նախագահ, փ.գ.թ. դոցենտ՝ դասախոս:	17/ 04/2019թ.	
Տաթևիկ Մարգարյան	Անկախ հետազոտող	28/03/2019թ.	
Արեգ Թադևոսյան	cragrer.am անցանց դրամաշնորհային կայքի հեղինակ	20/ 04/2019թ.	
Արփինե Աբրահամյան	Փրկություն ՀԿ-ի նախագահ	14/04 /2019թ.	
Քյուրեմյան Արտակ	Անկախ հետազոտող, վերլուծաբան	06/ 04/2019թ.	
Նաիրա Առաքելյան	«Արմավիրի զարգացման կենտրոն» ՀԿ նախագահ	05/ 04/2019թ.	
Ն. Մարգարյան	«Պրոֆեսիոնալներ հանուն քաղաքացիական հասարակության» ՀԿ	27/ 03/2019թ.	
Նունե Պեպանյան	«Պրոֆեսիոնալներ հանուն քաղաքացիական հասարակության» ՀԿ, ծրագրի ղեկավար	01/ 04/2019թ.	

Փիրուզա Մանուկյան	Եվրասիա համագործակցության հիմնադրամը: ՔՀ կամուրջ ծրագրի համակարգող	19/ 04/2019թ.
Մուրեն Մաղաքյան	Լիարժեք կյանք ՀԿ նախագահ	09/ 04/2019թ.

«ՀԿ Կենտրոն» քաղաքացիական
հասարակության զարգացման ՀԿ

www.ngoc.am

ՀՀ, Լոռու մարզ, ք. Վանաձոր, Խորենացի 6/1

+374-91-74-33-15

ngoc.csd.ngo@gmail.com

info@ngoc.am